

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดี
SHDM Foundation

วารสาร

สถาบันพอดี

INSTITUTE OF SUFFICIENCY JOURNAL (IS-J)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 ธันวาคม 2567
VOL 1, NO.12 DECEMBER 2024
ISSN 3027-8023 (Online)

shdm.journal@gmail.com

วารสารสถาบันพอดี

081 745 4336

วารสารสถาบันพอดี

Institute of Sufficiency Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 ธันวาคม 2567

Vol. 1 No. 12 December 2024

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่น ๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

มูลนิธิสหธรรมิกชน (Sahadhammikchon Foundation) 429/129 ถนนสรองประภา แขวง
ดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ : 091-778-1032, 089-983-9333
อีเมล : shdm.foundation@gmail.com

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

คณะที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ
รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท
พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชญา สุขสมจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภัทร แก้วรัตนภัทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎา พองธนกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย ธรรมเสนห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงไชย สุรินทร์วรานุ
พลเอก ดร.สมคิด หับทิม
ดร.ดนุวัศ สุวรรณวงค์
ดร.กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
ดร.ลัดดา ไทยปรีชา
ดร.อารียา ภูระหงษ์
ดร.พลอยทราย โอฮาม่า
ดร.กาญจนา โพธิ์วิษยานนท์
ดร.สมเกียรติ มาลาการณ
ดร.จันทรา มาศ สุริเย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงสมร รุ่งสวรรค์โพธิ์
รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ
รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ศรีปริญญา ฐูปกระจำง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ รัตนดิolk ณ ภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุปราณี วัฒนสิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วรารัตน์ไชย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลโท ดร.ทวี แจ่มจำรัสพลโท
พันเอก ดร.ปราโมทย์ หม่อมศิลา
ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
ดร.กัณฑ์สินี สมิตพันธ์
ดร.สิริกร อมฤตวาริน
ดร.ศาสวัต มูลฐาน
ดร.รวิช ตาแก้ว
ดร.ใจกลั่น นาวาบุญนิยม
ดร.วรารณ พงศ์ธรพิสุทธิ
ดร.สิรินทร์ กันยาวิริยะ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล มณีสว่าง
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต พุทธพงษ์ศิริพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริเวท วรณโกวิท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุณี เวชประสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา

ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ตรี บุญเจือ	สำนักงาน กสทช.
ดร.ยุทธภณัท พินิจ	คริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
นายแพทย์ ดร.ศุภชัย ศรีศิริรุ่ง	โรงพยาบาลพญาไท สาขาศัลยกรรม
พันเอกหญิง ดร.สุภารัตน์ น้อยแรม	ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษา ความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
ดร.ประเสริฐ สุขศาสนิกวิน	คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
พันตำรวจโทหญิง ดร. ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางพรรณนิภา หริมเทพาธิป

นางเพ็ญพักต์ สว่าง

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำวารสาร

พระศรีสังฆญาณมุนี (ผศ.ดร.)	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ (พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม (ผศ.ดร.))	สาขาพุทธศาสนา และปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธร (พระมหาเกียรติศักดิ์ กิตติปาโล (ดร.))	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหามงคลกานต์ จิตฺตมโม (รศ.ดร.)	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ (ผศ.ดร.)	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาอุดร มากดี (ผศ.ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
พระมหาวิโรจน์ ญาณวิโร (ดร.)	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาภาณุวิชญ์ ภาณุวิชชโย (ดร.)	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาไชยา หัตถประกอบ (ดร.)	สำนักงานครูพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระจาดุรงค์ ชูศรี (ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ แสงแก้ว	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานวย มีราคา	วิทยาลัยพิษณุพนิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาร์ตน์ พิมลรัตนกานต์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาลัยเขตนครปฐม

ดร.มนูญ สอนโพนงาม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.กฤตสุขิน พลเสน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ดร.สมเจต หลวงกัน

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรณภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.วรรณา พ่วงพร้อม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ดร.สุดิณีย์ ทองจันทร์

นักวิชาการ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ

ดร.ณทิพรดา ไชยศิลป์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์วิทยาลัยทองสุข

ดร.จักรพงษ์ ทิพสุนเนิน

สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เขต ๑๔

ดร.พูนศักดิ์ กมล

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.วุฒิพงษ์ รอดบำรุง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.ศุภิสรา บัวงาม

นักวิชาการ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา

ดร.สิริพร ครองชีพ

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.อดิเรก โลกะนัง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

ดร.เอกลักษณ์ เพ็ญพรหม

ศูนย์พอเพียงศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัยและบทความวิชาการในวารสารสถาบันพหุติ ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 ประจำเดือน ธันวาคม 2567 มีบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ส่งมาอย่างต่อเนื่องจากฉบับที่แล้ว เนื่องจากผู้เขียนบทความหลายท่านให้ความนิยมในการนำผลงานทั้งในส่วนบทความวิจัยและบทความวิชาการมาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสถาบันพหุติ นอกจากนี้ยังได้รับความเมตตาจากคณาจารย์หลากหลายมหาวิทยาลัย ตลอดจนนักวิชาการอิสระ ยินดีเป็นทั้งที่ปรึกษา กองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ซึ่งแต่ละท่านล้วนมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาของตนเป็นอย่างดี

บทความในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 3 เรื่อง และบทความวิชาการจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ บทความวิจัยเรื่อง การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในการทำงานด้านธุรกิจ, และ วิเคราะห์บทบาทการทำงานของพระจิตอาสาศีลธรรม ส่วนบทความวิชาการ ได้แก่ วิริยะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท และ การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11 : ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งบทความวิชาการชิ้นสุดท้ายนี้ถือเป็นงานต่อเนื่องจากการศึกษาในวารสารฉบับก่อน ๆ ที่ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานในแต่ละข้อ โดยฉบับนี้เน้นที่ข้อที่ 11 ซึ่งเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวม ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงความหลากหลายทางวิชาการที่ครอบคลุมทั้งมิติทางสังคม ปรัชญา การบริหาร และพุทธศาสตร์ พร้อมด้วยแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทที่หลากหลาย

บทความเหล่านี้ได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินคุณภาพ ตลอดทั้งกองบรรณาธิการให้ความสำคัญกับบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารเป็นหลัก กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นการเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจประเมินถ้อยแถลงตามระบบต่อไป ทั้งนี้ บทความที่ได้รับการคัดเลือกจึงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและสังคมประเทศชาติต่อไป โดยบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือประจำฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

บทความวิจัยเรื่อง “การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดย พจนมา โนนช เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวัตถุประสงค์หลักคือการวิเคราะห์กระบวนการบริหารองค์กรที่สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งเน้นความยืดหยุ่น การปรับตัวต่อเทคโนโลยี และการเคารพความหลากหลายของบุคคล ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการบริหารนี้ช่วยเสริมสร้างสมดุลในองค์กรผ่าน 6 มิติหลัก ได้แก่ 1) การสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายองค์กรและความต้องการของบุคลากร 2) การมองแบบองค์รวมและการประสานความหลากหลาย 3) การใช้วิจญาณในการตัดสินใจ 4) การปรับตัวต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรม 5) การเคารพความหลากหลายและแสวงหาจุดร่วม และ 6) การมุ่งเน้นความ

ยั่งยืนในองค์กร การประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับตัวต่อความท้าทายในยุคดิจิทัล ส่งผลให้เกิดการบริหารที่มีคุณภาพและยั่งยืนต่อทั้งองค์กรและบุคลากรในระยะยาว

บทความวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในการทำงานด้านธุรกิจ” โดย ชิสา กันยาวิริยะ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ บทความวิจัยฉบับนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เอกสารและแนวคิดจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการบริหารจัดการธุรกิจ โดยเน้นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพและความยั่งยืน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าหลักอริยสัจ 4 เป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการระบุปัญหา (ทุกข์) ค้นหาสาเหตุ (สมุทัย) กำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหา (นิโรธ) และวางแผนปฏิบัติการ (มรรค) องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากผลการวิจัยคือโมเดล WISE ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนการประยุกต์ใช้หลักการดังกล่าวในบริบทธุรกิจ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ Witness the Problem (การระบุและยอมรับปัญหา), Investigate the Cause (การวิเคราะห์สาเหตุ), Set the Goal (การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน) และ Execute the Solution (การลงมือปฏิบัติ) โมเดลนี้ช่วยให้องค์กรสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบและสร้างสมดุลระหว่างผลกำไรและความยั่งยืน บทความนี้แสดงให้เห็นว่าแนวคิดจากพุทธศาสนามีศักยภาพในการสร้างคุณค่าในบริบทธุรกิจยุคใหม่

บทความวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์บทบาทการทำงานของพระจิตอาสาศิลาณธรรม” โดย พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ (พระมหาหมื่นวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.) บทความวิจัยฉบับนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของพระจิตอาสาศิลาณธรรมในบริบทของการดูแลสุขภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน โดยผสมผสานหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเข้ากับการดูแลสุขภาพ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าบทบาทสำคัญของพระจิตอาสาศิลาณธรรมประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ (1) การให้กำลังใจและดูแลด้านจิตใจ (2) การสนับสนุนการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (3) การส่งเสริมความเข้าใจธรรมะในชุมชน (4) การดูแลสุขภาพระยะสุดท้าย (5) การสนับสนุนด้านสังคมและชุมชน และ (6) การเป็นแบบอย่างของการทำจิตอาสา องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยคือโมเดลที่บูรณาการบทบาทของพระจิตอาสาศิลาณธรรมในระบบสุขภาพ โดยมีการสนับสนุนใน 4 ส่วนหลัก ได้แก่ การช่วยเหลือ การสนับสนุน การมีส่วนร่วม และการสร้างภาคีเครือข่าย โมเดลนี้ช่วยส่งเสริมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในลักษณะยั่งยืน

บทความวิชาการเรื่อง “วิริยะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท” โดย สิริินทร์ กันยาวิริยะ และ ชิสา กันยาวิริยะ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมาย บทบาท และการประยุกต์ใช้วิริยะบารมีในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาพบว่าวิริยะบารมีคือความเพียรพยายามที่ตั้งมั่นในการทำความดีโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และเป็นรากฐานสำคัญของการบำเพ็ญบารมี 10 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้คือ “วิริยะบารมีในยุคดิจิทัล” ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเอง (Self-Development) 2) การสร้างความยืดหยุ่นต่ออุปสรรค (Resilience) 3) การส่งเสริมความสำเร็จ (Achievement) 4) การสร้างคุณธรรมและผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม (Ethical and Social Impact) และ 5) การสร้างสมดุล

ระหว่างโลกดิจิทัลและชีวิตจริง (Digital Mindfulness) โมเดลนี้ช่วยเสริมสร้างความมุ่งมั่น การปรับตัว และการสร้างคุณค่าทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืนในบริบทยุคปัจจุบัน

บทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11: ประโยชน์ส่วนรวม” โดย ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์การนำหลักการทรงงานข้อที่ 11 ซึ่งเน้นความสำคัญของการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมไปปรับใช้ในบริบทต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักการนี้ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมธรรมาภิบาลแบบมีส่วนร่วม ความร่วมมือในสังคม และความยั่งยืนระยะยาว องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษานี้คือ “SAC Principles Model” ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) Sustainability (ความยั่งยืน) 2) Accountability (ความรับผิดชอบ) และ 3) Collaboration (ความร่วมมือ) โมเดลนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนและองค์กร เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างสมดุลและสร้างคุณค่าร่วมกันในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

1

การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Organizational Management According to Moderate Postmodern
Philosophy

พจนนา มาโนช

1

2

การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในการทำงานด้านธุรกิจ

The Application of the Four Noble Truths in Business Operations
ชิสา กันยาวิริยะ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ

12

3

วิเคราะห์บทบาทการทำงานของพระจิตอาสาคิลานธรรม

Analyze the roles and responsibilities of Phra Jit Asa Khilanatham
พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ (พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.)

24

4

วิริยะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

Viriya Paramita in Theravada Buddhist Philosophy
สิริินทร์ กันยาวิริยะ และ ชิสา กันยาวิริยะ

38

5

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11 : ประโยชน์ส่วนรวม

The Application of the 11th Royal Working Principle : Public Benefit
ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์

51

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ

66

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์

68

การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Organizational Management According to Moderate Postmodern Philosophy

พจนา มาโนช

Phortchana Manoch

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email: phortchana.ma@ssru.ac.th

Received: December 9, 2024; Revised: December 25, 2024; Accepted: December 26, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยมุ่งเน้นการศึกษาแนวคิดและกระบวนการบริหารที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมในยุคปัจจุบัน การวิจัยใช้วิธีการศึกษาเอกสารเชิงคุณภาพ (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย บทความ และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางช่วยเสริมสร้างความสมดุลในหลายมิติ ได้แก่ การสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายองค์กรและความต้องการของบุคลากร การมองปัญหาแบบองค์รวม การเคารพความหลากหลาย และการใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังช่วยให้องค์กรปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย โดยไม่ยึดติดกับกระแสความทันสมัยแต่เลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม ผลลัพธ์ที่ได้คือการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ลดความขัดแย้ง และสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ : การบริหาร, การบริหารองค์กร, หลังนวยุค, ปรัชญา, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Abstract

This research aimed to analyze organizational management based on the philosophy of moderate postmodernism, focusing on the study of concepts and management processes that aligned with technological and innovative changes in the modern era. The research employed a qualitative documentary study, gathered data from research papers, articles, and related academic documents. The findings revealed

that organizational management based on the philosophy of moderate postmodernism enhanced balance across multiple dimensions, including balancing organizational goals with employee needs, adopting a holistic view of challenges, respecting diversity, and exercising critical judgment in decision-making. It also helps organizations to effectively adapt to changes in the digital age, avoided excessive adherence to trends, and instead selected appropriate technologies. The outcomes included fostering a collaborative learning culture, reducing conflicts, and promoting long-term sustainability.

Keywords : Organization, Organizational Management, Postmodern, Philosophy, Moderate Postmodern Philosophy

บทนำ

การบริหาร คือ กระบวนการของการทำงานให้สำเร็จโดยใช้บุคคลอื่น และนักวิชาการบางคนให้ความหมายของการบริหารที่แตกต่างกันออกไป เช่น การบริหาร หมายถึง กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุมทรัพยากร (สมยศ นาวิการ, 2546) การบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จเกี่ยวข้องกับหลายมิติ เช่น มิติการออกแบบองค์กร มิติการวางแผนและการควบคุม มิติกระบวนการด้านพฤติกรรม มิติการตัดสินใจ เป็นต้น (Gannon, Martin J., 1977) ตัวอย่างเช่น หลัก POCCC ของ Henri Fayol (1964) ซึ่งมุ่งเน้นโครงสร้างและลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนในการบริหาร อาจช่วยให้องค์กรมีระบบระเบียบ แต่ในบริบทที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล แนวคิดการบริหารองค์กรตามปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถตอบสนองได้อย่างยืดหยุ่นมากกว่า โดยเน้นการใช้วิจารณ์ญาณ การเคารพความหลากหลาย และการปรับตัวต่อสถานการณ์อย่างสร้างสรรค์

เฮนรี เฟโยล์ (Henri Fayol, 1964) ได้สรุปหลักการบริหารองค์กรไว้ว่า ประกอบด้วยหน้าที่ 5 ประการ หรือที่เรียกว่า POCCC ซึ่งเป็นการรวมตัวอักษรตัวแรกของหน้าที่แต่ละด้าน ดังนี้

- 1) การวางแผน (Planning) หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อบริษัท และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติไว้เป็นแนวทางการทำงานในอนาคต
- 2) การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้งานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จได้
- 3) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง การสั่งการต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี และต้องเข้าใจผู้ปฏิบัติงานด้วย ตลอดจนเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์กรที่มีอยู่ รวมถึงการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรด้วย
- 4) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้าด้วยกันและไปสู่เป้าหมายในที่สุด
- 5) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้น สามารถเข้ากันได้กับแผน

ที่วางไว้แล้ว การบริหารองค์กรที่ตึ้นนั้นจำเป็นต้องบริหารบนพื้นฐานกระบวนทรรศน์ที่เหมาะสม มีความสอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

ปรัชญากระบวนทรรศน์เป็นความเชื่อพื้นฐานในจิตใจของมนุษย์ทุกคนแตกต่างกันตามเพศวัย สิ่งแวดล้อมการศึกษาอบรมและการตัดสินใจเลือกของแต่ละบุคคลกระบวนทรรศน์ไม่ใช่สมรรถนะตัดสินใจเพราะสมรรถนะตัดสินใจคือเจตจำนงแต่เป็นสมรรถนะเข้าใจและเชิญชวนให้เจตจำนงตัดสินใจ (เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2564) กระบวนทรรศน์ทางปรัชญาเริ่มขึ้นตั้งแต่มนุษย์ใช้สัญชาตญาณปัญญา แบ่งออกเป็น 5 กระบวนทรรศน์ ได้แก่ กระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ กระบวนทรรศน์ยุคโบราณ กระบวนทรรศน์ยุคกลาง กระบวนทรรศน์นวยุค และกระบวนทรรศน์หลังนวยุค (จักรพงษ์ ทิพสุ่งเนิน, 2566) ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง คือ กระแสปรัชญาล่าสุดของมนุษยชาติ เป็นปรัชญาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหาใช้วิจารณ์ญาณเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต บนหลักการของความไม่ยึดมั่นถือมั่น แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์ ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด (reread all, reject non) เป็นกระบวนการศึกษาในเชิงปรัชญาที่เน้นการมองข้อมูลหรือแนวคิดทุกประเภทด้วยสายตาที่เป็นกลาง เปิดรับมุมมองใหม่ และไม่ปิดกั้นความรู้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมและสามารถนำไปปรับใช้ได้ ในบริบทที่หลากหลาย การนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในการบริหารองค์กรช่วยให้ผู้บริหารสามารถพิจารณาแนวทางแก้ปัญหาอย่างรอบด้าน และเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ ตั้งแต่กระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์จนถึงกระบวนทรรศน์ปัจจุบัน ส่งเสริมให้เกิดการมองอย่างเป็นองค์รวมไม่แยกส่วน (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2565) หลังนวยุคนิยมสายกลาง (moderate postmodernism) เป็นกระแสความคิดที่ประนีประนอม ความคิดเห็นอันสุดขั้วระหว่างลัทธิมนุษยนิยม (modernism) ที่มีความคิดเห็นว่า ความรู้หรือความจริงเป็นสิ่งสากล (universal) มีลักษณะเป็นปรนัย (objective) กับลัทธิหลังนวยุคนิยมสายสุดขั้วที่มี ความคิดเห็นว่า ความรู้หรือความจริงเป็นสิ่งเฉพาะ (individual) ของแต่ละบุคคล มีลักษณะเป็นอัตนัย (subjective) (เมธา หริมเทพาธิป, 2559) กระบวนทรรศน์ที่ 5 ไม่ใช่ลัทธิปรัชญาลัทธิหนึ่ง เช่นเดียวกับกระบวนทรรศน์ทั้งหลายล้วนแต่ ไม่ใช่ลัทธิปรัชญา แต่เป็นกรอบกำหนดขอบเขตของกลุ่มลัทธิปรัชญาที่มีความเชื่อพื้นฐานแบบเดียวกัน ลัทธิหลังนวยุคเป็นเพียงลัทธิหนึ่ง แม้แต่ลัทธิหลังนวยุคเองก็แตกสาขาออกไปมากมาย ความคิดและเนื้อหาที่น่าสนใจก็มีหลากหลาย แต่ก็ถือว่าเป็นการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ แบ่งส่วนกันค้นคว้าวิจัย โดยมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ สันติภาพของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรต่อกันระหว่างมวลมนุษยชน บนพื้นฐานแห่งการเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์นี่คือความแปลกใหม่ของกระบวนทรรศน์ ที่ 5 (กิริติ บุญเจือ, 2551)

การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นแนวคิดใหม่ที่นำเสนอการนำมาศึกษาวิจัยเพื่อหาคำตอบว่า การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นอย่างไร เพื่อตอบโจทย์โลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับการนำไปทดลองใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี โดยมีเป้าหมายเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการบริหารทุกคน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังต่อไปนี้

1. รูปแบบวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการศึกษาเอกสารและข้อมูลเชิงลึก เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดการบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง จากตำรา วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตเนื้อหาและเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร

ขอบเขตเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารองค์กร เช่น POCCC ของ Henri Fayol (1964) เป็นต้น และมิติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการองค์กร แนวคิดปรัชญาหลังนวยุคและสายกลาง (Moderate Postmodern Philosophy) ที่สรุปโดย เมธา หริมเทพาธิป (2559) รวมถึงการประยุกต์ใช้ปรัชญาในบริบทของการบริหารองค์กรในยุคปัจจุบัน เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เอกสารที่มีการอ้างอิงและผ่านการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการหรือแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ งานวิจัยและบทความที่เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2540–ปัจจุบัน เพื่อสะท้อนความทันสมัยของแนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กรและแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคโดยตรง

3. การรวบรวมข้อมูลหรือการดำเนินการวิจัย

กระบวนการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารวิชาการ บทความวิจัย หนังสือ และข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง 2) คัดเลือกเอกสารที่ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด 3) สรุปเนื้อหาแนวคิดสำคัญจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ส่วนขั้นตอนดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลวิชาการออนไลน์ อ่านและสกัดข้อมูลเชิงลึก เช่น ทฤษฎี แนวคิด และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปแนวคิดและรูปแบบการประยุกต์ใช้การเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดบริหารองค์กรและปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง การสังเคราะห์ (Synthesis) เพื่อนำแนวคิดที่ได้มาพัฒนากรอบแนวคิดใหม่ในการบริหารองค์กร จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยสรุปแนวคิดที่ค้นพบในรูปแบบหัวข้อ/ประเด็นสำคัญ นำเสนอโมเดลหรือกรอบแนวคิดเชิงประยุกต์ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง พบว่า แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญต่อการสร้างความสมดุลในกระบวนการบริหารองค์กรในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเน้นการหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่สุดโต่ง เปิดรับมุมมองที่แตกต่าง และมุ่งเน้นการประสานงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ องค์กรที่บริหารตามหลักปรัชญานี้จะสามารถผสมผสานเป้าหมายขององค์กรกับความต้องการของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม โดยเน้นการเคารพความหลากหลาย ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ ผลลัพธ์คือการบริหารองค์กรที่ไม่เพียงแต่มุ่งไปสู่ความสำเร็จในเชิงเป้าหมาย แต่ยังให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของบุคลากรและความยั่งยืนในระยะยาว

ในมิติการบริหาร การนำปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาช่วยให้เกิดมุมมองแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงทุกส่วนขององค์กรเข้าด้วยกัน ลดความขัดแย้ง และสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ การปรับตัวต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลยังทำให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของโลกปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารองค์กรตามแนวคิดนี้ไม่ได้ให้คุณค่าเฉพาะองค์กรหรือบุคลากรเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนและสังคมในวงกว้าง ด้วยเป้าหมายร่วมคือการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข บนพื้นฐานแห่งความเคารพซึ่งกันและกัน ดังนั้น การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไม่เพียงตอบโจทยความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความยั่งยืน และการบริหารจัดการที่มีคุณภาพในทุกระดับขององค์กรและสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สามารถอภิปรายในเชิงลึกได้ดังนี้

1. ความสอดคล้องของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางกับการบริหารองค์กร

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางช่วยเสริมสร้างความสมดุลในการบริหารองค์กร โดยเฉพาะในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อน การผสมผสานแนวคิดแบบองค์รวม (Holistic) และการยอมรับความแตกต่างของบุคคล (Individuality) ช่วยให้การบริหารองค์กรมีลักษณะยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเน้นความไม่ยึดมั่นถือมั่น และการมองหา “จุดร่วม” ทำให้องค์กรสามารถลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางตอบโจทยโลกปัจจุบันได้อย่างสมดุล โดยเฉพาะการบริหารองค์กรในยุคที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสนับสนุนให้ผู้นำองค์กรใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ และพิจารณาความเหมาะสมของเทคโนโลยีแทนที่จะยึดติดกับความทันสมัยหรือกระแสเพียงอย่างเดียว ผลการวิจัยยืนยันว่าแนวคิดนี้สามารถช่วยให้การบริหารองค์กรไม่เพียงตอบโจทยด้านประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากรในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของ เมธา หริมเทพาธิป (2559) อธิบายว่า วิธีการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ได้แก่ การใช้ วิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ให้ตรงประเด็นเพื่อตอบโจทย์การบริหารองค์กร จากนั้นประเมินค่า สิ่งที่ได้วิเคราะห์เพื่อให้เห็นข้อดีและข้อเสียของการเลือกใช้นโยบายใด ๆ ก็ตามในการบริหารองค์กร จากนั้นจึงตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสมที่สุด ณ สถานการณ์นั้น ๆ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่า เช่น ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด เป็นต้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ (2565) กล่าวว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นปรัชญาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ใช้วิจารณ์ญาณเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต บนหลักการของความไม่ยึดมั่นถือมั่น แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์ ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด (reread all, reject non) ตั้งแต่กระบวนการคิดดำบรรพจนถึงกระบวนการปัจจุบัน ส่งเสริมให้เกิดการมองอย่างเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วน

2. ความสำคัญของการเคารพความหลากหลายในองค์กร

การบริหารองค์กรที่ใช้หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเน้นการเคารพความหลากหลายในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็น วัฒนธรรม หรือวิธีการทำงาน แนวคิดนี้ช่วยให้การจัดการความขัดแย้งใน องค์กรเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gannon (1977) ที่ระบุว่ามิติพฤติกรรมใน องค์กรมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จ และสอดคล้องกับแนวคิดของ เมธา หริมเทพาธิป (2559) อธิบายว่า แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง ช่วยจัดการความขัดแย้งในองค์กรเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ เพราะมองว่าสิ่ง ใดที่เห็นร่วมกันก็นำมาปฏิบัติร่วมกัน สิ่งใดที่เห็นต่างกันก็ให้อธิว่าเป็นพรสวรรค์ของแต่ละฝ่าย โดยไม่ให้เกิดการเบียดเบียน แต่เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกฝ่ายร่วมกัน

3. การประยุกต์ใช้ผลการวิจัยในทางปฏิบัติ

ผลการวิจัยนี้มีความสำคัญในเชิงปฏิบัติ โดยสามารถนำแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไป ประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น

- การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน
- การออกแบบกระบวนการตัดสินใจที่คำนึงถึงทุกฝ่าย
- การส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กรผ่านการบริหารที่ไม่เน้นกำไรเพียงอย่างเดียว

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ องค์กรที่จะประสบผลสำเร็จได้ในยุคปัจจุบัน ต้องเป็นองค์กรที่มีความ สามารถในการสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานจากผู้ใช้บริการหรือจากบุคคลภายนอกกว่าสามารถ จัดการองค์กรให้ไม่เกิดความผิดพลาดหรือสูญเสียได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Roberts, K. H. (1990) กล่าวว่า องค์กรที่น่าไว้วางใจสูง หมายถึง องค์กรที่มีความสามารถในการจัดการองค์กรให้ไม่เกิดความ ผิดพลาดในระบบที่มีความเสี่ยงสูง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Weick, K.E. & Sutcliffe, K.M. (2007) ให้ความหมายขององค์กรที่น่าไว้วางใจสูงว่า เป็นองค์กรที่พยายามที่จะไม่ให้เกิดความผิดพลาดภายใน ระบบขององค์กรที่ซับซ้อนและมีความเสี่ยงสูง โดยยกตัวอย่างองค์กรแบบนี้ ได้แก่ ระบบการควบคุม การจราจรทางอากาศ โรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ หน่วยฉุกเฉินของโรงพยาบาล หน่วยดับเพลิง และ หน่วยสืบสวนสอบสวนของตำรวจ เป็นต้น องค์กรที่น่าไว้วางใจสูงในความหมายของการศึกษานี้หมายถึง

องค์กรที่มีความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานจากผู้ให้บริการหรือจากบุคคลภายนอก
ว่าสามารถจัดการองค์กรให้ไม่เกิดความผิดพลาดหรือสูญเสียได้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Linnenluecke, M. K. (2017) ที่นำเสนอเกี่ยวกับการ
ปฏิบัติงานเพื่อให้ไม่มีข้อผิดพลาดโดยการสร้างความน่าไว้วางใจ งานวิจัยนี้มีการยกตัวอย่างองค์กรที่
สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ในสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อนและมีความเสี่ยงโดยหากมี
ข้อผิดพลาดเกิดขึ้นจะส่งผลกระทบเป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวง ได้แก่ ระบบการควบคุมจราจรทางอากาศของ
สหรัฐอเมริกา, บริษัท Diablo Canyon ซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับสถานีพลังงานนิวเคลียร์และระบบการ
จำหน่ายไฟฟ้า และกองทัพเรือสหรัฐที่ดำเนินการเกี่ยวกับการขนส่งอากาศยานนิวเคลียร์ โดยงานวิจัยนี้มี
การศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะขององค์กรดังกล่าว เพื่อเริ่มสร้างทฤษฎีขององค์กรที่น่าไว้วางใจ

4. การเปรียบเทียบกับการบริหารแบบดั้งเดิม

เมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารแบบดั้งเดิม เช่น หลัก POCCC ของ Henri Fayol (1964) ซึ่งเน้น
โครงสร้างและลำดับขั้นที่ชัดเจน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organizing)
3) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) 4) การประสานงาน (Coordinating) 5) การควบคุม
(Controlling) แต่ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าการบริหารองค์กรตามปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีความ
ยืดหยุ่นมากกว่า และสามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของสถานการณ์ในปัจจุบันได้ดีกว่า ทั้งนี้อาจเป็น
เพราะปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีหลักการ วิธีการ และจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับการบริหารองค์กรใน
ยุคปัจจุบันมากกว่า โดยเฉพาะการใช้วิจารณ์ญาณทบทวนเพื่อปรับปรุงและปรับตัวในการบริหารองค์กร
และการมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เมธา ธรรมเทศนิป
(2559) อธิบายว่า หลักการของหลังนวยุคนิยมสายกลาง สามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น คือ
1) ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งเชื่อกันอยู่ (detachment) 2) ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย (reread all, reject
non) 3) แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง 4) มองอย่างเป็นองค์รวม (holistic) วิธีการของหลังนวยุคนิยมสาย
กลาง ได้แก่ การตีความภาษาด้วยหลักอรรถปริวรรต บนพื้นฐานของกระบวนการทศน์ 5 ด้วยวิธีการคิด
อย่างมีวิจารณ์ญาณ คือ วิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์ จุดมุ่งหมายของหลังนวยุคนิยมสายกลาง ก็คือเพื่อ
พัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การพัฒนา “สัญชาตญาณปัญญา” ให้สูงขึ้น และ “การทำดี มีสุข” ทั้งโดย
ส่วนตัวและส่วนรวม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไม่เพียงช่วยให้เกิด
ประสิทธิภาพและความยั่งยืนในองค์กร แต่ยังส่งเสริมคุณภาพชีวิต ความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันใน
สังคมได้อย่างมีความหมาย การอภิปรายครั้งนี้จึงเน้นย้ำถึงความสำคัญของแนวคิดสายกลางในการปรับใช้
กับการบริหารองค์กรในยุคที่มีความซับซ้อนทั้งในเชิงโครงสร้างและบริบทสังคม

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ “การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดยเน้นประเด็นสำคัญทั้งหมด 6 มิติ ได้แก่

1. การสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายองค์กรและความต้องการของบุคลากร
2. การมองแบบองค์รวมและการประสานความหลากหลาย
3. การใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ
4. การปรับตัวต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรม
5. การเคารพความหลากหลายและแสวงหาจุดร่วม
6. การมุ่งเน้นความยั่งยืนในองค์กร

โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

จากแผนภาพ การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง อธิบายได้ว่า ประเด็นสำคัญทั้งหมด 6 มิติของการบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้น มีดังนี้

1. การสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายองค์กรและความต้องการของบุคลากร

การบริหารองค์กรที่ดีไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการบรรลุเป้าหมายในเชิงธุรกิจหรือผลกำไร แต่ยังต้องพิจารณาความต้องการและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากรในองค์กรด้วย หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สนับสนุนการสร้างสมดุลระหว่างความสำเร็จขององค์กรกับการตอบสนองความต้องการของบุคลากร เช่น การจัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้ออำนวย การพัฒนาศักยภาพของพนักงาน และการสร้างความพึงพอใจร่วมกัน

2. การมองแบบองค์รวมและการประสานความหลากหลาย

ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเน้นการมององค์กรในเชิงองค์รวม (Holistic View) โดยไม่แยกส่วนงานหรือมุ่งเน้นเฉพาะปัญหาใดปัญหาหนึ่ง การบริหารองค์กรต้องสามารถประสานความหลากหลายในมิติที่แตกต่าง เช่น วัฒนธรรม ความคิด และประสบการณ์ของบุคลากร เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ

3. การใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ

การตัดสินใจในองค์กรยุคใหม่ต้องอาศัยวิจารณ์ญาณที่ดี โดยพิจารณาข้อมูลเชิงลึกความเหมาะสมในสถานการณ์ และผลกระทบในระยะยาว หลักปรัชญาสายกลางส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความรอบคอบ วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของทุกแนวทาง และเลือกทางเลือกที่สมเหตุสมผลที่สุด โดยคำนึงถึงผลลัพธ์ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม

4. การปรับตัวต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมุ่งเน้นการเลือกใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กร โดยไม่ยึดติดกับกระแสหรือความทันสมัยเกินความจำเป็น การเลือกใช้เทคโนโลยีควรตอบสนองเป้าหมายขององค์กรและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

5. การเคารพความหลากหลายและแสวงหาจุดร่วม

ในองค์กรที่มีบุคลากรจากหลากหลายพื้นฐาน ทั้งในด้านวัฒนธรรม ความคิด และประสบการณ์ การบริหารต้องให้ความสำคัญกับการเคารพในความแตกต่างและมองหาจุดร่วมเพื่อสร้างความสมานฉันท์ หลักปรัชญาสายกลางเน้นการ "แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง" ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือภายในองค์กร

6. การมุ่งเน้นความยั่งยืนในองค์กร

เป้าหมายสำคัญของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางคือการสร้างความยั่งยืน ทั้งในเชิงทรัพยากรบุคคลและเชิงโครงสร้างองค์กร การบริหารที่มุ่งเน้นความยั่งยืนไม่ได้คำนึงถึงผลกำไรระยะสั้นเท่านั้น แต่ยังวางแผนเพื่อความมั่นคงในระยะยาว โดยส่งเสริมการทำงานที่สมดุล มีความรับผิดชอบต่อสังคม และคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของบุคลากร

กล่าวได้สรุปได้ว่า การบริหารองค์กรตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางทั้ง 6 ประเด็นสำคัญ ข้างต้นสะท้อนถึงการบริหารองค์กรในยุคปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับความซับซ้อน ความเปลี่ยนแปลง และความหลากหลาย การใช้หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางช่วยให้องค์กรสามารถบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมความร่วมมือ คุณภาพชีวิต และความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายส่งเสริมความสมดุลในองค์กร

ผู้กำหนดนโยบายควรพัฒนากรอบการบริหารที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายองค์กรและความต้องการของบุคลากร เช่น การจัดสรรสวัสดิการที่เหมาะสม การส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่ตอบโจทย์อนาคต และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์

2. การส่งเสริมวัฒนธรรมการยอมรับความหลากหลาย

กำหนดนโยบายที่เน้นการเคารพความหลากหลายในมิติทางความคิด วัฒนธรรม และการทำงาน เช่น การจัดโปรแกรมฝึกอบรมเกี่ยวกับความหลากหลาย (Diversity Training) และการพัฒนาเครื่องมือที่ช่วยลดความขัดแย้งในองค์กร

3. การนำปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาปรับใช้ในภาครัฐและเอกชน

แนะนำให้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนปรับใช้หลักการบริหารที่ยืดหยุ่น เช่น การตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลเชิงลึก การมองปัญหาแบบองค์รวม และการปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง โดยจัดทำคู่มือหรือกรอบการปฏิบัติสำหรับองค์กร

4. สนับสนุนความยั่งยืนในองค์กรผ่านนโยบายที่ชัดเจน

ส่งเสริมให้องค์กรพัฒนานโยบายที่เน้นความยั่งยืน เช่น การลดการใช้ทรัพยากรเกินจำเป็น การใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษากรณีศึกษาในเชิงลึก

ควรมีการศึกษากรณีตัวอย่างองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยวิเคราะห์กระบวนการบริหาร การตัดสินใจ และผลลัพธ์ในแง่มุมต่าง ๆ

2. การพัฒนารอบแนวคิดใหม่สำหรับการบริหารองค์กร

ควรวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพัฒนารอบแนวคิดหรือโมเดลที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์กรในบริบทเฉพาะ เช่น ในอุตสาหกรรมดิจิทัล การศึกษา หรือการบริการสาธารณะ

3. การสำรวจผลกระทบของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในระดับสังคม

ศึกษาว่าการนำหลักปรัชญานี้ไปปรับใช้ในองค์กรมีผลกระทบอย่างไรต่อชุมชนและสังคมในภาพรวม เช่น การลดความเหลื่อมล้ำ การส่งเสริมความร่วมมือ และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

4. การวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างปรัชญาหลังนวยุคสายกลางกับแนวคิดอื่น

ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงระหว่างแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางกับปรัชญาการบริหารรูปแบบอื่น เช่น หลักกวนตกรรมนิยม หรือปรัชญาการบริหารแบบคลาสสิก

5. การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ

ควรเพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น แบบสอบถามจากองค์กรที่ปรับใช้แนวคิดนี้ เพื่อวิเคราะห์สถิติ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ผู้บริหารและพนักงาน เพื่อให้ได้มุมมองที่รอบด้านและเชื่อมโยงกับข้อค้นพบเดิม

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพฯ : เซน ปรีนติ้ง.
- เมธา ทธิเมหาธิป. (2559). การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง : วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9. *ศึกษาศาสตร์ มจร*, 4(1), 120-132.
- จักรพงษ์ ทิพสูงเนิน. (2566). ความสุขในพุทธปรัชญากับปรัชญากระบวนการ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(3), 1184-1193.
- เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์, สิริกร อมฤตวาริน, กิริติ บุญเจือ, เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2564). อุเบกขา กับ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(5), 2051-2063.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน*, 15(2), 111-117.
- สมยศ นาวิการ. (2546). *การบริหารและพฤติกรรมองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : บรรณกิจ 1991.
- Gannon, Martin J. (1977). *Management : An Organization Perspective*. Boston : Little Brown and Company.
- Henri Fayol. (1964). *General and Industrial Management*. London : Pittman and Sons.
- Linnenluecke, M. K. (2017). Resilience in Business and Management Research : A Review of Influential Publications and a Research Agenda. *International Journal of Management Reviews*, 19(1), 4-30.
- Roberts, K. H. (1990). Managing High Reliability Organizations. *California Management Review*, 32(4), 101-113.
- Weick, K.E., & Sutcliffe, K.M. (2007). *Managing the unexpected*. New Jersey : Jossey-Bass.

การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในการทำงานด้านธุรกิจ

The Application of the Four Noble Truths in Business Operations

ชิสา กันยาวิริยะ¹ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ²

Chisa Gunyaviriya¹ and Sirin Gunyaviriya²

^{1,2}สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Philosophy and Ethics Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: ¹chisa.gu@ssru.ac.th

²sirin.cnt@hotmail.com

Received: December 8, 2024; Revised: December 25, 2024; Accepted: December 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการบริหารจัดการธุรกิจ โดยเน้นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพและความยั่งยืน งานวิจัยดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เอกสารและแนวคิดจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าหลักอริยสัจ 4 เป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการระบุปัญหา (ทุกข์) ค้นหาสาเหตุ (สมุทัย) กำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหา (นิโรธ) และวางแผนปฏิบัติการ (มรรค) องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากผลการวิจัยคือโมเดล WISE ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนการประยุกต์ใช้หลักการดังกล่าวในบริบทธุรกิจ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ Witness the Problem (การระบุและยอมรับปัญหา), Investigate the Cause (การวิเคราะห์สาเหตุ), Set the Goal (การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน) และ Execute the Solution (การลงมือปฏิบัติ) โมเดลนี้ช่วยให้องค์กรสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบและสร้างสมดุลระหว่างผลกำไรและความยั่งยืน บทความนี้แสดงให้เห็นว่าแนวคิดจากพุทธศาสนามีศักยภาพในการสร้างคุณค่าในบริบทธุรกิจยุคใหม่

คำสำคัญ : ธุรกิจ, อริยสัจ 4, การประยุกต์

Abstract

This article aims to study and apply the Four Noble Truths to business management, emphasizing problem-solving and enhancing organizational potential and sustainability. The research was conducted through qualitative methods by analyzing relevant documents and concepts. The findings reveal that the Four Noble Truths serve as a conceptual framework for systematically addressing business challenges. The process involves identifying problems (Dukkha), investigating their root causes

(Samudaya), setting clear objectives for resolution (Nirodha), and formulating actionable plans (Magga). The research also developed the WISE model as a new body of knowledge to facilitate the application of these principles in business contexts. The WISE model consists of four key steps: Witness the Problem (identifying and acknowledging issues), Investigate the Cause (analyzing root causes), Set the Goal (establishing clear objectives), and Execute the Solution (implementing actions). This model enables organizations to resolve challenges systematically while balancing profitability and sustainability. The article highlights the potential of Buddhist principles to create long-term value in modern business contexts.

Keywords : Business, the Four Noble Truths, Applying

บทนำ

ท่ามกลางสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (รัชดา กาญจนโรจน์ และคณะ, 2565) การดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันเปรียบเสมือนการเดินทางในกระแสน้ำที่เชี่ยวกราก ซึ่งเต็มไปด้วยโอกาสและอุปสรรค สภาพการแข่งขันที่รุนแรงของธุรกิจในปัจจุบัน ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและเพิ่มศักยภาพการดำเนินธุรกิจด้วยการพัฒนารูปแบบ และวิธีการดำเนินงานให้เข้าถึงความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค (สุทธาพัฒน์ อมรเรืองตระกูล และคณะ, 2564) ธุรกิจทุกประเภทไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ล้วนต้องเผชิญกับความท้าทายอันหลากหลาย ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ความผันผวนของตลาดโลก สถานการณ์การแข่งขันที่เข้มข้น และความคาดหวังของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ล้วนก่อให้เกิดปัญหาที่ธุรกิจต้องเผชิญ เช่น การลดลงของยอดขาย ความต้องการที่ซับซ้อนของลูกค้า หรือการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

การบริหารธุรกิจจึงมิใช่เพียงเรื่องของการวางแผนหรือการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ แต่ยังเป็นเรื่องของ การเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง การค้นหาสาเหตุที่แท้จริง และการวางแผนทางแก้ไขอย่างมีระบบ หากเปรียบธุรกิจเป็นเรือที่ล่องอยู่ในแม่น้ำ การแก้ปัญหาที่ไม่ถูกวิธีอาจเปรียบได้กับการพายเรือโดยปราศจากเข็มทิศ นำไปสู่การสูญเสียทิศทางและพลังงานโดยเปล่าประโยชน์

ในมุมมองของปรัชญาและจริยศาสตร์ การแก้ปัญหาหรือความทุกข์ตามหลักการทางพุทธศาสนา มีหลักธรรมที่ถือเป็นหัวใจสำคัญคือ การแก้ปัญหาตามแนวทางอริยสัจ 4 หรือหลักความจริงอันประเสริฐ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557) อริยสัจ 4 หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ พระพุทธองค์ทรงค้นพบอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และหนทางการดับทุกข์ด้วยพระองค์เอง คำว่า ทุกข์ แปลว่า ทนได้ยาก อดทนได้ยาก ทุกข์ในทุกขอริยสัจ ท่านหมายถึงการยึดมั่นถือมั่นในขั้น 5 ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ขอนี้แลเป็นทุกขอริยสัจ คือชาติก็เป็นทุกข์

ชราก็เป็นทุกข์ พยาธิก็เป็นทุกข์ มรณะก็เป็นทุกข์ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ การพลัดพรากจากสิ่งทีรักก็เป็นทุกข์ ประราณาสังขไม่ได้สิ่งนั้นก็ทุกข์ โดยย่อการยึดมั่นถือมั่นในขันธ 5 นั้นเป็นทุกข์” (วิ.ม. 4/12/21) สมุทัย แปลว่า เหตุเกิดแห่งทุกข์ หรือสาเหตุที่ทำให้ทุกข์เกิด “ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้เป็นทุกข์สมุทัยอริยสัจ คือตัณหาอันทำให้เกิดอีก ประกอบด้วยความเพติดเพลินและความกำหนดมีปกติให้เพติดเพลินในอารมณ์นั้น ๆ คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา” (วิ.ม. 4/12/21) นิโรธ แปลว่า ความดับทุกข์ “ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แลเป็นทุกข์นิโรธอริยสัจ คือความดับตัณหาไม่เหลือด้วยวิราคะ ความสละ ความสละทิ้ง ความพ้น ความไม่อาลัยในตัณหา” (วิ.ม. 4/12/22) ดังนั้น นิโรธจึงเป็นภาวะที่ถึงความดับทุกข์ สำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกตัณหาย้อมใจ ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึกกระวนกระวาย ความเบื่อหน่ายหรือความคับข้องติดขัดอย่างใด หลุดพ้นเป็นอิสระ สงบปลอดโปร่งโล่งเบา ผ่องใสเบิกบาน เรียกอีกอย่างว่า นิพพาน มรรค แปลว่า ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับทุกข์หรือข้อปฏิบัติให้ถึงความทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ดังที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกว่า “ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แลเป็นทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ” (วิ.ม. 4/12/22.) รวมเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เพราะเป็นทางสายกลาง ซึ่งดำเนินไปพอดีที่จะทำให้ถึงนิโรธโดยไม่ติดขัดหรือเอียงไปหาที่สุดสองอย่าง คือ กามสุขัลลิกานุโยค ความหมกมุ่นในกามสุข และอัตตกิลมณานุโยค การประกอบความลำบากแก่ตน คือบีบคั้นทรมานตนเองให้เดือดร้อน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555)

หลักอริยสัจ 4 จึงถือเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 1) ทุกข์ (Dukkha : suffering) หมายถึง ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ความปรารถนาไม่สมหวัง 2) สมุทัย (Samudaya : the cause of suffering) หมายถึง เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด 3) นิโรธ (Nirodha : the cessation of suffering) หมายถึง ความดับทุกข์ ภาวะที่เข้าถึงความหลุดพ้น ไม่ติด ข้อง สงบ ปลอดโปร่ง เป็นอิสระ หรือคือนิพพานนั่นเอง 4) มรรค (Magga : the path leading to the cessation of suffering, the noble eightfold path) หมายถึง ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้เข้าถึงความดับทุกข์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งแปลว่าทางสายกลาง (นรชัย ฦ วิเชียร และคณะ 2562) หลักการนี้มุ่งเน้นการมองปัญหาอย่างเป็นระบบและค้นหาวิธีแก้ไขที่มีความยั่งยืน

เมื่อพิจารณาหลักอริยสัจ 4 ในบริบทของธุรกิจ เราพบว่าแต่ละองค์ประกอบมีความเกี่ยวข้องข้องกับกระบวนการบริหารจัดการในทุกระดับ ตั้งแต่การระบุปัญหาในองค์กร การวิเคราะห์และปรับปรุงกลยุทธ์ ไปจนถึงการนำแผนงานไปปฏิบัติให้เกิดผล ธุรกิจที่สามารถนำหลักการนี้มาประยุกต์ใช้ได้ย่อมสามารถพัฒนาความสามารถในการแข่งขันและสร้างคุณค่าให้กับองค์กรในระยะยาว ดังนั้น การจะนำหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งมาใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาองค์กรธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ จึงต้องรู้และเข้าใจความหมาย รวมทั้งองค์ประกอบ ตลอดจนกิจหรือหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในแต่ละ

องค์ประกอบของอริยสัจ 4 เพื่อสามารถประยุกต์ใช้ ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากการ ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอริยสัจ 4 ส่วนใหญ่มักเป็นงานวิจัยหรือบทความที่นำ หลักการของอริยสัจ 4 ไปปรับใช้หรือแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน การทำงาน การศึกษา การสอน โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงาน และเป็น ส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กร สามารถดำรงอยู่ได้อย่างถาวร (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์, 2551)

แรงจูงใจสำคัญของการวิจัยนี้เกิดจากความเชื่อมั่นว่า หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสามารถ ปรับใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจได้อย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในยุคที่ธุรกิจต้องการ แนวทางใหม่ ๆ ที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างผลกำไรและความยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้จึงมีเป้าหมายที่จะ เชื่อมโยงหลักอริยสัจ 4 เข้ากับการจัดการธุรกิจ เพื่อให้ผู้ประกอบการและนักบริหารสามารถใช้เป็นกรอบ แนวคิดในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าท่ามกลางความท้าทายของยุคสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในการทำงานด้านธุรกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอริยสัจ 4 และการทำงานด้านธุรกิจจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในการทำงาน

ด้านธุรกิจ

3. สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในการทำงานด้านธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่า หลักอริยสัจ 4 เป็นเครื่องมือในการเข้าใจและแก้ไขปัญหาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการ บริหารธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแต่ละองค์ประกอบช่วยให้เกิดกระบวนการคิดและปฏิบัติอย่าง เป็นระบบเพื่อสร้างผลสำเร็จที่ยั่งยืน ดังนี้

1. ทุกข์ ได้แก่ การระบุปัญหาในธุรกิจ

ทุกข์ในบริบทของธุรกิจหมายถึงปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน เช่น ยอดขาย ตกต่ำ ต้นทุนที่เพิ่มขึ้น หรือความพึงพอใจของลูกค้าลดลง การยอมรับว่าปัญหาเหล่านี้มีอยู่จริงคือ จุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนา ยกตัวอย่างเช่น ธุรกิจร้านอาหารแห่งหนึ่งพบว่าในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา

ยอดขายลดลงอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าคุณภาพอาหารจะดีเหมือนเดิม แต่จำนวนลูกค้ากลับลดน้อยลงทุกวัน นี่คือ "ทุกข์" ที่เจ้าของธุรกิจต้องเผชิญและยอมรับเพื่อเริ่มต้นแก้ไขปัญห

2. สมุทัย ได้แก่ การค้นหาสาเหตุของปัญหา

เมื่อระบุทุกข์ได้แล้ว ขั้นตอนถัดมาคือการวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริง (สมุทัย) โดยการตั้งคำถามว่า “ทำไม” ปัญหานี้จึงเกิดขึ้น เพื่อให้มองเห็นรากเหง้าของปัญหา ยกตัวอย่างเช่น เจ้าของร้านอาหารสำรวจข้อมูลพบว่า สาเหตุที่ลูกค้าลดลงเกิดจากการบริการที่ล่าช้าในช่วงที่ร้านมีลูกค้าเยอะ และบางครั้งพนักงานมีท่าทีที่ไม่เหมาะสม สิ่งนี้ทำให้ลูกค้าหันไปเลือกใช้บริการร้านอื่น นอกจากนี้ การขาดการโปรโมท (Promote) ร้านในสื่อออนไลน์ทำให้ไม่สามารถดึงดูดลูกค้าใหม่ได้

3. นิโรธ ได้แก่ การตั้งเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหา

การเข้าใจสมุทัยช่วยให้สามารถกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาได้ เป้าหมายนี้คือสถานะที่ปราศจากปัญหาหรือความทุกข์ และยังคงชัดเจนและวัดผลได้ ยกตัวอย่างเช่น เจ้าของร้านอาหารตั้งเป้าหมายว่า ภายใน 6 เดือน ร้านจะต้องกลับมามีลูกค้าเทียบเท่ากับช่วงที่มียอดขายสูงสุด โดยการปรับปรุงบริการให้เร็วขึ้น ลดข้อร้องเรียนของลูกค้า และเพิ่มการมองเห็นในสื่อออนไลน์

4. มรรค ได้แก่ การวางแผนและลงมือปฏิบัติ

มรรค คือ แนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหาและบรรลุเป้าหมาย ในเชิงธุรกิจ มรรคสามารถหมายถึงกลยุทธ์หรือแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน ครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้จริง ยกตัวอย่างเช่น เจ้าของร้านอาหารตัดสินใจดำเนินการตามแผนดังนี้

4.1 ปรับปรุงการบริการ โดยการฝึกอบรมพนักงานให้เข้าใจการบริการที่ดีและเพิ่มจำนวนพนักงานในช่วงเวลาที่ลูกค้าเยอะเพื่อลดความล่าช้า

4.2 สร้างช่องทางสื่อสารออนไลน์ โดยการเปิดเพจ Facebook และ Instagram พร้อมโปรโมชันพิเศษสำหรับลูกค้าที่ติดตาม

4.3 สำรวจความคิดเห็นลูกค้า โดยการใช้แบบสอบถามออนไลน์เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและปรับปรุงบริการตามคำแนะนำ

4.4 จัดโปรโมชัน โดยการจัดกิจกรรมลดราคาหรือแจกคูปองส่วนลดสำหรับลูกค้าที่กลับมาใช้บริการซ้ำ

การนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในธุรกิจช่วยให้กระบวนการวิเคราะห์และแก้ปัญหามีระบบ เริ่มจากการยอมรับปัญหา ค้นหาสาเหตุ ตั้งเป้าหมาย และลงมือแก้ไขอย่างจริงจัง ธุรกิจที่สามารถดำเนินงานตามหลักการนี้ได้จะมีโอกาสประสบความสำเร็จในระยะยาว ทั้งในด้านผลกำไรและความพึงพอใจของลูกค้า

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ เพื่อการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในการทำงานด้านธุรกิจ พบว่าแนวคิดนี้สามารถนำไปใช้ได้จริงในหลากหลายมิติของการบริหารธุรกิจ โดยการอภิปรายผลสามารถจัดลำดับตามองค์ประกอบของหลักอริยสัจ 4 ดังนี้

1. ทุกข์ ได้แก่ การระบุปัญหาในธุรกิจ

ธุรกิจที่มีการยอมรับและระบุปัญหาอย่างตรงไปตรงมาสามารถเริ่มต้นกระบวนการแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ธุรกิจที่ไม่หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับความล้มเหลวหรืออุปสรรค เช่น ยอดขายลดลง ต้นทุนสูง หรือความไม่พึงพอใจของลูกค้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนรู้และยอมรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจะทำให้เห็นถึงสิ่งที่ทำให้พนักงาน ขาดแรงจูงใจในการทำงาน เกิดความขัดแย้งในองค์กร จนอาจลาออกจากงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย ยอดคงดี (2553) ได้ยกตัวอย่าง ทุกข์ (ปัญหา) ที่เกิดขึ้นในองค์กร เช่น ยอดขายตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง การส่งสินค้าไม่ตรงเวลา สินค้ามีตำหนิหรือมีคุณภาพต่ำกว่าคู่แข่ง ประสบภาวะขาดทุน ผลการปฏิบัติงานของพนักงานไม่ดี บรรยากาศไม่เอื้อต่อการการทำงานทำให้พนักงาน ขาดแรงจูงใจในการทำงาน เกิดความขัดแย้งในองค์กร พนักงานมีความเครียด ขาดงาน ลาออก เป็นต้น

2. สมุทัย ได้แก่ การค้นหาสาเหตุของปัญหา

การวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาเป็นขั้นตอนสำคัญในการค้นหาวิธีแก้ไขที่เหมาะสม หลายธุรกิจที่ล้มเหลวมักเกิดจากการมองข้ามสาเหตุที่แท้จริงและเลือกแก้ไขเฉพาะหน้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมุทัยหรือสาเหตุของทุกขนั้นเกิดมาจากรากเหง้าที่เรียกว่าตัณหา ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อาชวัน อัสวานิก และปาณิสรา เปี่ยมมุกดา (2563) อธิบายว่า พระพุทธเจ้าทรงค้นพบความจริงว่า ความทุกข์เกิดจาก ตัณหา (ความดิ้นรนทะยานอยากในใจ) และทรงแยกอาการออกเป็น 3 ลักษณะ 1) กามตัณหา คือ ความอยากได้ หรืออยากยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส เมื่อไม่ได้ก็เกิดเป็นความทุกข์ทั้งกายและใจ 2) ภวตัณหา คือ ความอยากมีอยากเป็น เมื่อใจเกิดความอยากมีอยากเป็นตามที่ตนปรารถนาแล้วไม่ได้ ความทุกข์ก็เกิดขึ้นกับกายและใจของผู้คน 3) วิภวตัณหา คือ ความไม่อยากมีไม่อยากเป็น เมื่อพ้นสภาพที่เป็นอยู่ไม่ได้ กายและใจก็ เป็นทุกข์ เช่น ไม่อยากจน ไม่อยากแก่ ไม่อยากเป็นคนขี้โรค เป็นต้น

3. นิโรธ ได้แก่ การตั้งเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหา

ธุรกิจที่สามารถกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากขึ้น การตั้งเป้าหมายเป็นเหมือนการสร้างภาพอนาคตที่ปราศจากปัญหา ช่วยให้ทีมงานมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) เป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จทางธุรกิจ เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล มธุรส (2563) อธิบายว่า การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Common Vision) หมายถึง การที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความ

เป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็จะเริ่มแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ก็จำเป็นจะต้องทำให้เกิดขึ้น หรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแบบสนิทจนเป็นภาพเดียวกัน แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

4. มรรค ได้แก่ การวางแผนและลงมือปฏิบัติ

ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมีแนวโน้มที่จะวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างรอบคอบและปฏิบัติจริงตามแผนที่วางไว้ โดยเฉพาะการกำหนดกลยุทธ์ที่ครอบคลุมและสามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ มรรคมองค์ 8 เป็นทางสายกลางที่นำไปสู่ความเจริญ เป็นแนวทางในทางขจัดปัญหาให้หมดไป โดยเริ่มต้นจากการมีสัมมาทิฐิ คือ เห็นความจริงอันประเสริฐ ตรงต่อธรรม ทั้งในส่วนของทุกข์ หรือสภาพปัญหา สมุทัยหรือสาเหตุของปัญหา นิโรธหรือเป้าหมายในการแก้ปัญหา และมรรคหรือแนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้ การวางแผนและลงมือปฏิบัติจะมีความสอดคล้องกับทฤษฎีปัจจัยในการดำเนินธุรกิจ ทั้งในส่วนของวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organization) การคัดเลือกคนเข้าทำงาน (Staffing) การสั่งการ (Leading) การควบคุม (Controlling) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อประยุกต์ใช้ควบคู่ไปกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2541) กล่าวว่า มรรค (หนทางปฏิบัติ) เป็นสิ่งที่ควรทำให้เจริญขึ้น (ภาวนา) ซึ่งหมายถึง การลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ทุกข์เกิดขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ พงศ์นคร โกษาภรณ์ (2567) กล่าวว่า การพัฒนาการบริหารจัดการ โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ คือ การนำหลักการบริหารจัดการตามหลัก 7S นำมาบูรณาการ กับหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ (สภาพปัญหา) สมุทัย (สาเหตุของปัญหา) นิโรธ (เป้าหมายในการแก้ปัญหา) และมรรค (แนวทางปฏิบัติ) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541) อธิบายถึงทฤษฎีปัจจัยในการดำเนินธุรกิจ โดยเน้นองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการองค์กร ซึ่งครอบคลุมกระบวนการสำคัญใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การวางแผนเป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายและวางแผนกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น 2) การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายและทรัพยากร 3) การคัดเลือกคนเข้าทำงาน กระบวนการค้นหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับตำแหน่งงาน 4) การสั่งการ เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงบันดาลใจ การนำพา และการสื่อสารกับบุคลากรเพื่อให้งานสำเร็จ และ 5) การควบคุม เป็นการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ รวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวทางเมื่อมีปัญหา เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลสำเร็จ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ “WISE Business Model” หรือ โมเดล WISE ได้รับการออกแบบเพื่อช่วยธุรกิจและองค์กรวิเคราะห์และจัดการกับปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยอิงจากหลักอริยสัจ 4 ในพระพุทธศาสนา บูรณาการกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานธุรกิจในแนวทางที่ทันสมัยและสามารถนำไปใช้ได้จริงในเชิงธุรกิจ

WISE คือคำย่อที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักที่สอดคล้องกับกระบวนการทำงานในองค์กร ดังนี้

W – Witness the Problem (การระบุและยอมรับปัญหา)

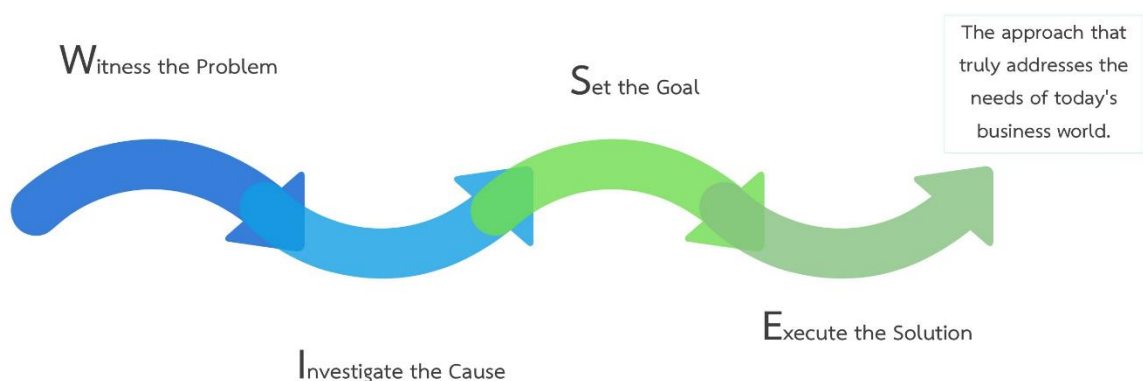
I – Investigate the Cause (การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา)

S – Set the Goal (การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน)

E – Execute the Solution (การลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหา)

โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

WISE Business Model

แผนภาพที่ 1 WISE Business Model

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า

W – Witness the Problem (การระบุและยอมรับปัญหา)

การระบุปัญหาในธุรกิจเป็นขั้นตอนแรกและสำคัญที่สุด เพราะปัญหาที่ไม่ได้รับการยอมรับ มักกลายเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนางค์กร ธุรกิจจำเป็นต้องมีเครื่องมือหรือแนวคิดที่ช่วยให้สามารถสังเกตและวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างตรงจุด เพราะธุรกิจที่ประสบความสำเร็จเริ่มต้นจากการ “ยอมรับ” ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมา ไม่ว่าจะเป็นการลดลงของยอดขาย ความล้มเหลวในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า หรือการทำงานที่ไร้ประสิทธิภาพ ยกตัวอย่างเช่น บริษัทผู้ผลิตสินค้าสำเร็จรูปพบว่ายอดขายตกลง 15% ในช่วง 3 เดือน พวกเขาตระหนักกว่านี้เป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องเร่งแก้ไข

เป็นต้น ซึ่งคำถามที่สำคัญอาจได้แก่ เราเผชิญกับความท้าทายอะไรอยู่ (What challenges are we facing?) อะไรคือสิ่งที่ขัดขวางเราไม่ให้ประสบความสำเร็จ (What is preventing us from achieving success?)

I – Investigate the Cause (การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา)

เมื่อระบุปัญหาได้แล้ว ขั้นตอนถัดมาคือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริง การวิเคราะห์ที่ผิวเผินมักนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ไม่ยั่งยืน ดังนั้น การตั้งคำถาม “ทำไม” ซ้ำๆ และลงลึกถึงรากของปัญหาเป็นสิ่งสำคัญ กระบวนการนี้ต้องใช้ข้อมูลเชิงลึก การสำรวจความคิดเห็นของลูกค้า การวิเคราะห์กระบวนการภายในองค์กร และการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงในตลาด ยกตัวอย่างเช่น บริษัทพบว่ายอดขายที่ลดลงไม่ได้มาจากคุณภาพสินค้า แต่เกิดจากการขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับกลุ่มเป้าหมายใหม่ ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่เป็นที่รู้จักในตลาด ซึ่งคำถามที่สำคัญอาจได้แก่ ทำไมปัญหานี้จึงเกิดขึ้น (Why does this problem exist?) ปัจจัยอะไรที่ทำให้เกิดปัญหานี้ (What factors contribute to this issue?)

S – Set the Goal (การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน)

เป้าหมายที่ชัดเจนเป็นเหมือนแผนที่ชี้ให้เห็นปลายทางของการแก้ปัญหา เป้าหมายควรมีความเฉพาะเจาะจง วัดผลได้ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร การตั้งเป้าหมายช่วยให้ทุกคนในทีมมีทิศทางเดียวกัน เป้าหมายที่ดีต้องไม่เพียงแต่แก้ไขปัญหเฉพาะหน้า แต่ยังต้องพัฒนาองค์กรในระยะยาว ยกตัวอย่างเช่น บริษัทตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มยอดขาย 20% ภายใน 6 เดือนโดยการปรับกลยุทธ์การตลาดและขยายช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ ซึ่งคำถามที่สำคัญอาจได้แก่ เราต้องการบรรลุอะไร (What do we want to achieve?) เราจะวัดความสำเร็จได้อย่างไร (How will success be measured?)

E – Execute the Solution (การลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหา)

การวางแผนที่ดีจะไม่มี ความหมายหากขาดการปฏิบัติ การดำเนินการอย่างเป็นระบบและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้องค์กรเดินไปสู่เป้าหมายได้อย่างมั่นคง การลงมือทำไม่เพียงแต่เริ่มดำเนินการ แต่ยังต้องติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ มีการปรับปรุงแก้ไขเมื่อพบข้อบกพร่อง และสื่อสารความก้าวหน้าให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่างเช่น บริษัทเริ่มใช้แคมเปญการตลาดดิจิทัล พร้อมจัดการอบรมทีมขายเพื่อเพิ่มความเข้าใจในผลิตภัณฑ์และการตอบโต้ลูกค้า ซึ่งคำถามที่สำคัญอาจได้แก่ เราควรดำเนินการขั้นตอนอะไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเรา (What steps should we take to achieve our goals?) เราจะติดตามความก้าวหน้าและปรับแผนอย่างไร (How will we monitor progress and adjust plans?)

WISE จะช่วยให้องค์กรสามารถวิเคราะห์ปัญหา ตั้งเป้าหมาย และดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับใช้ได้ในทุกระดับ ตั้งแต่การแก้ปัญหาในทีมงานขนาดเล็กไปจนถึงกลยุทธ์ระดับองค์กร ช่วยให้องค์กรสร้างสมดุลระหว่างการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าและการพัฒนาในระยะยาว โมเดล WISE ไม่ใช่แค่แนวทางในการแก้ปัญหา แต่เป็นกรอบความคิดที่ช่วยให้องค์กรมีความชัดเจนในเป้าหมาย รู้วิธีจัดการกับปัญหา และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน ด้วยขั้นตอนที่เรียบง่ายและครอบคลุมทุกมิติของธุรกิจ WISE คือแนวทางที่ตอบโจทย์โลกธุรกิจในปัจจุบันอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ WISE Business Model ในบริบทธุรกิจ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับองค์กรหรือหน่วยงานที่ต้องการนำโมเดลนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาธุรกิจและแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน มีดังนี้

1. นโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรมการยอมรับปัญหา (Witness the Problem) ได้แก่ ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและยอมรับปัญหาอย่างตรงไปตรงมา โดยสนับสนุนการใช้กระบวนการวิเคราะห์ SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) ในการตรวจสอบสถานการณ์ธุรกิจ มีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับมีส่วนร่วมในการระบุปัญหา

2. นโยบายการจัดตั้งหน่วยงานวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Investigate the Cause) โดยพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อระบุสาเหตุของปัญหา โดยมีการจัดตั้งทีมวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics Team) เพื่อเก็บและประมวลผลข้อมูลจากลูกค้าและกระบวนการภายใน มีการสนับสนุนการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ เช่น Root Cause Analysis (RCA) หรือ Fishbone Diagram เป็นต้น

3. นโยบายการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์องค์กร (Set the Goal) โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับกลยุทธ์องค์กร และสามารถวัดผลได้ ได้แก่ การส่งเสริมการใช้เป้าหมายแบบ SMART (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound) การตั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว พร้อมติดตามผลและประเมินความก้าวหน้า

4. การสร้างระบบการดำเนินงานที่ยืดหยุ่นและตรวจสอบได้ (Execute the Solution) โดยส่งเสริมการปฏิบัติการที่ยืดหยุ่นและตรวจสอบได้ เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้ระบบติดตามผล (Performance Monitoring System) เพื่อประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน การสนับสนุนการพัฒนาทักษะพนักงานผ่านการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาและการปรับตัว เป็นต้น

5. นโยบายการประเมินผลและการปรับปรุงนโยบายอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีระบบประเมินผลกระทบของการใช้ WISE Model ในองค์กร มีการสร้างตัวชี้วัดที่วัดผลได้จริง (Key Performance Indicators: KPIs) มีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและปรับปรุงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

เมื่อดำเนินตามนโยบายดังที่เสนอมາจะช่วยให้องค์กรสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความยั่งยืนในด้านการพัฒนาองค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเชิงรุก โดยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนี้สามารถนำไปปรับใช้ได้ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างความสำเร็จในธุรกิจและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกระดับขององค์กร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเสนอให้มีการวิจัยต่อยอด WISE Model ในงานวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ประสิทธิผลของ WISE Model ในการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรขนาดเล็กและขนาดกลาง” โดยเป็นการศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบของการใช้ WISE Model ในธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) โดยเน้นที่การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการและการแก้ไขปัญหา
2. ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของ WISE Model ต่อการพัฒนาจริยธรรมองค์กรในบริบทของธุรกิจสมัยใหม่” โดยเป็นการวิเคราะห์ว่า WISE Model สามารถส่งเสริมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์กรได้อย่างไร พร้อมศึกษาผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
3. ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้ WISE Model ในการจัดการความขัดแย้งภายในองค์กร” เป็นการวิจัยว่าการนำ WISE Model มาใช้ในสถานการณ์ความขัดแย้งในองค์กรสามารถช่วยแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่
4. ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับเปลี่ยน WISE Model สำหรับธุรกิจสตาร์ทอัพในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล” โดยศึกษาว่า WISE Model สามารถปรับใช้ในธุรกิจสตาร์ทอัพที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วในยุคดิจิทัลได้อย่างไร
5. ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ WISE Model กับความพึงพอใจของลูกค้าในอุตสาหกรรมบริการ” โดยวิเคราะห์ว่าการใช้ WISE Model ส่งผลต่อการเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าในธุรกิจบริการ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร หรือธุรกิจขนส่ง
6. ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครื่องมือวัดความสำเร็จของ WISE Model ในการบริหารธุรกิจ” โดยการสร้างและทดลองใช้เครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐานสำหรับประเมินประสิทธิภาพของ WISE Model ในการจัดการธุรกิจ
7. ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบระยะยาวของการใช้ WISE Model ในการสร้างความยั่งยืนในองค์กร” โดยศึกษาผลกระทบของ WISE Model ต่อความยั่งยืนทางธุรกิจในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
8. ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบประสิทธิผลของ WISE Model กับแนวคิดการบริหารจัดการแบบดั้งเดิม” โดยวิเคราะห์ความแตกต่างในผลลัพธ์ระหว่างการใช้ WISE Model และการใช้กรอบแนวคิดบริหารจัดการแบบดั้งเดิม เช่น SWOT หรือ PDCA
9. ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้ WISE Model ในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดในอุตสาหกรรมค้าปลีก” โดยศึกษาว่า WISE Model สามารถช่วยธุรกิจค้าปลีกปรับตัวและสร้างกลยุทธ์การตลาดที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคยุคใหม่ได้อย่างไร

10. ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความยืดหยุ่นในองค์กรด้วย WISE Model: กรณีศึกษาธุรกิจในช่วงวิกฤตการณ์” โดยวิเคราะห์ว่า WISE Model สามารถช่วยองค์กรปรับตัวและสร้างความยืดหยุ่นในสถานการณ์วิกฤต เช่น การระบาดของ COVID-19 หรือความเปลี่ยนแปลงในตลาด

บรรณานุกรม

- นรชัย ณ วิเชียร และคณะ. (2562). อริยสัจ 4 กับการพัฒนาองค์กร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 13(1), 165-174.
- พงศ์นคร โกษากรณ์. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(3), 170-184.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). *ประโยชน์สูงสุดของชีวิต*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 32). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พลีธัมม.
- _____. (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 37). กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชดา กาญจนโรจน์ และคณะ. (2565). แบบจำลองผลการดำเนินงานทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการผลิตของประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 9(1), 127-142.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2541). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- สุทธาพัฒน์ อมรเรืองตระกูล และคณะ. (2564). การจัดการธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจร้านกาแฟสด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารการอาชีวศึกษาภาคกลาง*, 5(1), 1-10.
- สุวิมล มธุรส. (2563). ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย. *คู่มือนิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อาชวัน อัครนิก และปานิสรา เปี่ยมกุดา. (2563). แนวทางแก้ปัญหาในองค์กร SME ในสังคมไทยตามแนวอริยสัจ 4. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 4(2), 106-123.
- อาภรณ์ ภูวพิทยพันธุ์. (2551). *กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ : เอชอาร์ เซ็นเตอร์.
- อุทัย ยอดคงดี. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสอนของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 4(8), 81-82.

วิเคราะห์บทบาทการทำงานของพระจิตอาสาคิลานธรรม

Analyze the roles and responsibilities of Phra Jit Asa Khilanatham

พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ

Phrakhrupaladsuwatthanawisutthisarakun

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

Research Center for Dhammsuksa Phrapariyattidhamma of Watawutwikasitaram School

Email: maghavin9@yahoo.com

Received: December 2, 2024; Revised: December 23, 2024; Accepted: December 23, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทการทำงานของพระจิตอาสาคิลานธรรม ผลการวิจัยพบว่า บทบาทสำคัญของพระจิตอาสาคิลานธรรมแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ (1) การให้กำลังใจและดูแลด้านจิตใจ (2) การสนับสนุนการดูแลแบบองค์รวม (3) การส่งเสริมความเข้าใจธรรมะในชุมชน (4) การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (5) การสนับสนุนด้านสังคมและชุมชน และ (6) การเป็นแบบอย่างของการทำจิตอาสา บทบาทเหล่านี้สะท้อนถึงการบูรณาการหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับการให้บริการด้านสุขภาพ โดยเน้นการดูแลที่ครอบคลุมทั้งร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณของผู้ป่วย ซึ่งช่วยเติมเต็มมิติที่การแพทย์แผนปัจจุบันอาจยังไม่สามารถครอบคลุมได้ทั้งหมด งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าบทบาทของพระจิตอาสาคิลานธรรมเป็นตัวอย่างสำคัญของการนำจริยธรรมและหลักธรรมมาปรับใช้เพื่อเผชิญกับความท้าทายด้านสุขภาพในยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งให้แก่บุคคลและชุมชน

คำสำคัญ : คิลานธรรม, พระจิตอาสา, บทบาท, การทำงาน

Abstract

This research article was a qualitative study using document analysis. Its objective was to analyze the roles of Kilanadhamma Volunteer Monks. The findings revealed that the significant roles of Kilanadhamma Volunteer Monks were categorized into six areas: (1) providing encouragement and mental care, (2) supporting holistic care, (3) promoting the understanding of Dhamma within the community, (4) caring for terminally ill patients, (5) supporting social and community well-being, and (6) serving as a model of voluntary spirit. These roles reflected the integration of Buddhist principles

with healthcare services, emphasizing care that encompasses the physical, mental, and spiritual aspects of patients. This approach addressed dimensions often not fully covered by modern medicine. The study highlighted that the roles of Kilanadhamma Volunteer Monks serve as a crucial example of applying ethics and Buddhist principles to address contemporary health challenges. Additionally, their contributions enhanced the quality of life and strengthened both individuals and communities.

Keywords : Khilanatham, Volunteer Monks, roles, Work

บทนำ

การแสวงหาความสุขเป็นเป้าหมายร่วมกันของมนุษยชาติ ความสุขที่ครอบคลุมทั้งกาย จิต อารมณ์ สังคม และปัญญา มักถูกท้าทายจากความทุกข์หลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ การสร้างสังคมสุขภาวะในทุกระดับจึงเป็นภารกิจสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่โรคภัยไข้เจ็บ ความยากลำบากทางเศรษฐกิจ และปัญหาสังคมส่งผลกระทบต่อความสุขของผู้คน

พระจิตอาสาศิลาณธรรมเป็นตัวแทนสำคัญในงานเยียวยาจิตใจและส่งเสริมสุขภาวะของสังคม ด้วยการประยุกต์หลักธรรมเข้ากับกระบวนการจิตวิทยาเชิงพุทธ กลุ่มพระจิตอาสาศิลาณธรรมมุ่งเน้นการช่วยเหลือผู้ป่วยโดยเฉพาะผู้ป่วยระยะสุดท้าย ผ่านการสนทนาธรรม การให้กำลังใจ และการสร้างความสงบสุขทางจิตใจ ความพยายามนี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจและยอมรับความจริงของชีวิต แต่ยังเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของญาติและผู้ดูแลอีกด้วย ดังนั้น การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยถือเป็นภารกิจสำคัญในบทบาทของพระสงฆ์กลุ่มจิตอาสาศิลาณธรรม ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสุขภาวะด้านจิตวิญญาณให้แก่ผู้ป่วย ญาติ และผู้ดูแลผู้ป่วย โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องมือ การดำเนินงานของกลุ่มพระจิตอาสาศิลาณธรรมเน้นที่การผสมผสานจิตวิทยาเชิงพุทธเข้ากับการเยียวยาทางจิตใจ เพื่อช่วยลดความทุกข์ บรรเทาความเครียด และเสริมสร้างความสงบภายในจิตใจให้แก่ผู้ป่วย โดยเฉพาะผู้ป่วยในระยะสุดท้าย (พุทธชาติ แผนสมบุญ, นิรนาท แสนสา และลัดดาวรรณ ณ ระนอง, 2562) ดังนั้น งานพระจิตอาสาศิลาณธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของสาธารณสงเคราะห์เชิงพุทธที่แสดงถึงบทบาทเชิงรุกของคณะสงฆ์ในการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในมิติทางจิตวิญญาณ งานนี้ยังสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างพุทธศาสนาและการดูแลสุขภาพจิต ซึ่งสามารถสนับสนุนให้สังคมมีสุขภาวะที่ดีขึ้นในระดับองค์รวม (พินิจ ลาภอนันท์ และคณะ, 2563)

การก่อตั้งกลุ่มอาสาศิลาณธรรมเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2551 โดยมีกลุ่มพระภิกษุผู้เป็นนิสิตในหลักสูตรปริญญาโทด้านชีวิตและความตายที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการฝึกปฏิบัติงานเยียวยาจิตใจที่คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล โครงการนี้ได้พัฒนากระบวนการสนทนาธรรมะการให้คำปรึกษาข้างเตียงผู้ป่วย และการสร้างขวัญกำลังใจ ซึ่งผสมผสานธรรมะเข้ากับการแพทย์สมัยใหม่

เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจและยอมรับความจริงของชีวิต ลดความยึดมั่นถือมั่น และเผชิญหน้ากับความทุกข์อย่างสงบ (พุทธชาติ แผนสมบุญ, นิรนาท แสนสา และลัดดาวรรณ ณ ระนอง, 2562)

ดังนั้น เพื่อให้สังคมและประชาชน พร้อมทั้งพระสงฆ์ในพุทธศาสนามีความสุขในการดำเนินชีวิต และเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดสุขภาวะแบบองค์รวมแก่ทุกภาคส่วน จึงเชื่อได้ว่าหากได้ยึดถือแนวทางนี้แล้ว สังคมโดยรวมก็จะเป็นที่อยู่ของผู้มีความสุขได้ ดังเป็นที่กล่าวขานกันมาตั้งแต่อดีตกาลแล้วว่า พุทธศาสนาเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ศาสนาในโลก เป็นศาสนาแนวอเทวนิยมหรือไม่ยอมรับนับถือพระเจ้า เทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือเหตุผลทั้งหลาย (พุทธรักษ์ ปราบนอก, 2558) และเป็นศาสนาที่มีศาสนิกชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงเห็นได้ถึงสำคัญของพุทธศาสนาที่มีส่วนต่อการพัฒนาประชาชนและสังคมโลกเป็นอย่างดี

อาศัยบริบทของเหตุการณ์และเนื้อหาที่กล่าวมา จึงกล่าวได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประชาชน สังคม และประเทศชาติ หากได้นำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ซึ่งเป็น 1 ใน 6 ด้านของพระสงฆ์ไทยมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลได้ กล่าวคือ จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พระสงฆ์เจ้าคณะผู้ปกครองได้รับรู้ข้อมูลงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างทั่วถึง มีการรับรู้รูปแบบของการกระบวนกร วิธีการ แผนงานของฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ที่มีขอบข่ายงานหลายกลุ่มงาน ประกอบด้วย การสงเคราะห์ การเกื้อกูล การพัฒนา และการบูรณาการ (พินิจ ลาภอนันท์, 2563) ที่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สาธารณสงเคราะห์ 1.0 (สงเคราะห์) หมายถึง การให้การสงเคราะห์สาธารณสุขเพื่อบรรเทาทุกข์เบื้องต้น โดยเข้าไปให้ความช่วยเหลือวัดและประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยต่าง ๆ มีอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย ภัยพิบัติโรคระบาด เป็นต้น ทั้งด้านกายภาพ โดยการมอบปัจจัย 4 มีการช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ข้าวสาร อาหารแห้ง และด้านจิตใจ โดยการมอบธรรมะเป็นกำลังใจในคราวประสบสาธารณภัย รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ประสบอุบัติเหตุ ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ผู้ป่วยติดเตียง/ติดบ้าน ผู้ป่วยระยะสุดท้าย

ในบริบทนี้ บทบาทหลักของพระจิตอาสาศีลानุธรรมคือการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและผู้ประสบภัยต่าง ๆ โดยใช้ธรรมะและการสนทนาเพื่อเสริมสร้างกำลังใจและบรรเทาความทุกข์ในจิตใจ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับการมอบธรรมะเป็นกำลังใจในคราวประสบสาธารณภัย นอกจากนี้ การเยียวยาผู้ป่วยระยะสุดท้ายยังเป็นงานที่พระจิตอาสาศีลानุธรรมเน้นย้ำเป็นพิเศษ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยและญาติสามารถเผชิญหน้ากับความจริงของชีวิตได้อย่างสงบ

2. สาธารณสงเคราะห์ 2.0 (เกื้อกูล) หมายถึง การที่คณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ให้มีทรัพยากรเพียงพอต่อการอยู่อาศัยและดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เช่น การจัดการป่า (ปลูกป่า, บวชป่า, อนุรักษ์ป่า) การจัดการน้ำ (ฝายต้นน้ำ, ขุดบ่อน้ำ) การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดชุมชน สมุนไพรและภูมิปัญญาพื้นบ้าน การไล่ชีวิตโค-กระบือเพื่อการเกษตร การประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยเหลือประชาชน เครือข่ายสังฆประชานุเคราะห์ การจัดหาครุภัณฑ์ทางการแพทย์ให้โรงพยาบาล ชมรมรักษาสุภาพ

ในบริบทนี้ พระจิตอาสาศิลาณธรรมมีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรในชุมชนผ่านกิจกรรมที่เสริมสร้างความยั่งยืน เช่น การร่วมมือในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะและสิ่งแวดล้อม อาทิ การส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการเยียวยาผู้ป่วย การให้คำปรึกษาและสนับสนุนด้านจิตใจในพื้นที่ประสบปัญหา

3. สาธารณสงเคราะห์ 3.0 (พัฒนา) หมายถึง คณะสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาพื้นที่โดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เช่น การสร้างวัฒนธรรมจิตอาสา จัดพื้นที่วัดเป็นศูนย์การช่วยเหลือชุมชน การเกษตรวิถีพุทธ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน ศาสด์พระราชา พระคิลาณุปัฏฐาก พิพิธภัณฑ์ชุมชน ธนาคารข้าว ธนาคารน้ำใต้ดิน

ในบริบทนี้ การประยุกต์หลักธรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของงานพระจิตอาสาศิลาณธรรม เช่น การพัฒนากิจกรรมในวัดให้เป็นศูนย์ช่วยเหลือผู้ป่วย การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์วิถีพุทธ หรือการส่งเสริมสัมมาชีพที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

4. สาธารณสงเคราะห์ 4.0 (บูรณาการ) หมายถึง คณะสงฆ์ส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการร่วมกันพัฒนา แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ผสานพลังผ่านภาคีเครือข่าย เช่น เครือข่ายการสาธารณสงเคราะห์ ธรรมนุญสุขภาพพระสงฆ์ โรงเรียน/ชุมชนผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ การอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ การตั้งกองทุน/มูลนิธิช่วยเหลือผู้ประสบภัย เครือข่ายจิตอาสา ด้านสาธารณสงเคราะห์ กิจกรรมสาธารณสมบัติส่วนรวม (ถนน ประปา ไฟฟ้า คลอง ฼าปนสถาน) สังคมพัฒนาวิซาลัย พระสงฆ์นักพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์ การส่งเสริมสุขภาวะชุมชน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พลังบวร สวัสดิการชุมชน หน่วยบริการการสาธารณสงเคราะห์ เครือข่ายพระคิลาณุปัฏฐาก เครือข่ายพระจิตอาสาศิลาณธรรม เครือข่ายพระสังฆพัฒนา

การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของพระจิตอาสาศิลาณธรรม เพื่อที่จะนำมาสังเคราะห์ให้เห็นว่าบทบาทการทำงานที่สำคัญของพระจิตอาสาศิลาณธรรม ธรรมนั้นมีกี่ด้าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีผลต่อการพัฒนาแนวทางและกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาศิลาณธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ สร้างความยั่งยืน และส่งเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในมิติที่ครอบคลุมทั้งด้านจิตวิญญาณและการพัฒนาสังคม พร้อมทั้งสร้างกลไกที่สนับสนุนให้ศูนย์ประสานงานเพื่อสร้างสังคมสุขภาวะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับชาติและชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์บทบาทการทำงานของพระจิตอาสาศิลาณธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังต่อไปนี้

1. รูปแบบวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเชิงลึก โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเป็นหลัก (Document Analysis) การเลือกใช้รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพนั้น เนื่องจากการวิจัยต้องการสำรวจความหมายและองค์ประกอบที่ซับซ้อนของคุณภาพชีวิตในการทำงาน ซึ่งไม่สามารถวัดค่าได้ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระจิตอาสาศิลาธรรมจึงเป็นวิธีที่เหมาะสมในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวในมุมมองที่หลากหลายและลึกซึ้ง

2. ขอบเขตเนื้อหา/การคัดเลือกเอกสาร

ขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มพระจิตอาสาศิลาธรรม ความหมายและความสำคัญของพระจิตอาสาศิลาธรรม หลักปฏิบัติการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยตามหลักพระพุทธศาสนา กรอบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาศิลาธรรมในเชิงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคม งานวิจัยเกี่ยวกับพระจิตอาสาศิลาธรรม โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ เช่น งานวิจัย บทความ หนังสือ และรายงานต่าง ๆ ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในการทำงาน รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตอาสาทั้งในแบบสากลและแนวพุทธ (โดยศึกษาจากเอกสารของณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์, 2550; ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัญจร, 2543; แซมมวล โอลิเนอร์ (Samuel Oliner), 2011; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2552) และ จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2553) 2) ทฤษฎีการดูแลผู้ป่วยและญาติระยะสุดท้าย ได้แก่ ทฤษฎีการดูแลของวัตสัน (Watson's Caring Theory) (Watson, J, 2008) 3) ทฤษฎีการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม (Holistic Approach) (Di Mola G, Le cure palliative, 1987) ทฤษฎีการให้คำปรึกษา (Theory of Counseling) (ปราโมทย์ เชาว์ศิลป์, 2528) การให้การปรึกษาเชิงบำบัดแนวเกสตัลท์ (ดวงมณี จงรักษ์, 2549) และทฤษฎีการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care) (เต็มศักดิ์ พิงรัมย์, วิรัช วุฒิกุมิ และสิรินทร์ ศาสตรนุรักษ์, 2542)

เอกสารที่นำมาใช้ในการวิจัยจะต้องผ่านเกณฑ์ดังนี้

- ความน่าเชื่อถือ กล่าวคือ ต้องเป็นเอกสารที่เผยแพร่ในวารสารวิชาการที่ได้รับการยอมรับหรือจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ทางวิชาการที่มีชื่อเสียง
- ความเกี่ยวข้อง กล่าวคือ ต้องมีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับหัวข้อการวิจัย เช่น หลักการของจิตอาสา พระพุทธศาสนา และการดูแลผู้ป่วย
- ระยะเวลาเผยแพร่ กล่าวคือ เอกสารที่คัดเลือกจะครอบคลุมทั้งงานที่ตีพิมพ์ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อให้ครอบคลุมแนวคิดทั้งเชิงประวัติศาสตร์และร่วมสมัย
- แหล่งที่มาที่หลากหลาย กล่าวคือ เอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมถึงเอกสารจากผู้เชี่ยวชาญในระดับสากล

3. การรวบรวมข้อมูลหรือการดำเนินการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้จะใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ซึ่งเป็นการสืบค้นและเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระจิตอาสาศีลानธรรม การรวบรวมข้อมูลจะเน้นไปที่การศึกษาเอกสารที่มีเนื้อหาครอบคลุมทั้งในแง่ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้จริง การเลือกเอกสารจะพิจารณาจากความสัมพันธ์กับหัวข้อวิจัยและคุณภาพของแหล่งข้อมูลนั้น ๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากเอกสารที่ได้รวบรวมมา โดยจะทำการแยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพระจิตอาสาศีลानธรรมออกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ และศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างแต่ละประเด็นที่พบ โดยจะทำการวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารเหล่านั้นเพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบเกี่ยวกับบทบาทการทำงานของพระจิตอาสาศีลानธรรม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการทำงานของพระจิตอาสาศีลानธรรม (พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติงานในลักษณะจิตอาสาในบริบทของการดูแลผู้ป่วยและการส่งเสริมจริยธรรมด้านสุขภาพ) ถือเป็นการดำเนินงานที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อระบบสุขภาพและสังคมโดยรวม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 6 ด้านที่สำคัญได้แก่:

1. การให้กำลังใจและดูแลด้านจิตใจ

พระสงฆ์มีบทบาทในการช่วยผู้ป่วยและครอบครัวเผชิญหน้ากับความทุกข์ทรมาน โดยใช้หลักธรรมคำสอนเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ ช่วยลดความวิตกกังวล และเพิ่มความสงบสุขทางจิตใจ ผ่านการพูดคุย สวดมนต์ หรือการให้คำปรึกษาที่อิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. การสนับสนุนการดูแลแบบองค์รวม

ในการดูแลผู้ป่วย พระสงฆ์ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงด้านร่างกาย แต่ยังครอบคลุมถึงมิติทางจิตใจและจิตวิญญาณ พระสงฆ์ทำหน้าที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ ผู้ป่วย และครอบครัว เพื่อให้เกิดการดูแลที่สมบูรณ์และเป็นองค์รวม

3. การส่งเสริมความเข้าใจเรื่องธรรมะในชุมชน

บทบาทสำคัญอีกด้านหนึ่งคือการเผยแพร่ธรรมะและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้เข้าใจถึงการดูแลสุขภาพในมิติของธรรมะ และส่งเสริมการดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ สมาธิ และปัญญา

4. การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้ป่วยระยะสุดท้ายให้สามารถเผชิญหน้ากับความตายอย่างสงบสุข โดยอาจมีการจัดพิธีกรรมทางศาสนา การสวดมนต์ หรือการสนับสนุนจิตใจ เพื่อสร้างความมั่นคงทางจิตวิญญาณในช่วงเวลาสุดท้ายของชีวิต

5. การสนับสนุนด้านสังคมและชุมชน

พระสงฆ์ช่วยสร้างเครือข่ายในชุมชนเพื่อสนับสนุนระบบการดูแลสุขภาพ เช่น การระดมทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้ หรือการประสานงานระหว่างชุมชนและสถานพยาบาล ซึ่งช่วยเสริมสร้างการสนับสนุนในระดับโครงสร้างสังคม

6. การเป็นแบบอย่างของการทำจิตอาสา

พระจิตอาสาเป็นตัวอย่างที่ดีของความเสียสละและความเมตตา ซึ่งกระตุ้นให้คนในชุมชนหันมาทำกิจกรรมจิตอาสาและส่งเสริมการมีจิตสาธารณะ

บทบาทดังกล่าวสะท้อนถึงความสามารถในการบูรณาการหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา กับการดูแลสุขภาพในมิติที่หลากหลาย โดยไม่เพียงมุ่งเน้นที่การดูแลสุขภาพกายภาพ แต่ยังช่วยเติมเต็มมิติทางจิตใจและจิตวิญญาณ ซึ่งบางครั้งการแพทย์แผนปัจจุบันอาจยังไม่สามารถครอบคลุมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น พระจิตอาสาศีลानธรรมจึงเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการนำหลักธรรมและจริยธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของยุคปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อมุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิต สร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคลและชุมชน และสร้างสังคมที่มีความเอื้ออาทรและความเมตตาต่อกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การให้กำลังใจและดูแลด้านจิตใจ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าพระจิตอาสาศีลานธรรมมีบทบาทสำคัญในการให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยและครอบครัว ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการนำหลักธรรมมาสนับสนุนการเผชิญปัญหาทางอารมณ์และจิตใจของผู้ป่วยในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจที่แสดงออกช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกถึงการมีที่พึ่งทางจิตวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จริรัตน์ อินทวัฒน์, ธนพล บรรดาศักดิ์ และนฤมล จันทระเกษม (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการทัศนในการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ : บทเรียนจากค่ายศีลานธรรม” ผลการศึกษาพบว่า การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เป็นการให้บริการด้วยความรัก ความเมตตาของผู้ให้บริการ เพื่อให้ผู้รับบริการมีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้ผู้รับบริการพ้นภัยจากการเจ็บป่วยได้อย่างรวดเร็ว

2. การสนับสนุนการดูแลแบบองค์รวม

การบูรณาการการดูแลที่ครอบคลุมทั้งร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ทำให้พระจิตอาสาศีลานธรรมกลายเป็นผู้สนับสนุนที่สำคัญในระบบสุขภาพ การทำงานของพระสงฆ์ในลักษณะนี้ช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์การแพทย์กับการสนับสนุนทางจิตใจและจิตวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงรัตน์ ศุขะนิล (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพยาบาลชาวพุทธในการดูแลผู้ป่วยในมรณะวิถี : โรงพยาบาลวชิรพยาบาล” ผลการศึกษาพบว่า พยาบาลมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดูแลผู้ป่วยในมรณะวิถี เนื่องจากพยาบาลเป็นผู้ที่ต้องให้การดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดที่สุด และดูแลผู้ป่วยมรณะวิถีแบบ

องค์กรวม โดยครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสังคมของผู้ป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยมีความสุขสบายมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

3. การส่งเสริมความเข้าใจเรื่องธรรมะในชุมชน

การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับธรรมะในมิติที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในหมู่ชุมชน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์เป็นสะพานเชื่อมที่สำคัญในการนำหลักธรรมเข้าสู่ชีวิตประจำวันของประชาชน โดยเฉพาะในแง่ของการเสริมสร้างสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระบัวสอน ทองสลับ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ สามารถสรุปได้ว่า เป็นการดำเนินงานของวัดหรือพระสงฆ์ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชน หรือสังคมในด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสมณภาวะ เช่น การให้ใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลในประเพณีชีวิตต่าง ๆ (การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย) หรือการสาธารณสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “จิตวิทยาเชิงพุทธะ แนวทางเพื่อการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์” ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการ เยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์ ศาสตร์สาขานี้ที่มีชื่อเรียกว่า จิตวิทยาเชิงพุทธ เป็นแนวคิดที่วางรากฐานอยู่บนแก่นคำสอนของพุทธธรรม อันได้แก่ อริยสัจสี่ ปฏิจ্ঞสมุปบาท และไตรลักษณ์ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนมุ่งหมายที่จะสอนให้บุคคลเข้าใจถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติของสรรพสิ่ง โดยครอบคลุมคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าด้วยสาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ไข ปัญหา และการพัฒนาจิตใจ มนุษย์ไว้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับแนวคิดของ กันธิชา เผือกเจริญ (2556) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสา กรณีศึกษา การดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย อโรคยศาล” (อโรคยศาล หมายถึง สถานอภิบาลพักฟื้นผู้ป่วยด้วย สมุนไพรตามธรรมชาติจนกว่าอาการของผู้ป่วยจะทุเลาลงไป หรือหมดไปสิ้นไปด้วยวิธีแห่งธรรมะและ ธรรมชาติบำบัดและหรือการแพทย์แบบองค์รวม) ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสาแบ่งออกได้ 5 หมวดธรรม คือ 1) พรหมวิหาร 4 2) อิทธิบาท 4 3) สังคหวัตถุ 4 4) สาราณียธรรม 6 และ 5) สปัปฺริสทาน 8 หลักพุทธธรรมที่กล่าวมานี้หากปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจะทำให้ เกิดสมาธิ จนก่อให้เกิดปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรม โดยมีศีลเป็นบาทฐาน เมื่อศีลบริบูรณ์การ เจริญสมาธิและปัญญาจะอุปการะเกื้อกูลให้คุณความดีเจริญขึ้นด้วยในหนทางแห่งอริยมรรคมีองค์ 8

4. การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

พระสงฆ์มีบทบาทในการช่วยให้ผู้ป่วยระยะสุดท้ายเผชิญหน้ากับความตายอย่างสงบสุข ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยลดความวิตกกังวลของผู้ป่วย แต่ยังช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตวิญญาณให้กับครอบครัว การดูแลในลักษณะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างวัฒนธรรมของการตายอย่างสงบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุพิชฌาย์ พรพิชฌรงค์ และพระมหาวิโรจน์ คุตตวิโร (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและกิจกรรมการเยียวยาใจผู้ป่วยด้วยธรรมะของกลุ่มพระจิตอาสาศีลानธรรม” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มพระจิตอาสาศีลานธรรม เป็นกลุ่มพระอาสาที่เน้นการทำงานจิตอาสาเพื่อเยียวยา

ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย ถือเป็นมิติใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรมด้วยกระบวนการเยียวยาใจผู้ป่วยและญาติมิตร ใหม่สามารถยอมรับและกล้าเผชิญกับความทุกข์ตามความเป็นจริงควบคู่กับพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยตามศักยภาพ หลายครั้งที่พระภิกษุจิตอาสาได้เข้าไปมีส่วนช่วยในการดูแลจิตใจระยะท้ายคลี่คลายปมความทุกข์ของผู้ป่วยและญาติ เพื่อให้วาระสุดท้ายของชีวิตหนึ่งเป็นวาระสุดท้ายที่งดงาม พร้อมทั้งเกื้อกูลญาติผู้ดูแลให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป

5. การสนับสนุนด้านสังคมและชุมชน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน ผ่านการสร้างเครือข่าย การจัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์ และการสนับสนุนการดูแลผู้ป่วยที่ขาดแคลน พระสงฆ์จึงเป็นตัวแทนของความเอื้ออาทรที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ทั้งในลักษณะของสงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา และบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูธำรงวงศ์วิสุตธี (ธีรศักดิ์ ธีรสุโก) (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง “โมเดลการพัฒนาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ สงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา บูรณาการ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พิรญาณ์ แสงปัญญา (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในบริบทพุทธศาสนาเพื่อสังคม” ผลการวิจัยพบว่า กรอบการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ ได้แก่ 1) การสงเคราะห์ 2) การเกื้อกูล 3) การพัฒนา และ 4) การบูรณาการ ส่วนรูปแบบการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย มี 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบจิตอาสา 2) รูปแบบการทำงานตามสายการบังคับบัญชา 3) รูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นภาคีเครือข่าย

6. การเป็นแบบอย่างของการทำจิตอาสา

พระจิตอาสาคิลานธรรมเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในความมุ่งมั่น เยียวยาใจผู้ป่วย มีการทบทวนและฝึกฝนตนเองพร้อม ๆ กับการทำงาน การทำงานของพระสงฆ์จุดประกายให้คนในสังคมเล็งเห็นถึงความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธชาติ แผนสมบุญ, นิรนาท แสนสา และลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสบการณ์การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยของพระสงฆ์จิตอาสาคิลานธรรม” ผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยของพระสงฆ์จิตอาสา กลุ่มคิลานธรรม มีประเด็นสำคัญ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ปฐมเหตุสู่การเป็นพระสงฆ์จิตอาสา กลุ่มคิลานธรรม ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย คือ (1.1) ใจที่ปรารถนาช่วยเหลือผู้อื่น (1.2) การเข้าสู่เส้นทางเยียวยา และ (1.3) ทริพยากรในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จ 2) การฝึกฝนตนสู่การเยียวยา ประกอบด้วย 5 ประเด็นย่อย คือ (2.1) การเข้าใจชีวิต (2.2) การพัฒนาทักษะพื้นฐาน (2.3) ทักษะเฉพาะสำหรับการเยียวยา (2.4) การทบทวนตนเอง และ (2.5) คุณสมบัติของผู้เยียวยา 3) กระบวนการเยียวยาของพระสงฆ์จิตอาสา กลุ่มคิลานธรรม ประกอบด้วย 6 ประเด็นย่อย คือ (3.1) ท่าทีที่มีต่อคนตรงหน้า (3.2) นิยามการเยียวยา (3.3) ขั้นตอนการเยียวยา (3.4) หลักธรรมที่ใช้ (3.5) ทักษะที่ใช้ และ (3.6) ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ และ 4) การเปลี่ยนแปลงโลกภายใน ประกอบด้วย 7 ประเด็นย่อย คือ (4.1) การเปลี่ยนแปลงตัวเอง (4.2) การเอื้อให้เกิดปัญญา (4.3) นิยาม

ความหมายผู้ป่วย (4.4) หลักธรรมที่นำมาใช้จริง (4.5) การเห็นภาวะสุขใจ (4.6) เทคนิคเฉพาะตน และ (4.7) การเห็นคุณค่าของงานที่ทำ

บทบาทที่ได้จากผลการวิจัยนี้ไม่เพียงสะท้อนถึงความสำคัญของพระจิตอาสาศีลानธรรมในระบบสุขภาพ แต่ยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนเพื่อแก้ปัญหาสังคมในมิติที่หลากหลาย การทำงานของพระสงฆ์ในลักษณะนี้เป็นตัวอย่างที่ดีของการบูรณาการธรรมะเข้ากับชีวิตสมัยใหม่ ช่วยให้ชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของการมีส่วนร่วมและการเอื้ออาทรต่อกัน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ “บทบาทการทำงานของกลุ่มพระจิตอาสาศีลानธรรมตามกรอบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาศีลानธรรมในเชิงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม” โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 บทบาทการทำงานของกลุ่มพระจิตอาสาศีลानธรรมตามกรอบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาศีลानธรรมในเชิงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการบูรณาการระหว่างแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระจิตอาสาศีลानธรรม โดยสังเคราะห์บทบาทการทำงานเข้าไปในกรอบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาศีลानธรรมในเชิงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ ดังนี้

1. ส่วนของหลักการ โดยมีแนวทางที่มุ่งเน้น “การช่วยเหลือ” ได้แก่ การสงเคราะห์แบบองค์รวมทั้งทางกายภาพกับการเยียวยาทางจิตใจ เกิดคุณประโยชน์แก่คณะสงฆ์ ประชาชน และภาคีเครือข่าย โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

- มุ่งแก้ไขปัญหาและสถานการณ์เร่งด่วน
- สร้างความรู้สึกมั่นคงและการมีที่พึ่งสำหรับผู้ป่วยและครอบครัวในยามวิกฤต
- ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยการสนับสนุนจากชุมชนและเครือข่าย

2. ส่วนของแนวทาง โดยมีแนวทางที่มุ่งเน้น “การสนับสนุน” ได้แก่ การเกื้อกูลแบบองค์รวมสามประสาน ได้แก่ (1) พระสงฆ์ (2) บุคลากรทางการแพทย์ (3) ผู้ดูแลที่ใกล้ชิดที่สุด เกิดคุณประโยชน์แก่คณะสงฆ์ ประชาชน และภาคีเครือข่าย โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

- สนับสนุนกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น
- สนับสนุนความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ดูแลและผู้ป่วย เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้ออาหาร
- ให้ความสำคัญและสนับสนุนจิตใจแก่ผู้ป่วยและครอบครัว เพื่อให้เผชิญกับปัญหาอย่างมีสติและปัญญา

3. ส่วนของผู้รับประโยชน์ โดยมีแนวทางที่มุ่งเน้น “การมีส่วนร่วม” ได้แก่ การพัฒนาร่วมกันของผู้ป่วยและชุมชนผ่านการประยุกต์ใช้ธรรมะ และการสร้างความรู้ความเข้าใจในชีวิตและการตาย เกิดคุณประโยชน์แก่คณะสงฆ์ ประชาชน และภาคีเครือข่าย โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

- ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและผลักดันงานสังคมพัฒนาสู่สังคม
- การสร้างความรู้ความเข้าใจในธรรมะ
- สร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีความตระหนักในคุณค่าของการช่วยเหลือและความเมตตา

4. ส่วนของเป้าหมาย โดยมีแนวทางที่มุ่งเน้น “การสร้างภาคีเครือข่าย” ได้แก่ การบูรณาการแนวใหม่ในงานสุขภาพสามารถใช้โมเดล “ธรรมะ-วิทยาศาสตร์-ชุมชนสัมพันธ์” เกิดคุณประโยชน์แก่คณะสงฆ์ ประชาชน และภาคีเครือข่าย โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

- ส่งเสริมการประยุกต์หลักพุทธศาสนาเพื่อสังคม
- สร้างโมเดลการดูแลสุขภาพทางกายภาพ จิตใจ และจิตวิญญาณ
- ส่งเสริมวัฒนธรรมการดูแลแบบองค์รวมในระบบสุขภาพและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการทำงานของพระจิตอาสาศีลानธรรมไปใช้ประโยชน์ สามารถดำเนินการตามนโยบายได้ดังนี้

1. การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง โดยจัดตั้งหน่วยงานหรือศูนย์ประสานงานพระจิตอาสาศีลานธรรมที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการวางแผน สนับสนุน และติดตามการทำงานของพระจิตอาสาในระดับชาติและชุมชน บูรณาการบทบาทของพระจิตอาสาศีลานธรรมเข้ากับระบบสาธารณสุข โดยกำหนดให้มีตำแหน่งผู้ประสานงานด้านจิตวิญญาณในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล ตลอดถึงพัฒนา

ช่องทางการระดมทุนหรือสนับสนุนทรัพยากรสำหรับการทำงาน เช่น งบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ หรือการสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น

2. การส่งเสริมการพัฒนาคำความรู้ โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่พระสงฆ์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดูแลแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณ สร้างหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับพระสงฆ์ด้านการดูแลสุขภาพและจิตวิญญาณ เช่น หลักสูตรการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย หลักสูตรธรรมะบำบัด หรือหลักสูตรด้านการสื่อสารกับผู้ป่วยและครอบครัว เป็นต้น ตลอดจนการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการทำงานของพระจิตอาสาเถรธรรมในบริบทที่หลากหลาย

3. การบูรณาการในระบบสาธารณสุข โดยสนับสนุนให้มีการจัดทีมสหสาขาวิชาชีพที่ประกอบด้วยบุคลากรทางการแพทย์ พระสงฆ์ และชุมชนเพื่อให้การดูแลผู้ป่วยในทุกมิติ กำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม (Standard Operating Procedures) ระหว่างพระสงฆ์และบุคลากรทางการแพทย์เพื่อสร้างความชัดเจนในการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมการจัดตั้ง "คลินิกธรรมะ" หรือพื้นที่สำหรับการดูแลจิตวิญญาณในสถานพยาบาล

4. การเสริมสร้างเครือข่ายชุมชน โดยส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนเพื่อสนับสนุนงานของพระจิตอาสาเถรธรรม เช่น กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้ป่วยที่ทำงานร่วมกับพระสงฆ์ ส่งเสริมกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะในชุมชน เช่น การจัดอบรมธรรมะเพื่อการดูแลสุขภาพ การสอนเจริญสติในชีวิตประจำวัน หรือกิจกรรมสร้างความตระหนักในคุณค่าของจิตอาสา สร้างกลไกสนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชนและพระจิตอาสาเถรธรรม

5. การสร้างความตระหนักรู้ในระดับสังคม โดยจัดทำสื่อรณรงค์เกี่ยวกับบทบาทและคุณค่าของพระจิตอาสาเถรธรรมในการดูแลสุขภาพและสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ส่งเสริมการบรรจุเรื่องการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมและบทบาทของพระจิตอาสาเถรธรรมในหลักสูตรการศึกษาทั้งในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัย สนับสนุนกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานจิตอาสา เช่น การจัดอบรม การประกวดโครงการชุมชน หรือกิจกรรมสาธารณะในเชิงสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป สามารถพัฒนาจากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพระจิตอาสาเถรธรรมให้มีบทบาทที่เด่นชัดและยั่งยืนในระบบสุขภาพ

2. วิจัยต่อยอดเพื่อสร้างสังคมที่มีความเอื้ออาทรและสนับสนุนซึ่งกันและกันในมิติทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณ

3. วิจัยเชิงบูรณาการหลักธรรมคำสอนเข้ากับชีวิตสมัยใหม่ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของพระจิตอาสาเถรธรรมกับบุคลากรทางการแพทย์ในบริบทเดียวกัน

บรรณานุกรม

- กันธิชา เผือกเจริญ. (2556). ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสากรณีศึกษาการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย
อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จรีรัตน์ อินทวัฒน์, ธนพล บรรดาศักดิ์ และนฤมล จันทระเกษม. (2560). กระบวนทัศน์ในการดูแลด้วยหัวใจ
ใจความเป็นมนุษย์ : บทเรียนจากค่ายศิลาธรรม. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(2), 376-387.
- ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล. (2552). จิตวิทยาแนวพุทธ: แนวทางเพื่อการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์.
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 29(4), 192-193.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2553). พุทธจักรโลกร่มเย็นดับเชื้อได้ด้วยศาสนา. *วารสารพุทธจักร*, 64(5), 36-38.
- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*.
บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงมณี จงรักษ์. (2549). *ทฤษฎีการให้การปรึกษาและ จิตบำบัดเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริม
เทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น).
- ดวงรัตน์ ศุขนิล. (2553). “บทบาทพยาบาลชาวพุทธในการดูแลผู้ป่วยในมรณะวิถิ : โรงพยาบาลวชิรพยาบาล”. *สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เต็มศักดิ์ พึ่งรัศมี, วิรัช วุฒิภูมิ และสิรินทร์ ศาสตรนุรักษ์. (2542). *วิถีแห่งการคลายทุกข์*. กรุงเทพฯ :
บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- ปราโมทย์ เชาว์ศิลป์. (2528). *จิตบำบัดชนิดอิงทฤษฎีจิตวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ : ชมรมนักจิตบำบัดแห่งประเทศไทย.
- พระครูธำรงวงศ์วิสุทธิ์ (ธีรศักดิ์ ธีรสกุลโก). (2565). โมเดลการพัฒนาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์วิถี
พุทธของคณะสงฆ์ไทย. *ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). *ธรรมมโนญชีวัด : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*. พิมพ์ครั้งที่ 170.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบัวสอน ทองสลับ. (2563). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขต
ปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10. *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). *เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ (อารยวิวัฒ)*. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พุทธรักษ์ ปราบนอก. (2558). ศาสนาโลก. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 32(3), 49-69.
- พินิจ ลาภานานนท์ และคณะ. (2563). *การถอดบทเรียน : สาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย
ชุดถอด บทเรียนสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เล่ม 2*. นนทบุรี : นิติธรรมการพิมพ์.

- พิชญ์ แสงปัญญา. (2565). บทบาทของพระสงฆ์ด้านสาธารณสุขเคราะหึในบริบทพุทธศาสนาเพื่อสังคม. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธชาติ แผนสมบุญ. (2562). ประสบการณ์การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยของพระสงฆ์จิตอาสากลุ่มคิลาณธรรม. *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร. (2543). *สำนักไทยที่พึงปรารถนา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สุพิชญ์ พรพิชณรงค์ และพระมหาวิโรจน์ คุตตวิโร. (2561). การพัฒนาศักยภาพและกิจกรรมการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยด้วยธรรมะของกลุ่มพระจิตอาสาคิลาณธรรม. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 14(3), 65-74.
- Di Mola G, Le cure palliative. (1987). *Approccio assistenziale al malati terminali*. Floriani : Milano.
- Oliner, S. P. (2011). *The nature of good and evil: Understanding the acts of moral and immoral behavior*. St. Paul, MN : Paragon House.
- Watson, J. (2008). *Nursing : the philosophy and science of caring*. Boulder. Colorado : University Press of Colorado.
-

วิริยะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

Viriya Paramita in Theravada Buddhist Philosophy

สิรินทร์ กันยาวิริยะ¹ และ ชิสา กันยาวิริยะ²

Sirin Gunyaviriya¹ and Chisa Gunyaviriya²

^{1,2}บริษัท ล.ธนวงศ์ (1997) จำกัด

^{1,2}Lor Yaowaraj Bangkok

Corresponding author, e-mail : ¹sirin.cnt@hotmail.com

²chisa.gu@ssru.ac.th

Received: December 2, 2024; Revised: December 23, 2024; Accepted: December 23, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วิริยะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาทและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาพบว่า วิริยะบารมีคือความเพียรพยายามในการทำความดีโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมและบารมีทั้ง 10 ประการ การบำเพ็ญวิริยะบารมีแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความเพียรขั้นพื้นฐาน การเสียสละสิ่งสำคัญ และการเสียสละเพื่อผู้อื่นและเป้าหมายอันยิ่งใหญ่ การประยุกต์ใช้วิริยะบารมีในชีวิตประจำวันประกอบด้วย การทำหน้าที่ด้วยความขยัน การแก้ปัญหาด้วยความมุ่งมั่น และการพัฒนาตนเองในด้านศีลธรรม สมาธิ และปัญญา วิริยะบารมีช่วยส่งเสริมความสำเร็จในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน สร้างแรงบันดาลใจในการเผชิญปัญหา และสร้างสังคมที่มีคุณธรรม องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษานี้คือ "วิริยะบารมีในยุคดิจิทัล" ซึ่งครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การสร้างความยืดหยุ่นต่ออุปสรรค การส่งเสริมความสำเร็จ การสร้างคุณธรรมในสังคม และการพัฒนาจิตใจให้เหมาะสมกับยุคสมัย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าวิริยะบารมีเป็นแนวทางสำคัญในการเผชิญกับความท้าทายและสร้างคุณค่าในชีวิตและสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ : วิริยะ, บารมี, วิริยะบารมี, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

This article aimed to analyze the concept of Viriya Paramita in Theravada Buddhist philosophy and its application in daily life. The study found that Viriya Paramita referred to persistent effort in performing good deeds, persevering through obstacles, and serving as a foundation for cultivating virtues and fulfilling the Ten Perfections. The practice of Viriya Paramita was divided into three levels: basic effort, effort involving significant sacrifices, and ultimate effort entailing self-sacrifice for others and greater goals. The application of Viriya Paramita in daily life included diligent performance of duties, determined problem-solving, and self-development in morality, concentration, and wisdom. Viriya Paramita was found to enhance personal and professional success, inspire resilience in overcoming challenges, and contribute to the creation of a virtuous society. The study introduced new knowledge under the concept of "Viriya Paramita in the Digital Era," which encompassed five dimensions: Self-Development Dimension, Resilience Dimension, Achievement Dimension, Ethical and Social Impact Dimension, Digital Mindfulness Dimension. The findings underscored that Viriya Paramita provided a crucial framework for addressing contemporary challenges and creating value in both personal and societal spheres.

Keywords : Viriya, Paramita, Viriya Paramita, Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีพระศาสดาเปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นต้นแบบของการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน คุณงามความดีในพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชีวิตอย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557) อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในปัจจุบันดูเหมือนจะลดความสำคัญของคุณค่าดังกล่าว โดยมองว่าเป็นสิ่งล้าสมัยหรือไม่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ทั้งที่ความเจริญในอดีตเกิดจากการยึดมั่นในคุณงามความดีที่เป็นรากฐานของสังคม การละเลยอดีตและคุณค่าที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้อาจส่งผลให้ชาติบ้านเมืองเสื่อมถอยและคุณงามความดีที่เคยเป็นเอกลักษณ์ของประเทศอาจเลือนหายไป (Chomdee, 2021)

การค้นคว้าและวิจัยเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมมีจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลและสังคมหลุดพ้นจากบาปกรรม รวมทั้งนำบทเรียนจากความผิดพลาดในอดีตมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาตนเองและสร้างสังคมที่เจริญรุ่งเรือง ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม การบำเพ็ญคุณงามความดีทั้ง 10 ประการ

หรือบารมี 10 ทศ ถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนามนุษยชาติ เพราะเมื่อบุคคลสามารถปฏิบัติให้สมบูรณ์ในข้อใดข้อหนึ่งได้ ย่อมสามารถนำคุณธรรมนั้นมาสร้างความน่าอยู่และความเจริญให้กับสังคมได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561)

ในประวัติศาสตร์ มีบุคคลต้นแบบที่บำเพ็ญบารมีจนกลายเป็นแรงบันดาลใจ เช่น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงบำเพ็ญวิริยะบารมีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน บารมี 10 ทศเป็นคุณธรรมที่ครอบคลุมทั้งระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูงของพระบรมโพธิสัตว์ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2529) โดยผู้ที่สั่งสมบารมีเหล่านี้สามารถบรรลุบุตรสมาสัมโพธิญาณ และช่วยนำพาสรรพสัตว์หลุดพ้นจากวัฏฏสงสาร

วิริยะบารมี หรือความเพียร เป็นการแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการทำความดีเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) การสั่งสมวิริยะบารมีเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการบรรลุธรรม ความเพียรควบคู่กับบารมีอื่น ๆ ช่วยให้บุคคลก้าวข้ามอุปสรรคและเพิ่มพูนปัญญาได้ ในอดีตพระสมณโคตม พระพุทธเจ้าองค์ที่ 4 แห่งภัทรกัป ทรงบำเพ็ญวิริยะบารมีในทุกภพชาติ เช่นในชาติที่ทรงเป็นพระมหาชนก ทรงแสดงความเพียรไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค จนประสบความสำเร็จ (เพลินพิศ สังข์บุญลือ และส่งเสริม แสงทอง, 2563)

พระพุทธศาสนามุ่งสอนให้ผู้ปฏิบัติขจัดกิเลสและหลุดพ้นจากวัฏฏสงสาร ซึ่งการบรรลุเป้าหมายนี้ต้องอาศัยความเพียรเป็นสำคัญ (อง.ตัก. (ไทย) 20/577/274) พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ความสำเร็จในชีวิตต้องอาศัยความพยายามและการต่อสู้อย่างไม่ย่อท้อ มากกว่าการพึ่งพาเทพเจ้า (ขุ.ธ. (บาลี) 25/30/19) ดังตัวอย่างของพระมหาชนก ที่ทรงแสดงความเพียรในมหาสมุทร แม้ไร้ความหวังแต่ยังคงพยายามจนถึงฝั่งอย่างปลอดภัย

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาวิริยะบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างถ่องแท้และเข้าใจแนวทางการนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในยุคปัจจุบัน การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์วิริยะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อค้นหาคำสอนที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า

ความหมายของวิริยะบารมี

ในพุทธปรัชญาเถรวาท วิริยะ หรือความเพียร เป็นคุณธรรมที่มีความหมายลึกซึ้ง คำนี้มีรากศัพท์จากภาษาสันสกฤตว่า "วีรฺย" และภาษาบาลีว่า "วิริย" ซึ่งหมายถึงความพยายาม ความบากบั่น และความกล้าแข็งที่มุ่งมั่นจนกว่าจะบรรลุผลสำเร็จ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546) ได้อธิบายว่า วิริยะหมายถึงการพยายามทำสิ่งที่ดี ละเว้นสิ่งที่ไม่ดี โดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค นับเป็นหนึ่งใน บารมี 10 ข้อ องค์ประกอบของ โพชฌงค์ 7 และเป็นปัจจัยสำคัญใน อิทธิบาท 4

การกล่าวถึงวิริยะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทยังชี้ให้เห็นลักษณะของความอาจหาญและความตั้งมั่นของผู้ที่ปฏิบัติงาน แม้ภาระงานนั้นจะใหญ่โตหรือยากลำบากเพียงใด บุคคลผู้มีวิริยะจะยังคงมุ่งมั่นดำเนินงานจนสำเร็จ (พระคันธสาราภิงค์, 2546)

วิริยะไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่สามารถพัฒนาได้ผ่านการกระตุ้นและการฝึกฝน คณะกรรมการแผนกตำรา (2529) อธิบายถึงแนวทางสร้างวิริยะไว้ว่า เริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นใจ เช่น “ผู้มีวิริยะจะไม่สามารถสำเร็จสิ่งใดเลยหรือ?” วิธีการนี้ช่วยให้บุคคลเกิดแรงจูงใจที่จะพยายามมากขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2545) เสริมว่า การพัฒนาวิริยะนั้นสัมพันธ์กับการสร้างฉันทะ หรือความพึงพอใจในสิ่งที่ทำ การเพิ่มพูนฉันทะจะช่วยเสริมสร้างพลังวิริยะให้เข้มแข็งมากขึ้น นอกจากนี้ การเลือกคบหาผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรและหลีกเลี่ยงผู้ที่ส่งเสริมความเกียจคร้าน ก็เป็นวิธีการที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดความเพียรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรีชา ช่างขวัญยืน และวิจิตรเกิดวิศิษฐ์, 2533) ส่วนคำว่า “บารมี” หมายถึงปฏิบัติอันยอดเยี่ยม คุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างยิ่งยวดคือความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษเพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูง (พระอธิการสุรพล ฐานจาโร, 2557) วิริยะที่ผนวกกับบารมี จึงมีความหมายลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า ความพยายามที่ประกอบด้วยความกล้าหาญและไม่หวั่นไหว วิริยะบารมีเป็นคุณธรรมสำคัญที่หล่อหลอมให้พระโพธิสัตว์มีความมุ่งมั่นและไม่ย่อท้อต่อการสร้างความสำเร็จ แม้จะพบเจอกับอุปสรรคที่ยากลำบาก วิริยะบารมี เป็นคุณธรรมที่รวมเอาความเพียรพยายาม ความกล้าหาญ และความมุ่งมั่นไว้อย่างสมบูรณ์ พระโพธิสัตว์ที่ดำรงวิริยะบารมีจะไม่ย่อหย่อนต่อความพยายาม และสามารถพัฒนาตนเองให้พร้อมสำหรับการสร้างบารมีที่สูงส่ง เพื่อเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมและเป้าหมายทางพระพุทธศาสนา (พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ), 2548)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วิริยะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาทคือคุณธรรมแห่งความเพียรอันทรงคุณค่าที่เน้นการบากบั่นอย่างไม่ย่อท้อเพื่อความสำเร็จ คำนึงสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการทำ ความดี ละเว้นความชั่ว และการต่อสู้กับอุปสรรคโดยไม่หวั่นไหว วิริยะบารมีเป็นหนึ่งในบารมี 10 ข้อ และองค์ประกอบสำคัญของโพชฌงค์ 7 และอิทธิบาท 4 นอกจากนี้ วิริยะยังสามารถพัฒนาได้ผ่านการกระตุ้นจิตใจ เช่น การสร้างฉันทะหรือแรงจูงใจ และการเลือกสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความขยันหมั่นเพียร การดำรงวิริยะบารมีทำให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองให้พร้อมสำหรับการบรรลุเป้าหมายทางธรรม และเป็นแบบอย่างของผู้ที่ไม่ย่อหย่อนต่อการสร้างความสำเร็จ แม้จะต้องเผชิญกับอุปสรรคหรือความยากลำบากใด ๆ ก็ตาม

ความสำคัญของวิริยบารมี

วิริยบารมี คือ ความพากเพียรที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ไม่ว่าสิ่งนั้นจะยากลำบากเพียงใด เป็นคุณธรรมที่สำคัญในการก้าวสู่ความสำเร็จทั้งในทางโลกและทางธรรม ในทางธรรม ความเพียรที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือการละความชั่ว ประพฤติดี และชำระจิตใจให้บริสุทธิ์จากอกุศล ความเพียรในทางโลกมักขับเคลื่อนด้วยความปรารถนาในลาภ ยศ สรรเสริญ และสุข ซึ่งเป็นแรงผลักดันที่ทุกคนคุ้นเคย เป็นความเพียรที่ผูกโยงกับความต้องการในรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส อย่างไรก็ตาม ความเพียรในทางธรรมเพื่อขัดเกลากิเลสนั้นต้องการความพยายามที่ลึกซึ้งและยั่งยืนกว่า เนื่องจากมนุษย์ส่วนใหญ่มักคุ้นชินกับการเพียรในสิ่งที่เพิ่มพูนความพึงพอใจของตนเอง

ปกติแล้วมนุษย์มัก “เพียรในอกุศล” โดยไม่รู้ตัว เช่น การเพียรแสวงหารูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส เพื่อเติมเต็มความพึงพอใจส่วนตัว แต่การเปลี่ยนแปลงจากความเพียรที่มุ่งตอบสนองกิเลส มาสู่ความเพียรที่ละความยึดติดในสิ่งเหล่านั้น กลับต้องการเวลาที่ยาวนานและความมุ่งมั่นที่แน่วแน่ การละความติดข้องในลาภ ยศ สรรเสริญ และสุข เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และความตั้งใจที่แน่วแน่ วิริยบารมีจึงมิใช่เพียงความพยายามในเชิงกายภาพหรือทางโลก แต่เป็นการฝึกจิตและขัดเกลากิเลสด้วยความเพียรอันบริสุทธิ์ เป็นคุณธรรมที่ต้องอาศัยการปฏิบัติที่ยาวนานและการตระหนักรู้ในคุณค่าของความเพียรนั่นเอง (พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ และ ธาณี สุวรรณประทีป, 2560)

วิริยะในองค์ธรรมต่าง ๆ

1. วิริยะในอิทธิบาท 4

อิทธิบาท หมายถึง ธรรมที่เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นฌาน อภิญญา มรรค หรือผล อิทธิบาทนี้เป็นเครื่องมือที่นำพาผู้ปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จโดยบริบูรณ์ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2538)

1) ฉันทะ หมายถึง ความพอใจและรักในสิ่งที่ทำ เกิดจากศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อเป้าหมาย ฉันทะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการก่อให้เกิดการกระทำด้วยความมุ่งมั่น หากบุคคลทำสิ่งใดด้วยใจรัก พลังสร้างสรรค์จะบังเกิดขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์ ในทางตรงกันข้าม หากปราศจากใจรัก การกระทำนั้นจะเต็มไปด้วยความทุกข์ ฉันทะจึงถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญสำหรับผู้ที่ต้องการความสำเร็จ

2) วิริยะ หมายถึง ความเพียร เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายของชีวิตได้ ความเพียรช่วยค้ำจุนกุศลธรรมให้คงอยู่ เปรียบเหมือนไม้ค้ำจุนเรือนที่เอนจนไม่ล้ม หรือเหมือนกำลังเสริมในกองทัพที่ช่วยให้สามารถเอาชนะศัตรูได้ (วศิน อินทสระ, 2544) ความเพียรมี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ความเพียรแบบสามัญทั่วไป เช่น การพยายามในการเรียน การทำงาน หรือการประกอบกิจต่าง ๆ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ภิกษุควรขยันหมั่นเพียรในกิจที่ควรทำ ทั้งในระดับสูงและต่ำ (อง.สตตก. (ไทย) 23/93/136)

ลักษณะที่ 2 ความเพียรเพื่อกำจัดอกุศล เรียกว่า สัมมัปปธาน ซึ่งเป็นความเพียรที่มุ่งละอกุศล และสร้างกุศลเพื่อเข้าถึงจุดหมายสูงสุด

ลักษณะของความเพียรที่สมบูรณ์ประกอบด้วย 11 ประการ เช่น ความกลัวกลัว ความมั่นคง และการไม่ย่อท้อ (วิสุทธิ.ฎีกา. (บาลี) 1/114/376)

พระพุทธองค์ทรงเป็นแบบอย่างอันสมบูรณ์ของผู้มีวิริยะบารมี ด้วยการบำเพ็ญเพียรที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ในเส้นทางแห่งการตรัสรู้ แม้ในคราวที่ทรงได้สมาธิและฌานสมบัติกับอาจารย์ฝ่ายโยคะ แต่พระองค์มิได้พอพระทัยเพียงเท่านั้น เพราะทรงเล็งเห็นว่ายังมีใช้จุดหมายสูงสุด พระองค์ทรงอาศัยความพากเพียรและความไม่สั่นโศษในกุศลธรรม จนกระทั่งบรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ การบำเพ็ญเพียรของพระพุทธองค์สะท้อนถึงความตั้งมั่นที่ไม่หวั่นไหว และความมุ่งมั่นที่จะเป็นสิ่งที่พึงแก่สรรพสัตว์ ทรงเปรียบเสมือนแสงสว่างที่ขจัดความมืดมนของโลก ฉะนั้น พระองค์จึงทรงเป็นตัวอย่างแห่งวิริยะบารมีที่แท้จริง (อง.ทุก. (ไทย) 20/178/129)

วิริยะในปธานสูตรแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความเพียรในการดำรงชีวิต เพื่อการขจัดกิเลส สร้างคุณธรรม และรักษาคุณธรรมให้อยู่คู่จิตใจ ความเพียรเช่นนี้ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาตนเอง แต่ยังเป็นพลังสำคัญในการนำพาผู้ปฏิบัติไปสู่เป้าหมายสูงสุดในทางธรรม

3) จิตตะ หมายถึง การมีความตั้งใจมั่นและจดจ่ออยู่กับงานหรือสิ่งที่ทำ ด้วยความใส่ใจและความมุ่งมั่น บุคคลที่มีจิตตะย่อมมีจิตใจที่แน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่านหรือวอกแวก ทำให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การมีจิตตะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ความตั้งใจที่มั่นคงนี้ยังนำไปสู่ความรอบคอบ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญในการลดข้อผิดพลาดในงาน เมื่อบุคคลมีความรอบคอบในการกระทำ การตัดสินใจต่าง ๆ ย่อมมีความแม่นยำและส่งผลที่ดีขึ้น การฝึกฝนจิตตะยังช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ทำให้สามารถโฟกัสในสิ่งที่ทำได้ยาวนานขึ้น ความสามารถในการจดจ่อที่พัฒนาขึ้นนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ยังช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อีกด้วย

จิตตะเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยให้บุคคลมีความตั้งใจและรับผิดชอบในสิ่งที่ทำ ความสามารถในการจดจ่อช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาจิตตะอย่างต่อเนื่องจึงเป็นกุญแจสำคัญสำหรับความสำเร็จในทุกด้านของชีวิต

4) **วิม้งสา** หมายถึง การไตร่ตรองและใช้ปัญญาพิจารณา การมีวิม้งสาทำให้บุคคลสามารถวางแผนก่อนลงมือทำงาน เมื่อเผชิญกับปัญหา บุคคลจะรู้จักพิจารณาและหาวิธีแก้ไขอย่างเป็นระบบ วิม้งสาไม่ได้เป็นเพียงการคิดวิเคราะห์เชิงลึก แต่ยังครอบคลุมถึงการทบทวนในสิ่งที่ได้กระทำมา เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ว่าส่งผลดีหรือเสีย การใช้วิม้งสาช่วยปรับปรุงตัวเองและสร้างความก้าวหน้าในงาน ด้วยการพิจารณาเป้าหมายของการกระทำที่เราทำสิ่งนั้นเพื่ออะไร เพื่อความสุขส่วนตนหรือเพื่อประโยชน์ของสังคม การตรวจสอบตัวเองเช่นนี้เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เรารู้จักจุดยืนของตนในสังคม และสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่ทิศทางที่เหมาะสม

วิม้งสาเป็นกระบวนการทางปัญญาที่สำคัญสำหรับการพัฒนาตนเองและการสร้างความก้าวหน้าในงาน ด้วยการคิดวิเคราะห์ที่รอบคอบและการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ บุคคลสามารถปรับปรุงแนวทางของตนเองและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เหมาะสม ทั้งเพื่อความสุขส่วนตนและเพื่อความสุขของสังคม

2. วิริยะในสัมมปปธาน 4

สัมมปปธาน คือธรรมที่แสดงถึงความพยายามโดยชอบธรรม ความพยายามที่ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพื่อการกระทำในระดับพื้นฐาน แต่เป็นความมุ่งมั่นอันแรงกล้า (วิริยเจตสิก) ที่ตั้งอยู่ในกุศลขณะ หรือจิตที่ประกอบด้วยคุณงามความดีอย่างแท้จริง ความเพียรในสัมมปปธานไม่ได้มีเพียงเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในการขัดอกุศล และส่งเสริมกุศลในจิตใจอย่างยั่งยืน

วิริยะในสัมมปปธาน 4 มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/69/96)

1) **สังวรปธาน** ได้แก่ ความพยายามระวังไม่ให้บาปหรืออกุศลที่ยังไม่เกิด เข้ามาครอบงำจิตใจ บุคคลผู้ปฏิบัติในสังวรปธานจะปลูกฝังความพอใจในความสำรวม เช่น การควบคุมอินทรีย์ทั้ง 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เมื่อเผชิญกับรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสต่าง ๆ จิตจะไม่หลงไหลหรือหวั่นไหวในสิ่งเหล่านั้น ความสำรวมนี้ต้องอาศัยความพยายามที่ต่อเนื่องในการสำรวจและรักษาจิตให้อยู่ในภาวะที่สงบมั่นคง

2) **ปหานปธาน** ได้แก่ ความพยายามในการละบาปหรืออกุศลที่มีอยู่ในจิตใจ ความพยายามนี้ไม่ได้เกิดจากการฝืนใจ แต่เกิดจากการพิจารณาเห็นโทษของอกุศล และการปลูกฝังความตั้งใจที่จะละทิ้งสิ่งเหล่านั้น บุคคลที่เพียรในปหานปธานจะสามารถลดทอนและกำจัดอกุศลธรรมที่ฝังอยู่ในจิตใจได้อย่างต่อเนื่อง

3) **ภาวนापธาน** ได้แก่ ความพยายามสร้างกุศลธรรมใหม่ให้เกิดขึ้น บุคคลที่มีความเพียรในภาวนापธานจะมุ่งเน้นการสร้างคุณธรรม เช่น ความเมตตา สมาธิ และปัญญา ให้เกิดขึ้นในจิตใจ แม้กุศลเหล่านั้นจะยังไม่ปรากฏ การสร้างความดีนี้ต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และมุ่งมั่นเสริมสร้างให้เจริญงอกงาม

4) อนุรักษ์นาปธาน ได้แก่ ความพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมถอย บุคคลที่ปฏิบัติตามหลักอนุรักษ์นี้จะเฝ้าดูแลและรักษาคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจ ให้มั่นคงไม่สั่นคลอน เช่นเดียวกับการดูแลต้นไม้ให้เติบโตแข็งแรง

สัมมปปธาน 4 เปรียบเสมือนกระบวนการทำให้น้ำในสระที่ขุ่นใสมันขึ้น เมื่อเราป้องกันสิ่งที่ทำให้น้ำขุ่นไม่ให้เข้ามา เอาสิ่งที่ขุ่นออกไป เติมน้ำใสให้เข้ามาแทน และดูแลน้ำใสนั้นไม่ให้เสื่อมสภาพ สระน้ำนั้นย่อมค่อย ๆ ใสสะอาดและพร้อมสำหรับการใช้ประโยชน์ เช่นเดียวกับจิตใจ เมื่อได้รับการพัฒนาและขัดเกลาผ่านสัมมปปธาน 4 จิตใจก็จะค่อย ๆ สงบ สะอาด และบริสุทธิ์

ความสำคัญของวิริยะหรือความเพียรยังปรากฏในหลักธรรมสำคัญ ๆ อีกมากมายซึ่ง รวมอยู่ในหลักโพธิปักขิยธรรม 37 ประการดังที่ผู้เขียนกล่าวเป็นตัวอย่างข้างต้น เช่น วิริยะใน หลักอริยมรรคมีองค์ 8” (วิ.ม. (ไทย) 4/13/215, ส.ม. (ไทย) 19/1081/592-596) ข้อที่ว่าด้วย สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ ซึ่งได้แก่ วิริยเจตสิก คือ เพียรตั้งสติรู้ทันปัจจุบันของนามรูป และ วิริยะในโพชฌงค์ 7 (ส.ม. (ไทย) 19/186/119) ข้อที่ว่าด้วย วิริยสัมโพชฌงค์ ซึ่งหมายถึง ความแก้แค้นกล้าเข้มแข็ง กระตือรือร้นในธรรม หรือสิ่งที่ปัญญาเห็นได้ อาจหาญใน ความดี มีกำลังใจสู้กิจ บากบั่น รุดไปข้างหน้า ยกจิตไว้ได้ ความไม่หวั่นถอย หรือท้อแท้ หรือแม้แต่ วิริยะในหลักอินทรีย์ 5 (ที.ปา. (บาลี) 11/320/212) ข้อที่ว่าด้วย วิริยอินทรีย์ ความเพียรเป็นใหญ่ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สัมมปปธาน 4 เป็นธรรมที่แสดงถึงความเพียรที่สมบูรณ์แบบในการขัดอกุศล ส่งเสริมกุศล และรักษากุศลให้ยั่งยืน ด้วยการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและมั่นคง บุคคลจะสามารถพัฒนาจิตใจให้สะอาด สงบ และเปี่ยมด้วยคุณธรรมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต

วิเคราะห์วิริยะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

จากการศึกษาวิริยะในองค์ธรรมต่าง ๆ ในหัวข้อที่ผ่านมาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า “วิริยะในอิทธิบาท” เน้นไปที่ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย และการกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตนเองให้ถึงจุดหมายสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จในทางโลกหรือทางธรรม ส่วน “วิริยะในสัมมปปธาน 4” แสดงถึง ความเพียรชอบธรรม ที่มุ่งเน้นการปรับจิตใจให้สะอาด สงบ และมั่นคง เพื่อสร้างความบริสุทธิ์และความเจริญอกงามในธรรมะ ส่วน “วิริยะในโพธิปักขิยธรรม 37” เป็น ความพากเพียรในเชิงปฏิบัติ เพื่อเจริญปัญญาและบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ ในขณะที่ “วิริยะในอินทรีย์ 5 และพละ 5” มุ่งเน้นที่ พลังและความมั่นคงของจิตที่ช่วยเสริมสร้างจิตใจให้แข็งแกร่งและพร้อมสำหรับการเผชิญกับอุปสรรค

วิริยะบารมี หมายถึง ความเพียรพยายามที่ตั้งมั่นในการทำ ความดี ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และมุ่งสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง วิริยะเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมอื่น ๆ และเป็นส่วนสำคัญของการบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ประการ

เมื่อวิเคราะห์ระดับการบำเพ็ญวิริยะบารมี พบว่า สามารถแบ่งออกได้ 3 ระดับ ดังนี้

1) วิริยะบารมี คือ ความเพียรในระดับพื้นฐาน เช่น การตั้งใจทำหน้าที่ในชีวิตประจำวันอย่างเต็มที่ การรักษาวินัย และความรับผิดชอบในการทำมาหากินในเรื่องเล็กน้อย

2) วิริยะอุปบารมี คือ ความเพียรในระดับที่ต้องเสียสละสิ่งสำคัญ เช่น การสละเวลา ทรัพยากร หรือความสะดวกสบายส่วนตัว เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือส่วนรวม ซึ่งเป็นการนำอวัยวะทุกส่วนไปสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวมด้วยความเพียรพยายาม

3) วิริยะปรমัตถบารมี คือ ความเพียรที่เสียสละแม้กระทั่งชีวิตเพื่อผู้อื่นและเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ ยกตัวอย่างเช่น การเสียสละเพื่อช่วยชีวิตคน หรือการอุทิศตนเพื่อภารกิจที่สำคัญสำหรับส่วนรวม บางครั้งอาจต้องยอมเสียสละชีวิตเพื่อรักษาธรรมให้คงอยู่

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วิริยะบารมีไม่ได้เป็นเพียงหลักธรรมที่มีคุณค่าในเชิงศาสนา แต่ยังสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเอง สร้างความสำเร็จ และยกระดับคุณภาพของสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ วิริยะบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาทและการนำมาประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถพัฒนาเป็นแนวทาง “วิริยะบารมีในยุคดิจิทัล” (5D Virtue Model for the Digital Era) เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาตนเองและสังคม โดยโมเดลนี้แบ่งออกเป็น 5 มิติสำคัญ ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 : วิริยะบารมีในยุคดิจิทัล

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า แนวทางนี้ถูกออกแบบมาเพื่อให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว โดยดึงหลักการวิริยะบารมีจากพุทธปรัชญาเถรวาทมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการในปัจจุบัน ทั้งในมิติของการพัฒนาตนเอง การสร้างความสำเร็จ และการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม

1. Self-Development Dimension (มุ่งพัฒนาตนเอง)

มิติแห่งการพัฒนาตนเองนี้เน้นไปที่ความพยายามอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาทักษะ ความรู้ และศักยภาพของตนเองเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล ในยุคที่ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นทุกวัน การพัฒนาตนเองไม่ใช่เพียงการเรียนรู้เพื่ออาชีพ แต่รวมถึงการสร้างจิตใจที่เข้มแข็งผ่านการฝึกสมาธิ ศิล และปัญญา การใช้ “วิริยะ” เพื่อเรียนรู้และพัฒนาความสามารถใหม่ ๆ เช่น การปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลหรือการเสริมทักษะในสายงาน ช่วยให้บุคคลพร้อมที่จะเผชิญความท้าทายของอนาคต ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การฝึกสมาธิผ่านแอปพลิเคชัน เป็นต้น การมุ่งพัฒนาตนเองตามแนวทางดังกล่าวนี้ มีข้อดีคือช่วยเพิ่มศักยภาพให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน พัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับทักษะทางโลก แต่มีข้อเสียตรงที่อาจเกิดความเครียดจากการพยายามเรียนรู้มากเกินไป การเลือกใช้แหล่งข้อมูลหรือคอร์สที่ไม่มีคุณภาพอาจเสียเวลาและทรัพยากร

2. Resilience Dimension (สร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญอุปสรรค)

ในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความซับซ้อน บุคคลจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) เพื่อฟื้นตัวจากความล้มเหลวและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การใช้ “วิริยะ” ในมิตินี้คือการยืดหยุ่นต่อปัญหา โดยไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลว การพิจารณาโอกาสที่เกิดขึ้นจากวิกฤต และการพัฒนาความสามารถในการปรับตัว ความยืดหยุ่นนี้ยังช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางจิตใจ ทำให้สามารถมองเห็นโอกาสแม้ในยามที่ต้องเผชิญความท้าทาย ยกตัวอย่างเช่น การใช้ความเพียรในการแก้ปัญหาเมื่อธุรกิจออนไลน์ล้มเหลว การก้าวผ่านความผิดหวัง เป็นต้น การสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญอุปสรรคตามแนวทางนี้มีข้อดีคือช่วยสร้างความเข้มแข็งในจิตใจและความสามารถในการฟื้นตัว เพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จใหม่ ๆ ส่วนข้อเสียก็คือ ความยืดหยุ่นอาจใช้เวลาและพลังงานทางจิตใจมาก และหากไม่มีวิธีการที่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดความท้อแท้

3. Achievement Dimension (ส่งเสริมความสำเร็จในชีวิต)

ความสำเร็จในชีวิตและการงานต้องอาศัยความมุ่งมั่นและเป้าหมายที่ชัดเจน มิตินี้เน้นการตั้งเป้าหมายและการลงมือปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้ “ฉันทะ” และ “วิมังสา” ในมิตินี้ช่วยสร้างความกระตือรือร้นและการวางแผนที่รอบคอบ การทำงานด้วยจิตตะ หรือความจดจ่อที่ลึกซึ้งช่วยให้บุคคลสามารถลดข้อผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพในงาน ความสำเร็จในชีวิตจึงเกิดขึ้นจากการ

ผสมผสานความพยายาม ความมุ่งมั่น และการจัดการตนเองอย่างสมดุล ยกตัวอย่างเช่น การใช้เครื่องมือจัดการเวลา การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน เป็นต้น ข้อดีของการส่งเสริมความสำเร็จในชีวิตตามแนวทางนี้ก็คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน สร้างความมุ่งมั่นและเป้าหมายชัดเจน แต่ข้อเสียก็คือ การตั้งเป้าหมายที่สูงเกินไปอาจกดดันตัวเองจนเกินไป และอาจจะละเลยด้านอื่น ๆ ของชีวิต เช่น สุขภาพ หรือครอบครัว เป็นต้น

4. Ethical and Social Impact Dimension (สร้างคุณธรรมและสังคมที่ยั่งยืน)

นอกจากการพัฒนาตนเอง วิริยะบารมียังมุ่งเน้นไปที่การสร้างคุณธรรมและผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม มิตินี้ส่งเสริมให้บุคคลใช้ความเพียรในการสร้างคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การนำหลักการ “ภาวนาปธาน” และ “อนุรักษนาปธาน” มาใช้ช่วยสร้างคุณธรรมใหม่ เช่น การมีจิตเมตตา ความรับผิดชอบต่อสังคม และการรักษาคุณธรรมที่มีอยู่ให้ยั่งยืน บุคคลสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การพัฒนาสังคม หรือการเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ ข้อดีของการสร้างคุณธรรมและสังคมที่ยั่งยืนก็คือ ช่วยสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม ส่งเสริมคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ข้อเสียก็คือ อาจถูกใช้ในทางที่ผิด เช่น การสร้างภาพลักษณ์จอมปลอม และอาจเจอกระแสโต้กลับในโลกออนไลน์หากมีความคิดเห็นขัดแย้ง

5. Digital Mindfulness Dimension (พัฒนาจิตใจให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล)

ในยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยสิ่งรบกวนและข้อมูลจำนวนมาก การมีสติและสมาธิในการใช้เทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญ มิตินี้เน้นการฝึกฝน “สังวรปธาน” เพื่อควบคุมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวินัย เช่น การจำกัดเวลาในการใช้งานโซเชียลมีเดีย การปิดการแจ้งเตือนที่ไม่จำเป็น หรือการจัดลำดับความสำคัญในชีวิต การพัฒนาสมาธิในโลกดิจิทัลช่วยให้บุคคลสามารถโฟกัสในสิ่งสำคัญ ลดความเครียด และสร้างสมดุลระหว่างโลกออนไลน์กับโลกจริง ข้อดีของการพัฒนาจิตใจให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลก็คือ ช่วยสร้างสมดุลระหว่างโลกออนไลน์และชีวิตจริง ลดปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความเครียดหรือความวิตกกังวล ส่วนข้อเสียก็คือ การปรับพฤติกรรมอาจต้องใช้เวลาและความพยายามมาก หากไม่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง อาจกลับไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

บทสรุป

วิริยะบารมืคือคุณธรรมที่เน้นความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นพลังที่ช่วยมนุษย์ก้าวข้ามความยากลำบาก ทั้งในทางโลกและทางธรรม โดยเน้นการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง เพื่อแสวงหาความดีและการหลุดพ้นจากกิเลส พระพุทธองค์ทรงเป็นแบบอย่างของวิริยะบารมืที่สมบูรณ์ ด้วยความเพียรพยายามจนตรัสรู้ ซึ่งกลายเป็นหัวใจของธรรมสำคัญ เช่น อิทธิบาท 4 สัมมัปปธาน 4 และโพชฌงค์ 7

ในยุคดิจิทัล วิริยะบารมียังคงเป็นหลักสำคัญที่ช่วยให้เรายืดหยุ่น ปรับตัว พัฒนาตนเอง และสร้างสมดุลในชีวิต แนวคิด “วิริยะบารมียุคดิจิทัล” หรือ 5D Virtue Model ครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่

- Self-Development Dimension (การมุ่งพัฒนาตนเอง)
- Resilience Dimension (การสร้างความยืดหยุ่นในการเผชิญอุปสรรค)
- Achievement Dimension (การส่งเสริมความสำเร็จในชีวิต)
- Ethical and Social Impact Dimension (การสร้างคุณธรรมและสังคมที่ยั่งยืน)
- Digital Mindfulness Dimension (พัฒนาจิตใจให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล)

แนวทางนี้เป็นกรอบสำหรับการใช้ชีวิตอย่างสมดุล ยั่งยืน และประสบความสำเร็จในยุคดิจิทัล

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการแผนกตำรา. (2529). *อภิธัมมัตถสังคหบาลีและอภิธัมมัตถวินิฎฎิกา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และวิจิตร เกิดวิสิษฐ์. (2533). *หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 019 พระพุทธศาสนา สำหรับมัธยมศึกษาตอนต้น*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พระคันธसारากวีวงศ์ (แปล). (2546). *อภิธัมมัตถสังคหและปรมัตถทีปนี*. พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลออกเมรุ พระราชทานเพลิงศพ พระธรรมราชานุวัตร. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายวัน กราฟฟิคเพลท.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2548). *อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวกวาท*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2545). *ธรรมานุญชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรรมการศาสนา.
- _____. (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 40). กรุงเทพฯ : ผลิธัมม.
- _____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต).
- พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ และ ธาณี สุวรรณประทีป. (2560). แนวทางการส่งเสริมวิริยะบารมียุคดิจิทัลในสังคมปัจจุบัน. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 69-81.
- พระอธิการสุรพล ฐานจาโร. (2557). การศึกษาวิเคราะห์ขันติบารมียุคของพระโพธิสัตว์ในพุทธศาสนา. *วารสารวันมัญจวรรณปริทรรศน์*, 1(1), 133-141.

เพลินพิศ สังข์บุญลือ และสงเสริม แสงทอง. (2563). พระโพธิสัตว์กับการสร้างบารมี. *วารสารปรัชญาอาศรม*, 2(1), 1-12.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2500). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2536). *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิญญาน.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

วสิน อินทสระ. (2544). *อธิบายมิลินทปัญหา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาคาร.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2529). *สารานุกรมพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.

Chomdee, P. P. (2021). Kalyanamitta of Social Study Teachers : in Subject of Buddhism at Schools of Muang District, Nakhon Pathom Province. *International Journal of Multidisciplinary in Cultures & Religions Studies*, 2(1), 13-20.

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11 : ประโยชน์ส่วนรวม The Application of the 11th Royal Working Principle : Public Benefit

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์
Chairoj Nopchalerroj
มูลนิธินพเฉลิมโรจน์
Nopchalerroj Foundation
Email : win@chairoj.net

Received: December 3, 2024; Revised: December 25, 2024; Accepted: December 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ หลักการทรงงานข้อที่ 11: ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการทรงงาน 23 ข้อของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร การศึกษานี้มุ่งเน้นการตรวจสอบเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงานดังกล่าว รวมถึงแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มา วิเคราะห์เชิงลึกเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับวิธีการและแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11 ซึ่งให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม ผลการวิเคราะห์ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11 สะท้อนถึงแนวทางการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว การนำหลักการนี้ไปปรับใช้ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลอย่างมีส่วนร่วม อีกทั้งยังเน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว หลักการดังกล่าวจึงเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ ในหลากหลายบริบท ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ โดยส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและความ รับผิดชอบร่วมกันในสังคม องค์ความรู้ใหม่ในครั้งนี้เป็นโมเดล “SAC Principles Model” ซึ่งประกอบด้วย Sustainability (ความยั่งยืน), Accountability (ความรับผิดชอบ) และ Collaboration (ความร่วมมือ) เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่เน้น “ประโยชน์ส่วนรวม” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้, หลักการทรงงานข้อที่ 11, ประโยชน์ส่วนรวม

Abstract

This academic article aimed to study and analyze the application of the 11th principle of the royal guidelines: "Public Benefit," one of the 23 principles established by His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great. The study focused on examining documents and information related to this principle, as well as theories of participation. The collected data were analyzed in depth to explore methods and approaches for applying the 11th principle, which emphasizes the importance of public benefit.

The analysis revealed that applying the 11th principle reflects practices prioritizing collective interests over individual benefits. The implementation of this principle contributes to balancing economic, social, and environmental development, while promoting participatory good governance. It also highlights the necessity of collaboration among all sectors of society to achieve long-term sustainability.

This principle serves as a key framework that can be adapted to various contexts, from community to national levels, fostering unity and shared responsibility within society. The new knowledge derived from this study is the "SAC Principles Model" model, which comprises Sustainability, Accountability, and Collaboration. This model provides a vital approach for implementing projects or initiatives that effectively emphasize public benefit.

Keywords : Application, the 11th royal working principle, Public Benefit

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มี พระปรีชาสามารถในการบริหารราชการแผ่นดิน พระองค์ท่านทรงมีภาวะผู้นำที่เลิศล้ำ ทรงแก้ไขปัญหา ความทุกข์ยาก ความเดือดร้อนของพสกนิกรชาวไทย เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาเศรษฐกิจทั้งในระดับรากหญ้า และในระดับประเทศ เป็นต้น พระองค์ได้ทรงนำหลักวิชาการหลายศาสตร์ผนวกกับทรงเรียนรู้จากประสบการณ์ หากกล่าวถึงในแง่ของนักบริหารจัดการ พระองค์ทรงเป็นนักบริหารจัดการและทรงเป็นนักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมของพสกนิกรชาวไทย (ชัชญาณุช โมราศิลป์ และทักษญา สง่าโยธิน, 2559)

จุดเริ่มต้นของหลักการทรงงานข้อ “ประโยชน์ส่วนรวม” นี้ มีพื้นฐานที่ชัดเจนจากพระปฐมบรมราชโองการ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” ซึ่งสะท้อนพระราชปณิธานที่มุ่งเน้นการครองแผ่นดินด้วยความยุติธรรม (ธรรม) เพื่อสร้างความสุขให้แก่ประชาชนในฐานะเป้าหมาย

สูงสุด ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า พระราชปณิธานในการ “ครองแผ่นดินโดยธรรม” เป็นรากฐานสำคัญที่เชื่อมโยงกับการทรงทศพิธราชธรรมอย่างมั่นคง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ในการนี้ พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้มุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนสำหรับประชาชนและประเทศชาติ การปฏิบัติพระราชกรณียกิจและการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งที่ตรัสไว้ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2514 ความว่า “...ใครต่อใครบอกว่า ขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจรำคาญด้วยซ้ำว่า ใครต่อใครมาก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่า ให้ๆ อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เป็นเพื่อส่วนรมนั้น มิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2559) พระราชดำรัสดังกล่าวนี้สะท้อนถึงมุมมองหรือแนวคิดเรื่องการเสียสละเพื่อส่วนรวมไว้อย่างชัดเจน โดยทรงเน้นให้เห็นว่า “การเสียสละเพื่อส่วนรวมไม่ใช่การสูญเสีย” กล่าวคือ พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า การให้แก่ส่วนรวมไม่ใช่การสูญเสีย แต่เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับส่วนรวมที่ทุกคนพึงพาอาศัย สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ “ส่วนรวมคือรากฐานของส่วนตัว” หมายความว่า การช่วยเหลือส่วนรวมในท้ายที่สุดกลับเป็นประโยชน์ต่อผู้ให้เอง เพราะความมั่นคงและความสงบสุขของส่วนรวมส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของทุกคน

หลักการทรงงานข้อที่ 11 : ประโยชน์ส่วนรวม เป็นแนวคิดที่มีรากฐานลึกซึ้งจากพระราชปณิธานในการทรงงานของรัชกาลที่ 9 ซึ่งมุ่งเน้นให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการเสียสละเพื่อส่วนรวมในฐานะรากฐานของความมั่นคงและความสุขส่วนตน การนำหลักการนี้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานจะช่วยสร้างความสมดุลในสังคม ส่งเสริมความสามัคคี และผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ นอกจากนี้ การเน้นการปฏิบัติร่วมกันยังสามารถกระทำได้ผ่านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับประโยชน์ส่วนรวม และการสร้างกลไกที่เอื้อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมจิตอาสาในองค์กร การพัฒนาชุมชนร่วมกัน หรือการตั้งโครงการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในระดับสังคม การมีส่วนร่วมเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมและสร้างผลกระทบเชิงบวกที่ยั่งยืน”

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 11: ประโยชน์ส่วนรวม เพราะเล็งเห็นว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญและเป็นรากฐานของการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในสังคม การเสียสละเพื่อส่วนรวมช่วยให้เกิดความสมดุลในสังคมและลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดจากการยึดมั่นในผลประโยชน์ส่วนตน การศึกษาหลักการนี้จะช่วยให้เข้าใจวิธีการสร้างสังคมที่สามัคคีและมีความร่วมมือกัน โดยเฉพาะในยุคที่โลกเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อน การแสวงหาประโยชน์ส่วนตนที่มากเกินไปก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง และปัญหาสิ่งแวดล้อม การศึกษาหลักการ “ประโยชน์ส่วนรวม” ช่วยให้เราสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างแนวทางแก้ไขปัญหาลำดับนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและ

ส่วนรวม นอกจากนี้ หลักการ “ประโยชน์ส่วนรวม” สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) ของสหประชาชาติ การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักการนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ยั่งยืน การศึกษาหลักการนี้ช่วยให้เข้าใจแนวทางการบริหารงานและการพัฒนาที่เน้นประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในองค์กร หน่วยงาน เพื่อส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลอย่างมีส่วนร่วม (พจนานุกรม, 2567) และปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิเคราะห์แนวคิดและตีความเชิงปรัชญา

“ประโยชน์ส่วนรวม” เป็นหลักการที่สะท้อนคุณค่าทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างลึกซึ้ง มันเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้บุคคลตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงชีวิตที่ไม่เพียงคำนึงถึงประโยชน์ของตนเองเท่านั้น แต่ยังต้องมุ่งให้เกิดผลดีต่อสังคมโดยรวม หลักการนี้ถูกหล่อหลอมจากพระราชดำริและพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงเน้นย้ำให้ประชาชนเสียสละและสร้างสรรค์เพื่อส่วนรวม

1. ประโยชน์ส่วนรวมกับจริยธรรมแห่งการเสียสละ

ในมิติของจริยศาสตร์ หลักการนี้เน้นถึง “การเสียสละ” ซึ่งเป็นคุณธรรมสำคัญที่ทำให้บุคคลละวางความเห็นแก่ตัว และมุ่งมั่นสร้างประโยชน์แก่สังคม แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักพุทธปรัชญาที่มุ่งให้บุคคลละอัตตา หรือความยึดมั่นในตนเอง ผ่านการปฏิบัติหลักธรรมความเมตตาและกรุณาอันเป็นหัวใจสำคัญของพรหมวิหาร 4 ยกตัวอย่างเช่น ในชุมชนเล็ก ๆ เมื่อมีโครงการปรับปรุงถนน แต่ต้องการพื้นที่บางส่วนของบ้านเรือนใกล้เคียง เจ้าของบ้านที่เสียสละพื้นที่เล็กน้อยเพื่อให้ส่วนรวมสามารถใช้ถนนที่สะดวกและปลอดภัยขึ้น ถือเป็นการปฏิบัติตามหลัก “ประโยชน์ส่วนรวม” เป็นต้น นอกจากนี้ ประโยชน์ส่วนรวมยังสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาจริยะ “Eudaimonia” ของ อริสโตเติล (Aristotelian Ethics) อีกด้วย กล่าวคือ ความสุขที่สมบูรณ์ของสังคมเกิดจากการที่บุคคลและชุมชนร่วมกันสร้างความดีงามและคุณค่า นอกจากนี้ พฤติกรรมของมนุษย์จะต้องหยั่งรากลึกกลงไปในเรื่องของคุณธรรม และความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมกับความสุข (Martinez and Richardson, 2008)

2. ความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม

ปรัชญาไม่ได้ปฏิเสธการดูแลตนเอง แต่เน้นให้บุคคลมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม ความสุขของส่วนรวมไม่เพียงสร้างผลดีแก่สังคม แต่ยังสะท้อนกลับมาสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ตัวบุคคลด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในองค์กรหนึ่ง มีพนักงานอาสาสมัครที่สละเวลาส่วนตัวเพื่อฝึกอบรมพนักงานใหม่ แม้ว่าจะเสียเวลาในงานของตน แต่ความรู้และทักษะที่พนักงานใหม่ได้รับกลับช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร ซึ่งส่งผลดีต่อพนักงานอาสาสมัครในระยะยาว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอริสโตเติลที่ว่า ชีวิตที่มีการจัดระเบียบเป็นอย่างดี คือ ชีวิตที่มุ่งไปสู่ความเป็นเลิศในการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสุข (Koven, 2015)

นอกจากนี้ ความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวมต้องมาจากเจตนาที่ดีหรือการวางใจที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับคานท์ (Immanuel Kant) ที่ยืนยันว่า ไม่มีอะไรดีโดยไม่มีเจตนาดี (good will) สุขภาพ ความร่ำรวย การมีสติปัญญาจะเป็นสิ่งที่ดีที่เราเฝ้าใช้ในทางที่ดี แต่เจตนาดีคือความดีที่ไม่ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์และเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น และด้วยเหตุนี้ เจตจำนงของตัวแสดง (agent's will) จึงได้รับความสนใจในฐานะที่เป็นจุดเน้นตั้งแต่เริ่มแรก โดยการเน้นไปที่เรื่องของแรงกระตุ้น (motives) และ ความตั้งใจ (intentions) แทนที่จะเน้นไปในตัวของการกระทำที่เกิดขึ้นจริง ๆ คำถามที่ตามมาคือแรงกระตุ้นหรือความตั้งใจแบบใดจึงจะทำให้เจตนาดีเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งคำตอบของคานท์ก็คือ แรงกระตุ้นเพียงประการเดียวของเจตนาดีก็คือการทำตามหน้าที่เพื่อประโยชน์ของตัวเองเท่านั้นเอง (MacIntyre, 1996)

3. ความยั่งยืนในเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อม

หลักการนี้สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเสียสละเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อส่วนรวม เป็นการลงทุนระยะยาวที่สร้างความยั่งยืนให้แก่สังคมทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น เกษตรกรที่เลือกปลูกพืชหมุนเวียนแทนการใช้สารเคมีหนัก แม้ต้นทุนจะสูงขึ้นในระยะสั้น แต่ส่งผลดีต่อดิน น้ำ และระบบนิเวศในระยะยาว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและชุมชน เป็นต้น

ในเชิงปรัชญาสัญญาประชาคม (Social Contract) มีนักปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ 3 ท่าน คือ โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) จอห์น ล็อก (John Locke) และ ฌ็อง ฌากส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ต้องการแก้ปัญหาสังคม (ณรงค์วรราช บุญมา, 2562) ได้ชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือเพื่อส่วนรวมสะท้อนถึงข้อตกลงทางสังคมที่สมาชิกของสังคมยอมรับร่วมกันว่า การเสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวมจะสร้างสังคมที่ทุกคนได้รับประโยชน์ ในเชิงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดของความพอประมาณและการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์เพียงชั่วคราว แต่คำนึงถึงผลกระทบระยะยาวต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (เมธา ทธิเมทาธิป และวิรัช ตาแก้ว, 2566)

4. การส่งเสริมความสามัคคีในสังคม

การปฏิบัติตามหลัก “ประโยชน์ส่วนรวม” ยังช่วยสร้างความสามัคคีในสังคม เพราะเมื่อทุกคนมองเห็นผลประโยชน์ร่วมกัน จะลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือ ยกตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาชุมชนที่ทุกคนในหมู่บ้านร่วมกันออกแรงสร้างคลองส่งน้ำ แม้แต่ผู้ที่มีที่ดินอยู่ไกลก็ร่วมมือ เพราะเข้าใจว่าคลองนี้ช่วยให้ชุมชนมีน้ำใช้ทั้งปี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ตามทัศนะของปรัชญาหลังนวยุค ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในลักษณะการพูดคุยตกลงกันเพื่อพิจารณาตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อลดความขัดแย้งจากความจริงสัมพัทธ์ (relative) เพราะปรัชญาหลังนวยุคเห็นว่า “ลักษณะนิสัยเชิงจริยธรรม” (ethical character) ไม่ใช่สิ่งที่เป็นวัตถุวิสัยหรือเป็นความจริงแท้ในตัวเอง (objective) สิ่งต่าง ๆ ในโลกล้วนแต่เป็นสิ่งที่สัมพัทธ์ทั้งสิ้น (Martinez and Richardson, 2008) ดังนั้น ในเชิงปรัชญา การที่จะส่งเสริมความสามัคคีในสังคมให้เกิดขึ้นได้ คนในสังคมต้องลดความยึดมั่นถือมั่น มีความยืดหยุ่นและยอมรับการเปลี่ยนแปลง แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์ ตกลงร่วมกันด้วยมิตรไมตรี โดยถือคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายร่วมกัน (เมธา ทธิเมทาธิป, 2561) การส่งเสริมความสามัคคียังสามารถอาศัยหลัก

สารานุกรมธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นความรักและความสามัคคีต่อกัน เช่น การมีเมตตาต่อกัน (เมตตากายกรรม) การพูดจาด้วยความจริงใจ (เมตตาวาจากรรม) และการมีจิตใจที่ปรารถนาดีต่อกัน (เมตตาเมตตามโนกรรม) หลักธรรมนี้ช่วยให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติต่อกันอย่างเคารพและใส่ใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการลดความขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมืออย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น ในโครงการพัฒนาชุมชน หากสมาชิกในหมู่บ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้ความช่วยเหลือกัน ไม่ว่าจะเป็นการลงแรงหรือสนับสนุนทรัพยากร จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและความสามัคคีในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ส่วนรวม คือ การระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ขอให้คิดว่าคนที่ให้เพื่อส่วนรมนั้นมิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างใด เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้

มนุษย์ลงมือกระทำหรือไม่ลงมือกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดล้วนคิดแล้วว่าทำแล้วได้อะไร อะไรในที่นี้ก็คือความสุข แต่อะไรคือความสุขของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ปรัชญาได้เสนอไว้ เช่น ลัทธิฮิโดนิซึม (Hedonism) (ไพศาล เครือแสง, 2561) เสนอให้แสวงหาความสุขเฉพาะหน้า อะไรได้ชื่อว่าเป็นความสุข ให้กระทำไว้ก่อน ยิ่งความสุขทางกายยิ่งพยายามแสวงหาเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินแก่ตนเอง ลัทธิประโยชน์นิยม (utilitarianism) มีเบนธัม (Jeremy Bentham) เป็นแนวหน้าสอนให้คิดถึงปริมาณความสุข โดยไม่สนใจว่าเป็นความสุขใด คือไม่สนใจระดับคุณภาพของความสุขหรือแม้แต่ประเภทของความสุข ขอให้ได้ชื่อว่าเป็นความสุขย่อมต้องการสะสมให้มากเข้าไว้ถือว่าดี ให้ทุ่มเทความคิดไปเพื่อให้ได้ความสุขมาก ๆ โดยไม่สนใจหรือใส่ใจว่าการกอบโกย เอาไรต์เอาเปรียบนั้นจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเช่นไร โดยถือว่าความสุขส่วนตัวเป็นเครื่องค้ำประกันความสุขส่วนรวม หากส่วนตัวไม่มีความสุข ส่วนรวมย่อมไม่มีความสุข ดังนั้น การทำตามหลักประโยชน์นิยมของเจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) จึงเป็นการแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองเป็นหลัก เบนธัม (Jeremy Bentham) เชื่อว่าเมื่อมนุษย์ได้รับประโยชน์ส่วนตนอย่างเต็มที่แล้ว ก็จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นภายหลัง อันนับได้ว่าเป็นผลพลอยได้จากการสนับสนุนเรื่องประโยชน์ของตนเอง จึงเป็นแนวคิดแบบอัตถินิยม (egoism) (วิเศษ แสงกาญจนวนิช, 2567) ดังที่ เบนธัม (Jeremy Bentham, 2007) กล่าวว่า ประโยชน์ของชุมชนและบุคคล โดยได้กล่าวไว้ว่า “ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะพูดถึงประโยชน์ของชุมชนโดยไม่เข้าใจว่าอะไรคือประโยชน์ของบุคคล และการกระทำใด ๆ ก็ตามที่ถือว่า จะเข้ากับหลักอรรถประโยชน์ได้ก็โดยที่การกระทำนั้นมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความสุขของชุมชนมากกว่า มีแนวโน้มที่จะลดความสุขของชุมชนนั้น” (Bentham, 1984) ต่อมา มิลล์ ได้เสนอให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก โดยยกหลักการคือ มหสุข (greatest happiness of the greatest number) นั่นคือ คิดว่าเรื่องใดที่ส่งผลเป็นมหสุขให้กระทำสิ่งนั้น หากส่วนรวมเกิดประโยชน์ เราย่อมได้รับส่วนของประโยชน์นั้นเช่นกัน เพราะเราเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรมนั้นอยู่แล้ว ดังนั้น การทำตามหลักประโยชน์นิยมของจอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) จึงเป็นการแสวงหาประโยชน์เพื่อส่วนรวมเป็นหลัก มิลล์ เชื่อว่า “เงื่อนไขสำคัญที่สังคมจะดำรงอยู่ได้ด้วยดี ก็คือ ผลประโยชน์ส่วนรวมจะต้องมาก่อนและได้รับการพิจารณาค่าของผลประโยชน์สมาชิกในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน” จึงเป็นแนวคิดแบบปรตถนิยม (altruism) (วิเศษ แสงกาญจนวนิช, 2567) สอดคล้องกับคำกล่าวของมิลล์ (John Stuart Mill, 1951) กล่าวว่า “ลัทธิประโยชน์นิยมถือว่าความสุขเป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนาและเป็นสิ่งเดียวเท่านั้นที่น่าพึง

ปรารถนา ในฐานะเป็นจุดหมาย (The Ends) สิ่งอื่นทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนาในฐานะเป็นวิถี (means) ที่จะนำไปสู่จุดหมายเพียงเท่านั้น”

ปรัชญาปัจจุบันไม่ได้สนใจในแง่ประโยชน์ว่าได้หรือไม่ หากแต่สนใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่ว่ามนุษย์จะเริ่มจากคุณภาพชีวิตระดับใดก็สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ปรัชญากระบวนการหลังทฤษฎีสายกลางชี้ให้เห็นพัฒนาไปข้างหน้าตามแต่ความคิดเห็นของแต่ละคนว่าพัฒนาไปในทางใดจึงจะดีที่สุด โดยให้ใช้ปัญญาและวิจรรณญาณเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจเลือกกลวิธีปฏิบัติด้วยความกล้าหาญ เมื่อพัฒนาแล้วก็มุ่งไปในทางสร้างสรรค์ เมื่อพบผลเชิงลบก็ต้องปรับตัว มีการร่วมมือกับคนอื่น เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ และนำไปสู่การแสวงหาระดับคุณภาพที่ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ การพัฒนาต่าง ๆ จึงมุ่งให้เกิดการปฏิบัติให้เกิดความประพัตในด้านให้คุณ คือเกิดเป็นประโยชน์ มีความสำเร็จ มีความเจริญ จึงมีพลังแห่งการมุ่งไปข้างหน้าในทางที่จะสร้างสรรค์ การปรับตัว การร่วมมือและการแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าไปเรื่อย ซึ่งย่อมพิจารณาความสุขต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมแต่ไม่เท่ากัน คือสามารถพิจารณาถึงคุณประโยชน์แท้ของความสุขต่าง ๆ ที่ได้รับ และเลือกที่จะมุ่งไปสู่ความสุขที่ดีกว่า โดยมนุษย์ย่อมมุ่งไปสู่ความสุขแท้ตามความเป็นจริง อันเป็นความเฉพาะของมนุษย์แต่ละคนนั่นเอง เมื่อตนเองมีความสุขแล้วก็พร้อมที่จะช่วยเหลือ แบ่งปัน ชี้แนะผู้อื่นให้ได้พบความสุขเช่นเดียวกัน

คนรวยและคนจนก็สามารถเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมได้ คนรวยรู้จักพอเพียง เมื่อเขารู้ว่าความพอประมาณเป็นอย่างไร มีเหตุมีผลเช่นไร และมีภูมิคุ้มกันที่จะทำการงาน ทำธุรกิจให้มั่นคงปลอดภัยได้ โดยไม่จำเป็นต้องมุ่งกำไรสูงสุด แต่ก็ระมัดระวังที่จะไม่เสี่ยงต่อการล้มเหลวทางธุรกิจได้ในขณะเดียวกัน เพราะเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมเป็นสิ่งที่ประสานเสริมการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการที่ดีได้ คนรวยก็ไม่จำเป็นต้องแสวงหากำไรมาก แต่แสวงหากำไรพอดี ซึ่งก็ไม่เท่ากันกับกำไรน้อย หมายความว่าคนรวย นักธุรกิจย่อมทำงาน ลงทุนและแสวงหากำไรได้ในระดับกำไรพอประมาณ ดังนั้นกิจการย่อมดำเนินไปข้างหน้าได้ คุณภาพชีวิตที่เขาต้องการก็จะสอดคล้องไปกับการทำงานได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาตนเองและเป็นหลักยึดเหนี่ยวให้กับคนในครอบครัวและลูกน้องในที่ทำงานได้อย่างดี เขาย่อมได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุขได้ด้วยสิ่งที่มีอยู่อย่างพอสมควร ไม่มากจนเกิน ไม่น้อยจนขาด นอกจากความพอประมาณและการแสวงหากำไรที่เหมาะสม หลักเมตตาธรรมยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้คนรวยสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีคุณค่า ด้วยการแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ เมตตาธรรมส่งเสริมให้เกิดความปรารถนาดีต่อผู้อื่น การมองเห็นความเดือดร้อนของผู้ด้อยโอกาส และการลงมือช่วยเหลือในสิ่งที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนชุมชน การสร้างโอกาสในการทำงาน หรือการให้ความช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ลำบาก สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แต่ยังสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและความสุขร่วมกันทั้งในระดับบุคคลและสังคม คนรวยย่อมได้ความสงบสุขของผู้อื่นได้โดยง่าย และย่อมมีความสุขแท้ได้นั่นเอง

สำหรับคนจน หากเขาคิดได้ว่าขาดส่วนใด เขาก็ต้องมุ่งทำสิ่งที่สร้างสรรค์ มีการปรับตัว มีการร่วมมือและมีการแสวงหาสิ่งที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของเขาดีขึ้นบนความพอเพียง มีการทำงานหรือกระทำการอื่น ๆ เพิ่มเติมอย่างสร้างสรรค์เพื่อชดเชยส่วนที่ขาด ให้ขึ้นสู่ระดับพอ คือไม่ขาด และมุ่งพัฒนา

ไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีมากขึ้นก็รู้จักความพอประมาณ เก็บหอมรอมริบไว้เพื่อความมั่นคงของตนเองและครอบครัว ส่วนที่เหลือก็ช่วยเหลือคนอื่น ๆ เท่าที่เป็นไปได้ คนจนเช่นนี้ย่อมไม่เป็นที่รังเกียจของใคร ต่างก็พร้อมจะร่วมมือช่วยเหลือและแม้แต่จะให้โอกาสกัน

การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมจะมองถึงความปลอดภัยเบื้องต้นของแต่ละคนที่ไม่เบียดเบียนเอาเปรียบผู้อื่น และแบ่งปันส่วนที่เหลือไปยังสมาชิกอื่น ๆ ในชุมชน คุณธรรมอย่างสำคัญสำหรับคนไทยคือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การกระทำเพื่อประโยชน์ผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน กระทำอย่างรอบคอบโดยไม่หวั่นเกรงถึงประโยชน์ของทุกคนที่เกี่ยวข้อง มีน้ำใจยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์โดยไม่หวังแทน แนะนำหลักการดำเนินชีวิต โดยอาศัยหลักธรรมและประสบการณ์ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ การเสียสละสุขและผลประโยชน์ส่วนตน เพื่อสุขและประโยชน์ส่วนรวม การเสียสละสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เล็กน้อย เพื่อประโยชน์ที่มากกว่า การสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อช่วยเหลือ และหรือทำประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่นหรือสังคม โดยการสละกำลังกาย ทรัพย์สินของสติปัญญา เวลาและความสุขสบายส่วนตัว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะ โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากความรักและเอื้ออาทรต่อกัน ส่งเสริมความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันให้ผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ได้เพื่อนและเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดีที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัวและสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ

เมื่อการพัฒนาประเทศเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมย่อมจะต้องพิจารณาผลของการพัฒนาในภาพรวมและผลกระทบในทางลบว่าเป็นอย่างไร จะต้องจัดสรรจัดการให้ผลกระทบนั้นน้อยที่สุด ไม่เพียงแต่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมจนละเลยผู้ที่ต้องเสียประโยชน์ไปโดยอ้างว่าเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่นนั้นเป็นการเรียกร้องการเสียสละ ไม่ใช่การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นเบื้องต้น ประโยชน์ส่วนรวมนั้นส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งสาธารณะ ซึ่งคนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์จากการใช้มัน เมื่อเป็นผู้ใช้ก็ย่อมต้องถือว่ามีความรับผิดชอบในการร่วมดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดี ไม่ปล่อยปละให้เป็นหน้าที่ของผู้อื่นผู้ใด ดังนั้นทุก ๆ คนจึงมีส่วนในการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมทั้งสิ้น (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2558)

เทคนิคการประยุกต์ใช้

จากพระราชดำรัสที่ตรัสไว้ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2514 ความว่า “...ใครต่อใครบอกว่า ขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจรำคาญด้วยซ้ำว่า ใครต่อใครมาก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่า ให้ ๆ อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เป็นเพื่อส่วนรวมนั้น มิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2559) และพระปฐมบรมราชโองการ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” เราสามารถนำหลักการ “ประโยชน์ส่วนรวม” มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานได้ดังนี้

1. ส่งเสริมการเสียสละอย่างสร้างสรรค์ คือ มองการเสียสละไม่ใช่เป็นการสูญเสีย แต่เป็นการลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับส่วนรวม

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ ได้แก่

- 1) การดำเนินธุรกิจแบบยั่งยืนที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน เช่น การลดการใช้พลาสติกในร้านอาหาร
- 2) การจัดการเวลาส่วนตัวและเวลาสำหรับชุมชนอย่างเหมาะสม เช่น การแบ่งเวลาในช่วงสุดสัปดาห์เพื่อสอนหนังสือให้เด็กในพื้นที่ห่างไกล

2. สร้างความสมดุลระหว่างส่วนตัวและส่วนรวม โดยไม่จำเป็นต้องละทิ้งความต้องการส่วนตัว แต่ควรคำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนรวม

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ ได้แก่

- 1) การรักษากฎระเบียบจราจร แม้การรอไฟแดงอาจทำให้เสียเวลาเล็กน้อย แต่การที่ทุกคนปฏิบัติตามกฎจราจรช่วยลดอุบัติเหตุและทำให้การเดินทางเป็นไปอย่างราบรื่น
- 2) การแชร์ความรู้ของตนให้กับกลุ่มหรือองค์กร ปัจจุบันแหล่งความรู้สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น การหวงความรู้ทำให้เกิดความไม่สมดุล การแชร์ต่อส่วนรวมทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนที่มีพลังมากกว่าแบบส่วนตัว

3. สร้างความสามัคคีในสังคม นั่นก็เพราะเมื่อส่วนรวมมั่นคง ทุกคนจะมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ ได้แก่

- 1) การสนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชน เช่น โครงการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เป็นสวนสาธารณะ
- 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในครอบครัวหรือองค์กร เช่น การจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาาร่วมกัน

4. เน้นการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน การสร้างสรรค์กิจกรรมหรือโครงการที่ไม่เพียงแก้ปัญหาในปัจจุบัน แต่ยังสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับอนาคต

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ ได้แก่

- 1) การวางแผนโครงการที่ช่วยฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่าชุมชน
- 2) การสร้างระบบที่ช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของชุมชนในระยะยาว เช่น การจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

ยึดประโยชน์ส่วนรวมแล้วดีอย่างไร

การยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักในชีวิตและการทำงาน เปรียบเสมือนการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับสังคมและตัวเราเอง การให้เพื่อส่วนรวมไม่ใช่แค่การเสียสละ แต่คือการลงทุนที่ส่งผลต่อคุณค่าและความมั่นคงในระยะยาว โดยประโยชน์ที่เกิดจากการยึดมั่นในหลักการนี้ สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนในหลายมิติ ดังนี้

1. สร้างความมั่นคงและยั่งยืนในสังคม

มิติด้านความมั่นคง คือ การเสริมสร้างความปรองดองและความสามัคคี (สุรพล สุยะพรหม และคณะ, 2566) หากเราเปรียบสังคมเป็นต้นไม้ใหญ่ ประโยชน์ส่วนรวมคือรากแก้วที่ยังลึกลงในผืนดินเพื่อค้ำจุนลำต้นและกิ่งก้าน เมื่อทุกคนร่วมกันปลูกและดูแลต้นไม้ต้นนี้ ย่อมทำให้ต้นไม้ต้นนั้นเจริญงอกงาม ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส กองทุนนี้ไม่เพียงช่วยคนในยามวิกฤติแต่ยังเป็นแหล่งพลังงานทางเศรษฐกิจที่ช่วยชุมชนในระยะยาว

2. เกิดความร่วมมือและสามัคคี

เมื่อคนในสังคมมองประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายเดียว ตัวอย่างเช่น ในโครงการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชุมชน ทุกคนต่างร่วมมือกันปลูกต้นไม้ ดูแลป่า และป้องกันการบุกรุก สิ่งนี้ไม่เพียงช่วยฟื้นฟูธรรมชาติ แต่ยังสร้างความสามัคคีในชุมชน เมื่อทำงานสำเร็จ ทุกคนก็สามารถภาคภูมิใจในความร่วมมือที่เกิดขึ้น (สุวัฒน์ ดวงแสนพุด, 2564)

3. เพิ่มความสุขและความภูมิใจในตนเอง

การเสียสละเพื่อส่วนรวม คือ ความสุขที่เกิดจากการให้ถือว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง ความเสียสละดังกล่าวต้องมาจากความยินดีที่จะเสียสละ ไม่ได้มาจากการถูกบีบบังคับจากบุคคลใด ซึ่งเรียกว่า “ความมีจิตสาธารณะ” (มนูญพงศ์ ชัยพันธุ์, 2565) ยิ่งเมื่อเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ยิ่งทำให้เกิดความภูมิใจในตัวเอง เช่น ครูอาสาที่ใช้เวลาสอนเด็กในชนบท แม้อาจไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินทองแต่การได้เห็นเด็ก ๆ เติบโตและมีอนาคตที่สดใส นับเป็นความสุขที่เงินไม่สามารถซื้อได้

4. สร้างสังคมที่น่าอยู่

การคำนึงถึงส่วนรวมช่วยลดความขัดแย้งและความเห็นแก่ตัว เป็นสิ่งสำคัญต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนและสังคมให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (พิรธร บุญยรัตพันธุ์ และคณะ, 2552) ทำให้สังคมน่าอยู่ (กอบกุล วิศิษฐ์สรรค์ดี, 2560) ตัวอย่างเช่น การรักษาภาวะเปื้อนบจราจรแม้การรอไฟแดงอาจทำให้เสียเวลาเล็กน้อย แต่การที่ทุกคนปฏิบัติตามกฎจราจรช่วยลดอุบัติเหตุและทำให้การเดินทางเป็นไปอย่างราบรื่น นี่คือการเสียสละที่ทำให้สังคมเป็นระเบียบและปลอดภัยยิ่งขึ้น

5. ช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ส่วนตัวในทางอ้อม

ประโยชน์ส่วนรวมไม่ได้เป็นการละทิ้งความสุขส่วนตัว (พระมหานิยม อิลิวโส (หาญสิงห์), 2545) แต่คือการสร้างวงจรที่ดีที่ส่งผลกลับมายังตัวเองในอนาคต เช่น การเสียภาษีอย่างถูกต้อง เงินภาษีนี้อาจถูกนำไปพัฒนาโรงพยาบาลหรือถนนที่เราเองก็ได้ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การคิดแบบนี้ช่วยให้เราเข้าใจว่า การให้ส่วนรวมคือการสร้างคุณภาพชีวิตให้ตัวเราเองด้วย

6. เป็นแรงผลักดันในการพัฒนาตนเอง

เมื่อมองประโยชน์ส่วนรวมเป็นเป้าหมาย เราจะมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองเพื่อให้อาจช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างเต็มที่ เกิดความศรัทธาในการอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น (พรณธิภา เอี่ยมสิริปริดา, 2561) ตัวอย่างเช่น บุคลากรทางการแพทย์ที่อุทิศตนเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยในชนบท ต้องฝึกฝนทักษะและความรู้เพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพที่สุด นี่คือการพัฒนาตนเองเพื่อสร้างประโยชน์ให้ผู้อื่น

7. สร้างความไว้วางใจและภาพลักษณ์ที่ดี

บุคคลที่ยึดประโยชน์ส่วนรวมมักได้รับความไว้วางใจและการยอมรับ (สราลี โรมรัตน์พันธ์, 2561) ตัวอย่างเช่น ผู้นำชุมชนที่มุ่งมั่นทำงานเพื่อคนในพื้นที่อย่างแท้จริง จะได้รับความเคารพและสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ความไว้วางใจนี้ช่วยให้สามารถดำเนินงานที่ดีต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

8. ลดปัญหาและผลกระทบในระยะยาว

การคำนึงถึงส่วนรวมช่วยลดปัญหาทางสังคมในระยะยาว (United Nations, 2015) เช่น การรณรงค์ลดการใช้พลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง ช่วยลดขยะและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทุกคนได้รับประโยชน์จากธรรมชาติที่ฟื้นฟูและระบบนิเวศที่สมดุล

กล่าวโดยสรุป การยึดประโยชน์ส่วนรวมคือการสร้างสมดุลระหว่างการให้และการรับ เป็นการเสียสละที่ไม่ได้เป็นเพียงการละทิ้งบางสิ่ง แต่คือการสร้างสิ่งที่มีคุณค่ามากขึ้นทั้งสำหรับตัวเราและสังคม การทำเพื่อส่วนรวมไม่เพียงช่วยให้สังคมเติบโต แต่ยังส่งผลกลับมาเป็นความสุขและความสำเร็จของตัวเราในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในครั้งนี้คือโมเดล “SAC Principles Model” ซึ่งประกอบด้วย Sustainability (ความยั่งยืน) Accountability (ความรับผิดชอบ) และ Collaboration (ความร่วมมือ) ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 SAC Principles Model

จากแผนภาพที่ 1 “SAC Principles Model” เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่เน้น “ประโยชน์ส่วนรวม” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โมเดลนี้ช่วยสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาสังคม การรักษาสีงแวดล้อม และความสัมพันธ์ในชุมชนหรือองค์กร โดยแต่ละองค์ประกอบสามารถขยายความได้ดังนี้

1. Sustainability (ความยั่งยืน)

ความยั่งยืน คือ หลักการที่เน้นการสร้างผลลัพธ์ที่ไม่เพียงตอบโจทย์ปัจจุบัน แต่ยังคงไว้ซึ่งประโยชน์สำหรับอนาคต ความยั่งยืนไม่ได้หมายถึงการสร้างเพียงสิ่งที่ดีในวันนี้ แต่คือการวางรากฐานที่มั่นคงเพื่อคนรุ่นถัดไป

การออกแบบกิจกรรมหรือโครงการต้องมองให้ไกลกว่าแค่ผลประโยชน์เฉพาะหน้า เช่น การส่งเสริมการปลูกป่าไม่ใช่เพียงเพื่อความสวยงามของพื้นที่ แต่เป็นการฟื้นฟูระบบนิเวศ สร้างความสมดุลให้สิ่งแวดล้อม และช่วยลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนแห่งหนึ่งริเริ่มโครงการสร้างเขื่อนกั้นน้ำขนาดเล็ก เพื่อช่วยจัดการน้ำในฤดูแล้งและฤดูฝน โครงการนี้ไม่เพียงช่วยเกษตรกรให้มีน้ำใช้ตลอดปี แต่ยังลดความเสี่ยงจากน้ำท่วมในอนาคต เป็นต้น

ความยั่งยืนเปรียบเสมือนการปลูกต้นไม้ใหญ่ แม้ผลของมันอาจยังไม่ปรากฏในวันนี้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป เราจะเห็นว่าต้นไม้ที่ปลูกไว้นั้นให้ร่มเงา ผลไม้ และเป็นที่พักพิงของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ

2. Accountability (ความรับผิดชอบ)

ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีจิตสำนึกและความโปร่งใสต่อหน้าที่และผลกระทบจากการกระทำของตนเอง หลักการนี้สำคัญอย่างยิ่งในโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม เพราะความไว้วางใจของคนในสังคมขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบที่ชัดเจนและตรวจสอบได้

ทุกคนในชุมชนหรือองค์กรควรรู้หน้าที่ของตนเอง และเข้าใจการตัดสินใจหรือการกระทำใด ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อส่วนรวม เช่น การดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสาธารณะต้องมีความโปร่งใสในการใช้งบประมาณ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ยกตัวอย่างเช่น ในชุมชนหนึ่งมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแลการบริหารจัดการกองทุนที่จัดตั้งขึ้นสำหรับช่วยเหลือผู้ยากไร้ คณะกรรมการนี้ต้องรายงานการใช้จ่ายต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

ความรับผิดชอบเปรียบเสมือนแสงสว่างในห้องมืด มันช่วยให้ทุกคนมองเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว และสามารถเดินไปในทิศทางที่ถูกต้องได้โดยไม่สะดุด

3. Collaboration (ความร่วมมือ)

ความร่วมมือ คือ กุญแจสำคัญในการสร้างความสำเร็จที่ยั่งยืน หลักการนี้มุ่งเน้นให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กร และภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่าเมื่อทำงานแยกกัน

ความร่วมมือเริ่มจากการเปิดใจยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของเป้าหมายเดียวกัน เช่น การจัดโครงการฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ต้องอาศัยการ

สนับสนุนจากภาครัฐ การลงแรงจากประชาชน และการสนับสนุนทรัพยากรจากภาคเอกชน ยกตัวอย่าง เช่น โครงการพัฒนาสวนสาธารณะชุมชนเกิดจากความร่วมมือของประชาชนที่ร่วมกันปลูกต้นไม้ ภาครัฐที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และบริษัทเอกชนที่บริจาคอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

ความร่วมมือเปรียบเหมือนการเล่นดนตรีในวงออร์เคสตรา แต่ละเครื่องดนตรีมีบทบาทของตัวเอง แต่เมื่อเล่นร่วมกันกลับสร้างเสียงเพลงที่ไพเราะและทรงพลัง

บทสรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ หลักการทรงงานข้อที่ 11: ประโยชน์ส่วนรวม สรุปได้ว่า หลักการนี้สะท้อนถึงคุณค่าจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมที่ลึกซึ้ง โดยมุ่งเน้นให้บุคคลและองค์กรคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ผ่านการเสียสละและสร้างสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม หลักการนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี และความรับผิดชอบต่อร่วมกันในสังคม การประยุกต์ใช้หลักการนี้ไม่เพียงช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน ไปจนถึงระดับประเทศ แต่ยังช่วยสร้างความไว้วางใจ ความภูมิใจในตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หลักการดังกล่าวจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสังคมที่มั่นคงและมีความสุขอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่คำนึงถึงทุกภาคส่วนและความสมดุลในระยะยาว ทั้งนี้ “ประโยชน์ส่วนรวม” ไม่ได้เป็นเพียงการเสียสละ แต่เป็นการลงทุนเพื่อความสุขร่วมกันในสังคม ซึ่งสะท้อนกลับมายังผู้เสียสละเองในลักษณะของคุณภาพชีวิตที่ดีและความยั่งยืนในอนาคต ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนในโลกควรจะร่วมมือกันในทุกสังคม

บรรณานุกรม

- กอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์. (2560). การจัดการความขัดแย้งในงานพัฒนาชุมชน. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)*, 10(3), 1687-1700.
- ชัยญานุช โมราศิลป์ และทักษญา สง่าโยธิน. (2559). แนวทางการน้อมนำหลักการทรงงานของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช บรมนาถบพิตร ไปใช้ในการปฏิบัติงานของ องค์กรธุรกิจ. *Humanities, Social Sciences and arts*, 12(1), 710-735.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2558). หลักคุณภาพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับปรัชญาหลังนวยุค: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. สาขาปรัชญาและ จริยศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ณรงค์วรรณ บุญมา. (2562). วิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบไทยตาม แนวคิดทฤษฎีสัญญาประชาคม. *งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม .
- พจนา มาโนช. (2567). หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(1), 1-10.
- พรรณธิดา เอี่ยมศิริปรีดา. (2561). แนวคิดและทฤษฎีในการศึกษาแรงจูงใจอาสาเพื่อการส่งเสริมการเป็น พลเมืองใส่ใจสังคม. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(37), 1-16.
- พระมหานิยม อธิวิโส (หาญสิงห์). (2545). การเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องความสุขในทฤษฎี จริยศาสตร์ของจอห์น สจ๊วต มิลล์ กับพุทธจริยศาสตร์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีรธร บุญยรัตน์และคณะ. (2552). *การจัดการความขัดแย้งกับการทำงานในชุมชน*. พิษณุโลก : ทิพย์เสนาการพิมพ์.
- ไพศาล เครือแสง. (2561). จริยธรรมทางการปกครองในทัศนะนักปรัชญา. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา*, 2(2), 28-31.
- มนูญพงศ์ ชัยพันธุ์. (2565). จิตสาธารณะกับวิถีชีวิตของบุคคลในยุคศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 8(2), 424-435.
- เมธา หริมเทพาธิป และรวิช ตาแก้ว. (2566). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วารสารพุทธมคค์*, 8(1), 54-65.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2561). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รมยสาร*, 16(3), 63-77.
- วิเศษ แสงกาญจนวนิช. (2567). การทำดีตามหลักประโยชน์นิยม. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*. 7(1), 207-214.
- สรลีย์ โรมรัตนพันธ์. (2561). ความไว้วางใจ คุณภาพการให้บริการ การรับรู้คุณค่า และภาพลักษณ์ ส่งผลต่อ ความพึงพอใจ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของสายการบินต้นทุนต่ำภายในประเทศ. *การค้นคว้า อีสารบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2559). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2566). การขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของชุมชนในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(6), 73-85.
- สุวัฒน์ ดวงแสนพุด. (2564). การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาป่าชุมชนภูบอบ บ้านวังน้ำออก ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(1), 93-107.
- Bentham Jeremy. (2007). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Oxford : Dover Philosophical Classics.
- Koven, S.G. (2015). *Public Sector Ethics: Theory and Applications*. London : CRC Press.
- MacIntyre, A. (1996). *A Short History of Ethics*. New York : Macmillan Publishing Company.
- Martinez, J.M. and Richardson, W.D. (2008). *Administrative Ethics in the Twenty-first Century*. New York : Peter Lang Publishing, Inc.
- Mill, J.S. (1951). *Utilitarianism, Liberty and Representative Government*. New York : E.P. Dutton and Company Inc.
- United Nations. (2015). *Youth population trends and sustainable development*. New York : United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division.
-

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ

ในวารสารสถาบันพอดี

วารสารสถาบันพอดี ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงมีนโยบายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารสถาบันพอดี

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้เขียนในทุกประเด็นที่ผู้เขียนควรรับทราบและควรมีการปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอพร้อมทั้งควรมีการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับระเบียบดังกล่าวนี้ด้วย
3. การพิจารณาบทความในแต่ละเรื่อง ต้องมีการอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่ถือคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
4. บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความมารับการพิจารณา
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
6. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
7. บรรณาธิการมีหน้าที่ปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ
8. บรรณาธิการมีความรับผิดชอบในการปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอ และขอรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพวารสารวิชาการ
9. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด คงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานวิชาการ และรักษามาตรฐานการดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์และรับรองคุณภาพของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ตามมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับ

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความในวารสารสถาบันพหุติ

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และห้ามคัดลอกผลงานของผู้อื่นโดยเด็ดขาด
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ หรือการทดลองในมนุษย์โดยผู้เข้าร่วมหรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
4. ผู้เขียนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารสถาบันพหุติก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารสถาบันพหุติแล้ว
5. ชื่อเขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง ไม่แอบอ้าง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุนบทความการพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันทีพร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสาร สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ และงานวิชาการอื่น ๆ

วารสารสถาบันพอดี

วารสารสถาบันพอดี มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษาคณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 2 ประเภท คือ บทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร “สถาบันพอดี” นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่น ๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็นให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK เนื้อหาจะเป็นขนาด 16 พอยต์ หัวข้อขนาด 18 พอยต์ ชื่อเรื่องขนาด 20 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าน้ำกระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ดังนี้ บน, ล่าง, ภายนอก ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) ยกเว้น ภายในตั้งเป็น 1.3 นิ้ว

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า แต่ไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่สังกัด และอีเมล

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนืองกัน ควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำ หรือไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ (ขนาดอักษร 16 TH SarabunPSK) ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ควรอยู่ที่ 3-5 คำ และไม่ควรเกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งทีนำมาศึกษา จำนวนลักษณะ เฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แง่ผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผลการวิจัย ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 องค์ความรู้ใหม่ ชี้แจงว่าผลการศึกษาครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบ ต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

1.10 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.11 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

2.2 ผู้แต่ง ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมล

2.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนื่องกัน ควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำ หรือไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ (ขนาดอักษร 16 TH SarabunPSK) ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ควรอยู่ที่ 3-5 คำ และไม่ควรเกิน 5 คำ

2.5 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

2.6 เนื้อหา มีการอธิบายถึงบริบท หรือองค์ประกอบต่าง ๆ หรือพรรณนาในสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน

2.7 องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) ชี้แจงว่าผลการศึกษาค้างนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาค้างนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

2.8 บทสรุป ควรมีการสรุปให้เข้าใจง่าย อ่านแล้วสามารถเข้าใจภาพรวมทั้งหมดของบทความ ไม่ควรเขียนอธิบายยืดเยื้อ แต่ควรสรุปเนื้อหาให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย

2.9 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

3. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับบทความวิชาการ

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอติ เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่บทความในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านการศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ เช่น ด้านปรัชญา จริยศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ การบริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านการศึกษา

วาระการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพหุติ มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ ได้แก่

- ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม
- ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม
- ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน
- ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม
- ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน
- ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม
- ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม
- ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน
- ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม
- ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน
- ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ shdm.foundation@gmail.com
- สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารสถาบันพหุติ มูลนิธิสหธรรมิกชน ณ ลุมพินีพาร์ค รัตนาธิเบศร์-งามวงศ์วาน ถนนรัตนาธิเบศร์ บางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี 11000 โทร. 081-8150908

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์./ : สำนักพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	ทิตินา แชมมณี. (2563). <i>ศาสตร์การสอน</i> . (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Vaman Shivram. (1995). <i>The Practical Sanskrit-English Dictionary</i> . New Delhi : Motilal Babarsidass.
ผู้แต่ง 2-3 คน	ชนินทร เฉลิมสุข และ อภิชาติ คำปลิว. (2562). <i>เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2</i> . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์. วสันต์ เกียรติแสงทอง, พรหมพล พรหมมาศ และ อนุวัตร เฉลิมสกุลกิจ. (2552). <i>การศึกษาเทคโนโลยีออกเมนต์เตดเรียลลิตี้ : กรณีศึกษา พัฒนาเกมส์ “เมมการ์ด”</i> . โครงการงานสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). <i>The Balanced Scorecard : translating strategy in action</i> . Boston : Harvard Business School Publishing Corporation. Knecht, W. S., Kuhlman, C. W., & Piper, R. D. (1955). <i>Production of Ionium from a Pitchblende Residue (No. MCW-1379)</i> . St. Louis : Mallinckrodt Chemical Works.
ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป	กรณีมีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ลงเฉพาะผู้แต่งแรกตามด้วยคำว่าและคณะ กรณีภาษาต่างประเทศ ใช้ et al. ยกตัวอย่างเช่น สุวารี เจริญมุขยพันธ์ และ คณะ. (2556). <i>การศึกษาสถานการณ์การให้บริการสุขภาพกับชาวกัมพูชาที่ชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด กระทรวงสาธารณสุข ปี 2556</i> . นนทบุรี : สำนัก งานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย. Moreau G, et al. (1984). <i>Le service d'accompagnement spiritual dela maison Sarrazin</i> . College de France : Quebec.
ผู้แต่งเป็นสถาบัน	สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.(2560). <i>แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว</i> . กรุงเทพฯ : หจก.อรุณการพิมพ์. World Health Organization (WHO). (2023). <i>Health Statistics 2023 - Monitoring for the SDGs</i> . Geneva Switzerland : World Health Organization.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.
ผู้รวบรวมหรือ บรรณาธิการ	รวิช ตาแก้ว (บก.). (2559). <i>ประเทศไทยกับธรรมชาติวิทยาด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</i>. กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์. Marya L. Besharov and Bjoern C. Mitzinneck (eds.). (2021) . <i>Organizational Hybridity : Perspectives, Processes, Promises</i>. Research in the Sociology of Organizations.
เอกสารที่ไม่เป็นเล่ม เช่น เอกสารอัดสำเนา แผ่นพับ เป็นต้น	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). <i>รายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน (ปรับปรุง พ.ศ. 2559)</i>. (เอกสารอัดสำเนา). Lynn, A. (1994). <i>Living after AIDS threat of dying imposes stress</i>. Chicago : University of Illinois. (unpublished).
กรณีผู้แต่งใช้นามแฝง	นิวกลม (นามแฝง). (2555). <i>ความรักเท่าที่รู้</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มติชน. Omega (pseud). (2 0 0 5). <i>Garden of repose bitter cold nights</i>. (Translated by Jack Hoe) (2nd ed.). Beijing : Foreign Languages Press.
กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง	PORPEANG THE EXPLORER เศรษฐกิจพอเพียง. (2565). กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. <i>Aids and the third world</i>. (1989). Philadelphia : New Society Publishing.
กรณีไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือสำนักพิมพ์	ซัม สลาวพัตร, (2559), <i>พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส</i>. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. Vatsyayan, K. (1986). <i>Made Easy Ethics</i>. New Delhi : n.p.
กรณีไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	วิทย์ วิศทเวทย์. (ม.ป.ป.). <i>จริยศาสตร์ : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : อักษรทัศน์. Kant, I. (n.d.). <i>Groundwork for the Metaphysics of Morals</i>. translated by H.J. Paton. New York : Harper & Row, Publishers, Inc.
กรณีพิมพ์ครั้งที่ 1	คมเดือน โพธิสุวรรณ. (2563). <i>เคล็ดลับการเขียนบทความวิจัยวรรณคดีตะวันตกวรรณคดีอังกฤษและอเมริกัน</i>. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Belcher, W. (2019). <i>Writing your journal article in twelve weeks : A guide to academic publishing success</i>. Chicago : University of Chicago Press.

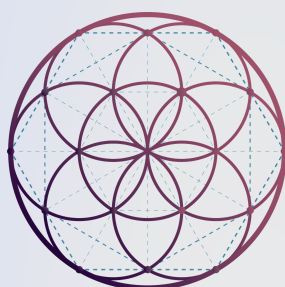
รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือที่ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์เหมือนกันแต่ต่างชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์ก,ข,ค หรือ a,b,c)/ชื่อเรื่อง./(ครั้งที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์/://สำนักพิมพ์.
	กิริติ บุญเจือ. (2560ก). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. _____. (2560ข). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์โบราณ</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. Huntington, Samuel P. (1996a). <i>The Clash of Civilization</i>. New York : Simon and Schuster. _____. (1996b). <i>The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order</i>. New York : Simon and Schuster.
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่ง./แปลโดย/ชื่อผู้แปล./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./สถานที่พิมพ์/://สำนักพิมพ์.
	Sandel, M. J. แปลโดย สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). <i>ความยุติธรรม</i>. กรุงเทพฯ : โอเพ่น เวิลด์ส. Lao Tzu. translate by D.C. Lau. (1996). <i>Tao Te Chiag</i>. Honng Kong : The Chinese University of Honng Kong.
บทความในวารสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่(ถ้ามี)),/เลขหน้า.
	อัจฉรา ศรีวรกุล และนิรนาท จุลเนียม. (2566). ศึกษาความสามารถในการเขียนเรื่องจากภาพโดยใช้จินตนาการของผู้เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค CIRC. <i>วารสารศึกษาศาสตร์ มมร</i>, 11(2), 25-41. Matland, RE. (1995). Synthesizing the implementation literature : The ambiguity-conflict model of policy implementation. <i>Journal of Public Administration Research and Theory</i>, 5(2), 145-174.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย	ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อ วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์หรือ สารนิพนธ์หรือรายงานการวิจัย./คณะหรือสังกัด/./ชื่อมหาวิทยาลัย.
อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์	นริศา ชูตินารา. (2563). ศึกษาวิเคราะห์การจัดการอารมณ์เชิงพุทธรของผู้อยู่สูงอายุใน โรงเรียนหอสมสุข ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะแมร์ จังหวัดเชียงใหม่. <i>พุทธศาสตร มหาบัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Pyerson, J.F. (1983). Effective management training : Two models. <i>Master's thesis</i>. New York : Carkson College Technology.
อ้างอิงจากดุษฎีนิพนธ์	ปราโมทย์ หม่อมศิลา. (2561). คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุค สายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. Chansuvarn, W. (2012). Spectrometric analysis of mercury(II) ion using gold nanoparticles stabilized by dithia-diaza ligands. <i>Doctoral dissertation</i>. Bangkok : Chulalongkorn University.
อ้างอิงจากสารนิพนธ์	อภิพัทธ์ วิเศษใจงาม และ จิรพจน์ ขวัญคง. (2561). พลังจิตอาสาจากเจตนา สร้าง รัก ศรัทธา ผูกหลักสามัคคี. <i>สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Akkaraphan Rujiraprawat. (2013). Guidelines to Increase Efficiency of Dried Rubber Wood Industry : A Case Study of a Factory in Songkhla Province. <i>Minor Thesis</i>. Industrial Management : Prince of Songkla University.
อ้างอิงจากรายงานการวิจัย	วิษณุ บัวเทศ. (2565). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพิ่มมูลค่าและมูล ไส้เดือนดิน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. Natchariya Chomngam. (2020). WTO and Public Moral: A Case Study of EU's Prohibition of Importation and Marketing of Seal Products. <i>research report</i>. Bangkok : Chulalongkorn University.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)	ชื่อผู้แต่ง./ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา/URL/[วัน/เดือน/ปี].
	คมชัดลึก ออนไลน์. เมื่อทรงอย่างเบตทรงอิทธิพล โจทย์ใหญ่ Papper Planes ต่อวัยรุ่นฟันน้ำนม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.komchadluek.net/news/society/540937 [20 มกราคม 2567]. United Nations. <i>Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development</i>. [Online]. Retrieved from : https://sdgs.un.org/goals [29 November 2023].
บทความจากเอกสารการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ	ชื่อผู้แต่ง./[ปีที่พิมพ์]./ชื่อเรื่องบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บก.)./ชื่อการประชุม./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.
	มะลิ ทิพย์ประจง. (2566). นโยบายองค์กรในยุคดิจิทัล. ใน ดร.เพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย (บก.). รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1 “สุพรรณบุรีศรีสุวรรณหงษ์ : ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม”. สุพรรณบุรี : วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณหงษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports : Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business : Regional integration and global competitiveness</i>. Perth : Murdoch University.
การสัมภาษณ์	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ตำแหน่ง (ถ้ามี)/หัวข้อสัมภาษณ์./วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์./สัมภาษณ์.
	พระไพศาล วิสาโล. การตื่นรู้คืออะไร. 9 กุมภาพันธ์ 2560. สัมภาษณ์. Sanguansermisri, M. <i>Talk of President</i>. 3 September 2020. interviewer.
บทความจากหนังสือพิมพ์	ชื่อผู้แต่ง./[วัน/เดือน/ปี]./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้า.
	สุชาติ เฝือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน : 13. Schwartz, J. (30 September 1993). <i>Obesity affects economic, social status</i>. The Washington Post : A1.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความที่อยู่ในหนังสือ/ รายงาน	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/หน้า/ เลขหน้าที่อ้างอิง./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.
	รุ่งนภา นิมพุต. (2545). ลิเกในจังหวัดพิษณุโลก. ใน ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร (บรรณาธิการ), <i>ความรู้ คู่สังคม รวมผลงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร</i>, 67-94. กรุงเทพฯ : พี. เอ. ลีฟวิ่ง. Chimput, R. (2002). Musical folk drama in Phitsanulok province. In D. Pattamasiriwat and P. Sirasoonthorn (Eds.). <i>Knowledge of social partners in Faculty of Humanities and Social Sciences, Naresuan University</i>, 67-94. Bangkok : P. A. Living. หมายเหตุ : ถ้าไม่มีชื่อบรรณาธิการ ให้ระบุใน และตามด้วยชื่อเรื่อง
ราชกิจจานุเบกษา	ชื่อพระราชบัญญัติ./ (วันที่/เดือน/ปีที่พิมพ์)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/./ตอนที่/./หน้า...-
	กฎกระทรวง การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย และการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรณา พ.ศ. 2559. (27 มกราคม 2560). <i>ราชกิจจานุเบกษา</i> . เล่มที่ 134 ตอนที่ 12 ก, หน้า 41-51.
รูปภาพ	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อภาพ./[Image]./จาก หรือ Retrieved from/http://www.xxxxxxx
	 ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ-ตุรกีในสถานะของการช่วยชีวิต เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2018 (Geopolitical Monitor, 2018) ตัวอย่างการอ้างอิงบรรณานุกรม Geopolitical Monitor. (2018). <i>US-Turkey Relations Placed on Life Support</i>. [Image]. Retrieved from https://www.geopoliticalmonitor.com/us-turkey-relations-placed-on-life-support/

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
แอปพลิเคชัน	ชื่อผู้ถือสิทธิ์ หรือองค์กร./(ปีของ version แอป)./ชื่อแอปพลิเคชัน/(Version แอป)/ [Mobile application software]/จาก หรือ Retrieved from http://xxxx
	Automattic. (2021). <i>Word Press</i> (Version 18.0) [Mobile application software]. Retrieved from https://apps.apple.com/us/app/wordpress /id335703880
ภาพ หรือ แผนผัง หรือแผนภูมิ	เขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมให้สอดคล้องกับหลักการอ้างอิงประเภทต่าง ๆ ดังที่แสดง เอาไว้ข้างต้น เช่น ถ้า ภาพ หรือแผนผัง หรือแผนภูมิ อ้างอิงมาจากหนังสือ ก็ให้อ้างอิง ในรูปแบบของหนังสือ แต่หากอ้างอิงมาจากเว็บไซต์ ก็ให้อ้างอิงในรูปแบบของเว็บไซต์ เป็นต้น
	 ภาพที่ 1 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (เมธา หริมเทพาธิป และคณะ, 2564) เมธา หริมเทพาธิป และคณะ. (2564). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดิ
SHDM Foundation

มูลนิธิสหธรรมิกชน
SAHADHAMMIKCHON FOUNDATION
WWW.SHDMFOUNDATION.ORG